

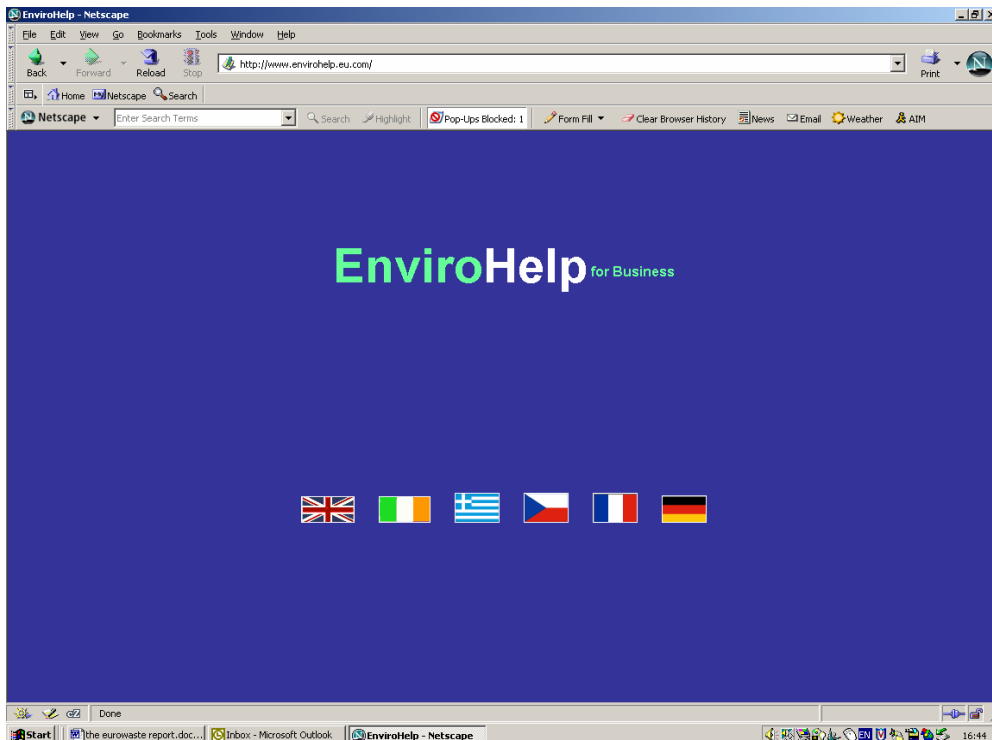
Education and Culture

Leonardo da Vinci
European Training for the UK

Περιβαλλοντική Υποστήριξη των Ευρωπαϊκών Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων

Σεπτέμβριος 2005

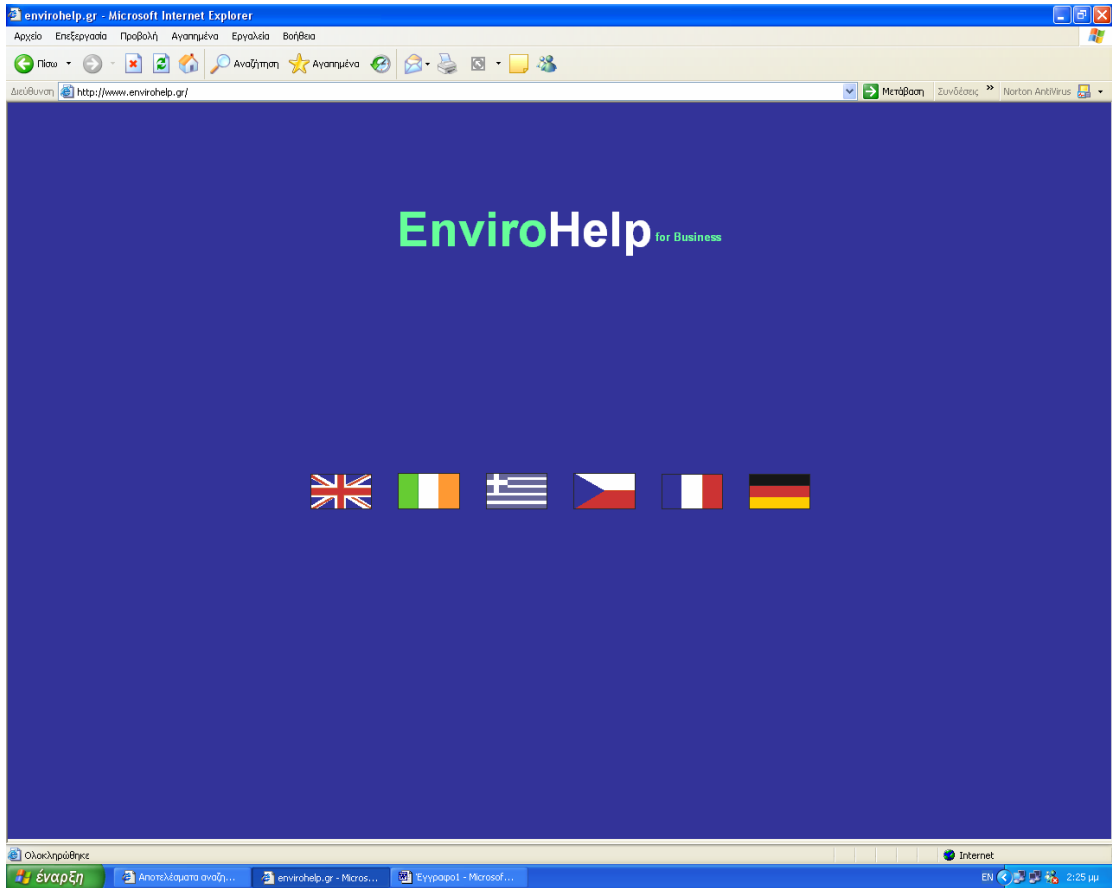
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΙΓΑΙΟΥ

Εργαστήριο
ΕΔΑ
Διαχείρισης
Απόβλητων

CRCRE Centre for Research into
Corporate Responsibility
& the Environment

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα.....	3
Περίληψη Έκθεσης.....	4
Ευχαριστίες.....	9
Εισαγωγή.....	11
Μικρές και Μεσαίου Μεγέθους Επιχειρήσεις (ΜΜΕ) στην Ευρώπη)....	12
Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις και Περιβάλλον.....	14
Μεθοδολογία.....	16
Αποτελέσματα.....	19
Γενικά Προφίλ.....	19
Αριθμός Εργαζομένων.....	19
Βιομηχανική Ταξινόμηση.....	20
Τζίρος.....	20
Περιβαλλοντικά Προφίλ.....	21
Απαιτήσεις Αδειοδότησης.....	21
Καθήκοντα και Υπευθυνότητες.....	23
«Περιβαλλοντικός» Χρόνος.....	26
Περιβαλλοντικές Πολιτικές.....	28
Περιβαλλοντικές Εκθέσεις.....	30
(Περιβαλλοντικά) Συστήματα Διαχείρισης.....	32
Περιβαλλοντικές Προκλήσεις.....	34
Περιβαλλοντικές Πρακτικές των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων.....	39
(Κατανόηση) των Δράσεων Συστηματικής Παρακολούθησης.....	39
Περιβαλλοντικοί Έλεγχοι, Αξιολογήσεις, Πρωτοβουλίες.....	45
Κινητήριες Δυνάμεις για Βέλτιστες Περιβαλλοντικές Επιδόσεις.....	51
Επίδραση της Νομοθεσίας.....	51
Ανάγκες Υποστήριξης Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων.....	54
Εμπειρία ΜΜΕ από τις Υπάρχουσες Δομές Υποστήριξης.....	59
Ανάγκες Υποστήριξης ΜΜΕ.....	63
Η Ιστοσελίδα EnviroHelp (http://www.envirohelp.eu.com).....	74
Συμπεράσματα.....	82
Αναφορές.....	84
Επικοινωνία.....	88

Περίληψη Έκθεσης

Η συγκεκριμένη έκθεση παρουσιάζει πληροφορίες σχετικά με τα περιβαλλοντικά προφίλ, τις πρακτικές και τις ανάγκες ενίσχυσης 66 μικρών και μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεων σε τέσσερα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ιρλανδία, Ηνωμένο Βασίλειο, Τσεχία και Ελλάδα). Η περίληψη των κυριότερων ευρημάτων παρουσιάζεται παρακάτω:

Οι Επιχειρήσεις

- 20 επιχειρήσεις ήταν από το Ηνωμένο Βασίλειο, 17 από την Ιρλανδία, 15 από την Ελλάδα και 14 από την Τσεχία
- οι επιχειρήσεις από το Ηνωμένο Βασίλειο και την Τσεχία προέρχονταν από τον βιομηχανικό τομέα μεταποίησης, ενώ αυτές από την Ιρλανδία και την Ελλάδα προέρχονταν από τον τομέα επεξεργασίας τροφίμων.
- 11 επιχειρήσεις ήταν πολύ μικρές επιχειρήσεις, 26 ήταν μικρές επιχειρήσεις και 29 ήταν μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις.
- Το μεγαλύτερο ποσοστό των επιχειρήσεων είχε τζίρο λιγότερο από 2 εκατομμύρια €, ενώ μόνο δύο επιχειρήσεις είχαν τζίρο μεγαλύτερο από 30 εκατομμύρια €.

Περιβαλλοντικά Προφίλ

- Όλοι οι ερωτηθέντες κατείχαν ανώτατες θέσεις : 26 ήταν διευθυντές και 40 ήταν προϊστάμενοι (ενώ μόλις 9 είχαν στους τίτλους τους τη λέξη «υπεύθυνος περιβάλλοντος»)
- Όλοι οι ερωτηθέντες ήταν υπεύθυνοι για περιβαλλοντικά θέματα
- Οι ερωτηθέντες στις επιχειρήσεις με λιγότερους από 50 εργαζόμενους συνήθως ήταν διευθυντές με διευρυμένες αρμοδιότητες, ενώ εκείνοι που ήταν τυπικά διευθυντές στις μεγαλύτερες μικρομεσαίες επιχειρήσεις είχαν πιο συγκεκριμένες αρμοδιότητες (υποδεικνύοντας ότι ο ρόλος του περιβάλλοντος

είναι μια διαδικασία που εξελίσσεται, κυρίως στις μικρότερες μικρομεσαίες επιχειρήσεις)

- Η ανάδειξη της περιβαλλοντικής λειτουργίας έχει σχετικά πρόσφατη εξέλιξη και ουσιαστικά οφείλεται σε συγκεκριμένα γεγονότα (π.χ. περιβαλλοντικά ατυχήματα, καταγγελίες ή νομοθετικές πρωτοβουλίες)
- Οι ερωτηθέντες ασχολούνταν ελάχιστο χρόνο με τα περιβαλλοντικά θέματα
- Οι διευθυντές στις μικρότερες εταιρίες διαθέτουν λιγότερο χρόνο σε περιβαλλοντικά θέματα απ' ότι οι προϊστάμενοι στις μεγαλύτερες εταιρίες
- Οι περισσότερες εταιρίες δεν έχουν περιβαλλοντική πολιτική
- Οι περισσότερες εταιρίες δεν συντάσσουν περιβαλλοντικές εκθέσεις
- Οι περισσότερες εταιρίες δεν έχουν σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης
- Οι περισσότεροι ερωτηθέντες αναγνωρίζουν ότι οι εταιρίες είχαν περιβαλλοντικές προκλήσεις: κυρίως αυτές που σχετίζονταν με την παραγωγή αποβλήτων και την συμμόρφωση με την νομοθεσία.

Περιβαλλοντικές Πρακτικές των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων

- Μόνο 10 (15%) επιχειρήσεις πραγματοποιούσαν περιβαλλοντικό έλεγχο, κάποιοι έλεγχοι γίνονταν από επίσημες εξωτερικές υπηρεσίες και σε κάποιοι άλλοι έλεγχοι γίνονται εσωτερικά από τους εργαζόμενους της επιχείρησης
- Οι περισσότερες επιχειρήσεις δεν σχεδιάζουν να πραγματοποιήσουν περιβαλλοντικό έλεγχο στο μέλλον
- Οι επιχειρήσεις θα διενεργούσαν περιβαλλοντικό έλεγχο μόνο αν η νομοθεσία τους εξανάγκαζε
- Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις χρειάζονται επιπλέον κατάρτιση και πόρους ώστε να ελέγχουν σωστά τις δραστηριότητές τους

- Ένας αριθμός ερωτηθέντων ανέφερε ότι οι επιχειρήσεις τους είχαν αναλάβει κάποια αξιολόγηση για να βελτιώσουν την περιβαλλοντικής τους επίδοση—αν και ήταν πολύ συχνά ασαφείς, ανεπίσημοι και αντιδραστικοί
- Ένας αριθμός ερωτηθέντων ανέφερε ότι οι επιχειρήσεις είχαν αναλάβει κάποια πρωτοβουλία να βελτιώσουν την περιβαλλοντική τους επίδοση— αν και αναλάμβαναν αυτές τις πρωτοβουλίες για μεμονωμένα και ασήμαντα ζητήματα
- Οι επιχειρήσεις δεν αναλαμβάνουν περιβαλλοντική πρωτοβουλία εκτός κι αν έχουν αύξηση στην απόδοση της επιχείρησης & οικονομικά κέρδη
- Υπάρχει ελάχιστες ενδείξεις ότι οι προμηθευτές συνεργάζονται με τις επιχειρήσεις για να ξεπεράσουν τα περιβαλλοντικά προβλήματα
- Η νομοθεσία θεωρήθηκε ως η κινητήρια δύναμη για την περιβαλλοντική επίδοση και ακολουθείται από τα κέρδη και την αποδοτικότητα

Νομικά Θέματα

- Οι περισσότεροι ερωτηθέντες παραδέχτηκαν ότι δέχτηκαν πίεση από την περιβαλλοντική νομοθεσία
- Οι περισσότεροι ερωτηθέντες ανέφεραν ότι η περιβαλλοντική νομοθεσία που αφορά τα απόβλητα ήταν η κυριότερη πηγή πίεσης
- Οι περισσότεροι ερωτηθέντες παραδέχτηκαν ότι οι εταιρίες έκαναν κάποια βήματα ως αποτέλεσμα της περιβαλλοντικής νομοθεσίας
- Ένα μεγάλο ποσοστό των ερωτηθέντων έχει την αίσθηση ότι η περιβαλλοντική νομοθεσία είναι απαραίτητη και σημαντική

Η Εμπειρία σε Θέματα Ενίσχυσης και Ανάγκες Υποστήριξης

- Οι περισσότερες επιχειρήσεις ποτέ δεν αναζήτησαν βοήθεια για να επιλύσουν διάφορα περιβαλλοντικά ζητήματα

- Στις περιπτώσεις που υπήρξε βοήθεια, η βοήθεια αυτή συνήθως αφορούσε μοναδικά ή μεμονωμένα ζητήματα
- Δεν υπάρχει ένδειξη ότι οι επιχειρήσεις ανέπτυξαν μακροπρόθεσμες ή σταθερές σχέσεις με τους φορείς υποστήριξης
- Οι ερωτηθέντες γενικά είχαν την αίσθηση ότι οι μηχανισμοί υποστήριξης ήταν ανεπαρκείς ή ότι δεν μπορούσαν να τους βοηθήσουν εξαιτίας της έλλειψης γνώσεων και αντίληψης.
- Οι ερωτηθέντες είχαν την αίσθηση ότι η υποστήριξη είναι πολύ πολύπλοκη, πολύ γραφειοκρατική, πολύ γενική και πολύ δύσκολη να επιτευχθεί,
- Οι περισσότεροι ερωτηθέντες είχαν την επίγνωση ότι οι επιχειρήσεις τους μπορούσαν να βελτιώσουν την περιβαλλοντική τους επίδοση και ότι θα μπορούσαν να επωφεληθούν από κάποια σχετική υποστήριξη
- Η σημαντικότερη ανάγκη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων ήταν η πληροφόρηση σχετικά με την περιβαλλοντική νομοθεσία, και ακολουθούν η άμεση καθοδήγηση και η ατομική υποστήριξη, η οικονομική ενίσχυση και η πληροφόρηση για την βελτίωση της εκπαίδευσης-η οποία είχε σχετικά χαμηλή προτεραιότητα
- Οι επιχειρήσεις επιθυμούν να εμπιστεύονται εκείνους που τους προσφέρουν υποστήριξη-ήταν εμφανές ότι οι επίσημοι κυβερνητικοί φορείς θα ήταν οι πιο κατάλληλοι για να προσφέρουν υποστήριξη
- Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις επιθυμούν οποιαδήποτε υποστήριξη που αφορά την συμμόρφωση με την περιβαλλοντική νομοθεσία και την μείωση των δαπανών της επιχείρησης
- Τα εμπόδια που παρουσιάζονται σχετικά με την υποστήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων είναι το κόστος, ο χρόνος, η ποιότητα και η διαθεσιμότητα

Συμπεράσματα και Υποδείξεις

- Η περιβαλλοντική επίδοση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων καθορίζεται από την ανάγκη συμμόρφωσης με την περιβαλλοντική νομοθεσία

- Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, οι υπάρχοντες μηχανισμοί υποστήριξης δεν παρέχουν στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις τις πληροφορίες που χρειάζονται για να συμμορφωθούν με την περιβαλλοντική νομοθεσία.
- Απαιτείται ένα πρόγραμμα συμμόρφωσης με την περιβαλλοντική νομοθεσία το οποίο πρέπει να είναι πιο φιλικό προς τον χρήστη και να είναι διαθέσιμο στις ευρωπαϊκές μικρομεσαίες επιχειρήσεις
- Η ιστοσελίδα EnviroHelp αποτελεί το προσχέδιο για μία πλατφόρμα συμμόρφωσης στο διαδίκτυο, η οποία βοηθά τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις τόσο να προσδιορίσουν τις νομικές τους υποχρεώσεις όσο και να αναζητήσουν την απαραίτητη βοήθεια και υποστήριξη
- Η ιστοσελίδα EnviroHelp παρέχει κατάλληλες πληροφορίες στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (κάτι που γίνεται για πρώτη φορά) ώστε να δημιουργήσουν εκπαιδευτικό υλικό, το οποίο είναι κατάλληλα προσαρμοσμένο με τις ιδιαίτερες ανάγκες των συγκεκριμένων επιχειρήσεων
- Η Ε.Ε. πρέπει να υιοθετήσει την ιστοσελίδα EnviroHelp και να την προωθήσει και στα 25 κράτη μέλη της ευρωπαϊκής ένωσης.
- Η ιστοσελίδα EnviroHelp πρέπει να υποστηρίζεται και σε τοπικό επίπεδο

Ευχαριστίες

Η επίτευξη της συγκεκριμένης έκθεσης οφείλεται σε μεγάλο βαθμό από την ευγενική βοήθεια και υποστήριξη πολλών υπηρεσιών και ατόμων. Θα θέλαμε ιδιαίτερα να ευχαριστήσουμε την Ευρωπαϊκή Ένωση και το πρόγραμμα χρηματοδότησης Leonardo Da Vinci που μας προσέφεραν οικονομική βοήθεια (Αριθμός Συμφωνίας: UK/02/B/F/PP/129_515). Ευχαριστούμε επίσης την υπηρεσία Leonardo Da Vinci, την Ecotec και το γραφείο διασύνδεσης Faye Liaison για τις άριστες συμβουλές και την καθοδήγηση που προσέφεραν κατά τη διάρκεια του προγράμματος.

Η επίτευξη του έργου μας οφείλεται επίσης και από την υποστήριξη πολλών συναδέλφων από διάφορες συμμετέχουσες χώρες:

Ηνωμένο Βασίλειο

Ευχαριστούμε ιδιαίτερα στους Jon Cotgrove (Groundwork Stoke-on-Trent), David Hallam (Staffordshire Business and Environment Network), Regina Duggan (Environment Agency), Roger Wilson (Envirowise), Keith Marsh (Association of Ceramic Training and Development), Peter Cooke (StokeWorks), Bob Green (Engineering and Employers Federation), Julie Adshead (University of Salford), Kim Tinline (Dundee University), Nigel Barrett (Business Link) and Lionel Grant (Bennett Architectural Aluminium Solutions). Είμαστε επίσης ευγνώμονες και από τους συναδέλφους μας στο Πανεπιστήμιο Staffordshire για τη βοήθεια τους και συγκεκριμένα στους: Chris Franses, Agne Prochorskaite, Keith Morton, Ruby Hammer, Roy Edwards, Darren Coles, Stephen Cleary, Marjory Caloco and Elizabeth Pfeieger.

Ιρλανδία

Ευχαριστούμε ιδιαίτερα τους: Pat Moynihan και John Simon (FAS, National Employment & Training Authority), και Jim Flynn (Ex-Dairygold) για την βοήθεια τους κατά την διάρκεια του προγράμματος. Επίσης ευχαριστούμε τους συναδέλφους μας από το πανεπιστήμιο CPPU-UCC, Jillian Murphy και Renee Marin για την βοήθεια που πρόσφεραν.

Ελλάδα

Τσεχία

Τέλος, η πραγματοποίηση του προγράμματος θα ήταν αδύνατη χωρίς τη γενναιόδωρη υποστήριξη των διευθυντών και των προϊστάμενων οι οποίοι αφιλοκερδώς προσέφεραν το χρόνο τους για να μας βοηθήσουν.

Εισαγωγή

Τον Νοέμβριο του 2002 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, μέσω του προγράμματος Leonardo Da Vinci, χρηματοδότησε το πρόγραμμα Euro-Waste: μία πιλοτική έρευνα διάρκειας τριών ετών-πρόγραμμα ανάπτυξης, το οποίο εξετάζει τις ανάγκες περιβαλλοντικής υποστήριξης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην Μεγάλη Βρετανία, Ιρλανδία, Ελλάδα και Τσεχία. Η έρευνα αυτή έχει δείξει ότι οι ευρωπαϊκές μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) ανταποκρίνονται με τον ίδιο τρόπο στα διάφορα περιβαλλοντικά ζητήματα. Επίσης η συγκεκριμένη έρευνα έδειξε ότι οι ΜΜΕ καθοδηγούνται από την ανάγκη να συμμορφωθούν με την περιβαλλοντική νομοθεσία και ότι δε υπάρχουν οι διαθέσιμοι πόροι σε ευρωπαϊκό επίπεδο ώστε να επιτευχθεί η συγκεκριμένη συμμόρφωση.

Η ιστοσελίδα EnviroHelp δημιουργήθηκε για να ικανοποιήσει τις παραπάνω ανάγκες. Είναι ουσιαστικά μία παροχή βοήθειας βασισμένη στο διαδίκτυο που δίνει την δυνατότητα στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις να αναγνωρίσουν την περιβαλλοντική νομοθεσία που τις επηρεάζει και βοηθάει τις ΜΜΕ να συμβαδίσουν με αυτή. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις μπορούν επίσης να χρησιμοποιήσουν την ιστοσελίδα EnviroHelp σαν μία πλατφόρμα για να διερευνήσουν διάφορα πρότυπα, όπως πρότυπα περιβαλλοντικής διαχείρισης και οικολογικά σήματα και βοηθάει τις ΜΜΕ να προχωρήσουν και πέρα από τη συμμόρφωση της νομοθεσίας. Η ιστοσελίδα EnviroHelp θα ολοκληρωθεί το Νοέμβριο του 2005, μετά από μία σειρά σεμιναρίων που θα γίνουν τον Σεπτέμβριο του 2005 στις Βρυξέλες. Η ηλεκτρονική διεύθυνση της ιστοσελίδας είναι: www.envirohelp.eu.com ή www.envirohelp.gr

Στο πρόγραμμα EuroWaste συμμετείχαν τέσσερα ακαδημαϊκά ιδρύματα και συγκεκριμένα: το Πανεπιστήμιο του Staffordshire (Μεγάλη Βρετανία), το Πανεπιστήμιο του College-Cork (Ιρλανδία), το Πανεπιστήμιο Αιγαίου (Ελλάδα) και το Πανεπιστήμιο του Brno (Τσεχία). Το πρόγραμμα έχει παρακολουθηθεί από μία πολύ-πειθαρχική κατευθυντήρια επιτροπή που αποτελείται από εργοδότες και εμπορικά επιμελητήρια, αντιπροσώπους των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, περιβαλλοντικούς οργανισμούς και νομοθέτες.

Σαν πιλοτικό πρόγραμμα η ιστοσελίδα EnvidoHelp καλύπτει μόνο τις 4 συμμετέχουσες χώρες. Για να καλύψει τις ανάγκες όλων των ευρωπαϊκών μικρομεσαίων επιχειρήσεων απαιτείται περαιτέρω και συνεχής υποστήριξη από την Ε.Ε.

Μικρές και Μεσαίου Μεγέθους Επιχειρήσεις (στην Ευρώπη)

Η μικρομεσαία επιχείρηση ορίζεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2003) ως μία επιχείρηση με λιγότερο από 250 εργαζόμενους που έχει τζίρο λιγότερο από €50εκ. ή συνολικό ισολογισμό λιγότερο από €43εκ. Ο όρος μικρομεσαία επιχείρηση έχει ευρύτερη έννοια, η οποία μπορεί να υποδιαιρεθεί περαιτέρω, σε πολύ μικρή (micro), μικρή και μεσαία επιχείρηση. Η κάθε κατηγορία οριοθετείται από διαφορετικό αριθμό εργαζομένων, τζίρο και όρια ισολογισμού (δες Πίνακα 1). Ο Πίνακας 1 δείχνει ότι οι πολύ μικρές επιχειρήσεις έχουν λιγότερο από δέκα εργαζόμενους ενώ οι μικρές επιχειρήσεις έχουν από 10 έως 49 εργαζόμενους και οι μεσαίες επιχειρήσεις έχουν από 50 έως 249 εργαζόμενους. Η μεγαλύτερη πλειοψηφία των επιχειρήσεων στην ευρύτερη ταξινόμηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων είναι πολύ μικρές επιχειρήσεις.

Πίνακας 1: Υποκατηγορίες των ΜΜΕ

Υποκατηγορία	Αριθμός Εργαζομένων	Τζίρος	ή	Συνολικός Ισολογισμός
Μεσαίες	< 250	≤ € 50 εκατ.		≤ € 43 εκατ.
Μικρές	< 50	≤ € 10 εκατ.		≤ € 10 εκατ.
Πολύ Μικρές	< 10	≤ € 2 εκατ.		≤ € 2 εκατ.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2003)

Ο Likanen (2000) είχε αναφέρει ότι υπήρχαν σχεδόν 18 εκατομμύρια μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην Ευρώπη, ένας αριθμός ο οποίος θα αυξηθεί μετά την είσοδο των 10 νέων κρατών μελών στην Ε.Ε. το 2004. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2003α) και ο ΟΟΣΑ (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης) αναγνωρίζουν τη σπουδαιότητα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων για τις εθνικές οικονομίες. Για παράδειγμα, το

66% του εργατικού δυναμικού της Ε.Ε. απασχολείται στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Το ποσοστό αυτό είναι υψηλότερο και εκείνο των Ηνωμένων Πολιτειών (42%) και της Ιαπωνίας (33%). Οι Μικρομεσαίες επιχειρήσεις επίσης αποδίδουν το 60% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος και αποτελούν σημαντική πηγή πλούτου και καινοτομίας (Arias-Aranda et al, 2001; PIU/SBS,2001).

Ο Πίνακας 2 παρουσιάζει τον πραγματικό αριθμό και το ποσοστό των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στις τέσσερις συμμετέχουσες χώρες. Η Μεγάλη Βρετανία, η τέταρτη μεγαλύτερη οικονομία του κόσμου και η χώρα με τον μεγαλύτερο πληθυσμό, έχει τις περισσότερες μικρομεσαίες επιχειρήσεις ενώ η Ιρλανδία, με τον λιγότερο πληθυσμό, έχει τις λιγότερες.

Πίνακας 2: Πραγματικός αριθμός και Ποσοστό των ΜΜΕ

Πραγματικός Αριθμός και Ποσοστό των ΜΜΕ		
Χώρα	Πραγματικός Αριθμός	Ποσοστό
Μεγάλη Βρετανία	2,226,000	
Τσεχία	914,000	
Ιρλανδία	97,000	
Ελλάδα	771,000	

Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις και Περιβάλλον

Ενώ συνολικά το οικονομικό αντίκτυπο των μικρομεσαίων επιχειρήσεων είναι θετικό, υπάρχουν ελάχιστες ενδείξεις για το περιβαλλοντικό τους αντίκτυπο ή τα περιβαλλοντικά προβλήματα που προκαλούν (KPMG 1997, Petts 2000). Η έκθεση Marshall (1998) υπολόγισε ότι οι βρετανικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις αποδίδουν το 60% των συνολικών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα από το σύνολο των επιχειρήσεων και ότι υπήρχε ουσιαστικό περιθώριο βελτίωσης στην ενεργειακή απόδοση και στην μείωση των εκπομπών. Έχει επίσης υπολογιστεί ότι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις αποδίδουν το 70% της συνολικής ρύπανσης (Hillary 1995, KPMG, 1997, Groundwork, 1998). Ακόμη οι ΜΜΕ θεωρούνται επίσης ότι είναι υπεύθυνες για το 60% των εμπορικών αποβλήτων (Environment Agency 2002) και για το 80% των γεγονότων ρύπανσης (Environment Agency 2003). Στις Κάτω Χώρες οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις είναι υπεύθυνες για το 36% των αέριων εκπομπών CFC και για το 24% των αποβλήτων (Hoevengel & Wolters 2000). Η περιβαλλοντική επίδραση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων είναι συσσωρευτική, επειδή πολλές μικρές δραστηριότητες παράγουν μία σημαντική περιβαλλοντική επίδραση (Hillary, 1995, 2000; Welford, 1994; Schaper, 2002; Gunningham 2002; Petts 2000). Ο Gunningham (2002) επίσης υποστηρίζει ότι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις έχουν μεγαλύτερη περιβαλλοντική επίδραση ανά μονάδα από τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις.

Ανησυχητικά, το 1995 το 22% από τους ιδιοκτήτες/μάνατζερ των μικρομεσαίων επιχειρήσεων δήλωσαν ότι δεν είχαν κανένα αντίκτυπο στο περιβάλλον, ενώ το 2002 ο αριθμός αυτός αυξήθηκε στο 48% (Environment Agency, 2002). Δεν υπάρχει καμία ένδειξη που να υποστηρίζει αυτή την άποψη-πράγματι το πιο πιθανό είναι ότι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις «αγνοούν την περιβαλλοντική τους επίδραση» (Gunningham, 2002). Το γεγονός αυτό, ίσως να μπορεί να εξηγήσει από την άγνοιά που έχουν οι ΜΜΕ, όσον αφορά την περιβαλλοντική νομοθεσία. Σύμφωνα με την έρευνα που πραγματοποιήθηκε από τον William και Lynch-Wood (2001), προέκυψε ότι το 63% των μικρομεσαίων επιχειρήσεων είχαν μόνο μία γενική γνώση

των νομικών τους υποχρεώσεων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2002) υποστηρίζει ότι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις είναι «ευπρόσβλητα υπάκουες» υπό την έννοια ότι δεν γνωρίζουν αρκετά για την περιβαλλοντική νομοθεσία ώστε να διαβεβαιώσουν ότι συμμορφώνονται με αυτή.

Περισσότερο ενθαρρυντικά, πολλοί ιδιοκτήτες και διευθυντές μικρών επιχειρήσεων πιστεύουν ότι το περιβάλλον είναι ένα σημαντικό θέμα και υποστηρίζουν την προστασία του (Scharper, 2002). Ωστόσο, η ενημέρωση για τα επίσημα συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης, για συγκεκριμένους περιβαλλοντικούς νόμους και διορθωτικές διαδικασίες είναι ελάχιστη. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις επίσης είναι λιγότερο πιθανόν να προβούν σε περιβαλλοντικά προγράμματα βελτίωσης από ότι οι μεγάλες εταιρίες, να υιοθετήσουν μία γραπτή περιβαλλοντική πολιτική, να κάνουν χρήση ενός επίσημου συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης, ή να εφαρμόσουν ένα περιβαλλοντικό έλεγχο. Η υπάρχουσα βιβλιογραφία υποστηρίζει ότι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις πρέπει να ξεπεράσουν τα εσωτερικά και εξωτερικά εμπόδια εάν πρόκειται να συμμετάσχουν περισσότερο ενεργά σε υπεύθυνες περιβαλλοντικές δραστηριότητες. Τα εσωτερικά εμπόδια, τα οποία παίζουν σημαντικό ρόλο στην επικείμενη πρόοδο, είναι οι πόροι, η νοοτροπία, η κουλτούρα της εταιρίας και η επίγνωση (Hillary, 1999).

Η έλλειψη εμπειρίας από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και ειδικότερα η έλλειψη εργασιών, οι οποίες συγκρίνουν τις πρακτικές των μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε διαφορετικές χώρες μέλη της ΕΕ, απαίτησε μία

Πλαίσιο 1: Περιεχόμενα του Ερωτηματολογίου

- *Μέρος 1:* Γενικές Πληροφορίες της Επιχείρησης (μέγεθος, τζίρος, εργαζόμενοι κ.λ.π.)
- *Μέρος 2:* Πρακτικές των ΜΜΕ Συστηματικής Παρακολούθησης των Εισροών
- *Μέρος 3:* Πρακτικές των ΜΜΕ Συστηματικής Παρακολούθησης των Εκροών
- *Μέρος 4:* Οργανωτική Υποχρέωση
- *Μέρος 5:* Νομικά Θέματα
- *Μέρος 6:* Εκπαίδευση και Ανάγκες Υποστήριξης

προσέγγιση απόκτησης πληροφοριών, έτσι ώστε να κατανοήσουμε τις περιβαλλοντικές πρακτικές των επιχειρήσεων. Είναι επίσης σημαντικό να πούμε, ότι οι συγκεκριμένες πληροφορίες ήταν επαρκώς συγκροτημένες έτσι ώστε να μπορέσουμε να κάνουμε συγκρίσεις και στις τέσσερις χώρες μέλη της Ε.Ε. Μετά

από μία εκτενή επανεξέταση η ομάδα του προγράμματος ανέπτυξε ένα ημι-συγκροτημένο πρωτόκολλο συνέντευξης- ανοικτών ερωτήσεων, το οποίο θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί σε κάθε χώρα. Στην ουσία, η ημι-συγκροτημένη συνέντευξη «είναι μία συνέντευξη με προκαθορισμένες ερωτήσεις, υπό την μορφή ανοικτών ερωτήσεων που γίνονται σε όλους τους ερωτηθέντες με τον ίδιο τρόπο» (York, 1998:40). Το άτομο που πραγματοποιούσε την συνέντευξη είχε ένα οδηγό συνέντευξης (μία λίστα ελέγχου ερωτήσεων). Επίσης το άτομο αυτό και ο ερωτώμενος είχαν την ελευθερία να συζητήσουν ευρύτερα και σχετικά θέματα. Οι ημι-συγκροτημένες συνεντεύξεις έχουν το πλεονέκτημα ότι είναι σχετικά άμεσες στην προετοιμασία τους, η συνέντευξη κατευθύνεται άμεσα στον απαιτούμενο στόχο και συγχρόνως από το συγκεκριμένο είδος συνέντευξης προκύπτουν λεπτομερείς πληροφορίες. Η αξιοπιστία των δεδομένων που προκύπτουν από την συνέντευξη, εξαρτάται από την ικανότητα του ατόμου που πραγματοποιεί την συνέντευξη (Patron, 1990) και γι' αυτό το λόγο επιλέχθηκαν έμπειροι ερευνητές έτσι ώστε να πραγματοποιήσουν τις συνεντεύξεις σε κάθε συμμετέχουσα χώρα. Επίσης για να διασφαλιστεί η

συνέπεια της συνέντευξης έγινε και μία συνάντηση των συνεργατών του προγράμματος έτσι ώστε οι ερωτήσεις να γίνουν πειθαρχημένα και με έγκυρο τρόπο.

Το ερωτηματολόγιο είχε χωριστεί σε έξι μέρη (δες Πλαίσιο 1). Περιείχε κυρίως ποιοτικές και ανοιχτές ερωτήσεις, αν και είχε και κάποιες ποσοτικές ερωτήσεις που αφορούσαν το μέγεθος της εταιρίας, το τζίρο και το καθεστώς ιδιοκτησίας. Το ερωτηματολόγιο αρχικά δοκιμάστηκε σε δύο μικρομεσαίες επιχειρήσεις για κάθε χώρα. Μετά από κάποια ανάλυση του ερωτηματολογίου και μικρές αλλαγές στη γραμματική, οι συνεργάτες του προγράμματος επιβεβαίωσαν ότι το ερωτηματολόγιο θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για ολόκληρη τη μελέτη. Επίσης οι συνεργάτες του προγράμματος πραγματοποίησαν συνέντευξη σε 66 μικρομεσαίες επιχειρήσεις μέσα σε εννέα μήνες. Ο Πίνακας 3 δείχνει τον ακριβή αριθμό και το ποσοστό των μικρομεσαίων επιχειρήσεων που επιλέχθηκαν και έδωσαν συνέντευξη σε κάθε χώρα.

Πίνακας 3: Ο Αριθμός των Συνεντεύξεων για κάθε Συμμετέχουσα Χώρα

Συμμετέχουσα Χώρα	Ο Πραγματικός Αριθμός των Επιχειρήσεων	Το Ποσοστό των Επιχειρήσεων
Μεγάλη Βρετανία	20	30.3 %
Τσεχία	14	21.2%
Ελλάδα	15	22.7%
Ιρλανδία	17	25.8%
Σύνολο	66	100%

Το θέμα του ερωτηθέντα στην επιχείρηση ήταν αρκετά σημαντική επειδή οι συνεντεύξεις θα διαρκούσαν από μία έως και δύο ώρες. Ενώ οι περισσότεροι άνθρωποι είναι προετοιμασμένοι να απαντήσουν σε τρεις ή τέσσερις ερωτήσεις χωρίς να υπάρξει προηγούμενη προειδοποίηση, οι οργανωμένες συνεντεύξεις διαρκούν περισσότερο και πρέπει να κανονιστούν και να εγκριθούν προκαταβολικά (Easter Smith et al, 2002). Επομένως, οι συνεντεύξεις που έγιναν, είχαν προκαθοριστεί και πραγματοποιήθηκαν με τα κατάλληλα άτομα (π.χ. μάνατζερ ή τους

αρχαιότερους σε σειρά διευθυντές) ώστε οι αποκρινόμενοι να έχουν το κύρος, το χρόνο και τη σχετική γνώση του αντικειμένου. Οι συνεντεύξεις που έγιναν καταγράφηκαν και αργότερα μεταφέρθηκαν γραπτώς. Η καταγραφή είναι χρήσιμη όταν πραγματοποιείται μία ποιοτική έρευνα, επειδή προσφέρει μία ολοκληρωμένη (προφορική) εικόνα της συνέντευξης. Ο Heritage (1984) υποστηρίζει ότι οι διαδικασίες καταγραφής και γραπτής μεταφοράς των συνεντεύξεων είναι πολύτιμες επειδή βοηθούν στη μνήμη, η εξέταση είναι πιο σωστή σχετικά με το τι έχει πει ο ερωτούμενος και βοηθούν στο να εξαλειφθούν οι ισχυρισμοί του ατόμου που πραγματοποιεί την συνέντευξη (ανάλυση απαντήσεων με προκατάληψη). Τα μειονεκτήματα της καταγραφής και της γραπτής μεταφοράς των δεδομένων από την συνέντευξη είναι τα εξής: τεράστιες απαιτήσεις σε πόρους και χρόνο, ανάγκη για καλό–και αξιόπιστο– καταγραφικό εξοπλισμό και η ανάγκη για υψηλό επίπεδο διπλωματίας από το πρόσωπο που πραγματοποιεί τη συνέντευξη (επειδή η καταγραφή μπορεί να αποδειχθεί αποθαρρυντική από τους ερωτηθέντες). Αφού οι συνεντεύξεις μεταφέρθηκαν γραπτώς, τα ποσοτικά στοιχεία της συνέντευξης αναλύθηκαν κάνοντας χρήση του στατιστικού λογισμικού SPSS ενώ τα ποιοτικά στοιχεία αναλύθηκαν κάνοντας χρήση του λογισμικού N-Vivo. Το λογισμικό N-Vivo επιλέχθηκε επειδή είναι ευέλικτο και φιλικό προς το χρήστη (Sincovics et al 2005), χρήσιμο για την εύρεση των στατιστικών σχέσεων (Morse and Richards,2002) και αποτελεσματικό όταν απαιτούνται εξονυχιστικές αναλύσεις (Gibbs,2002).

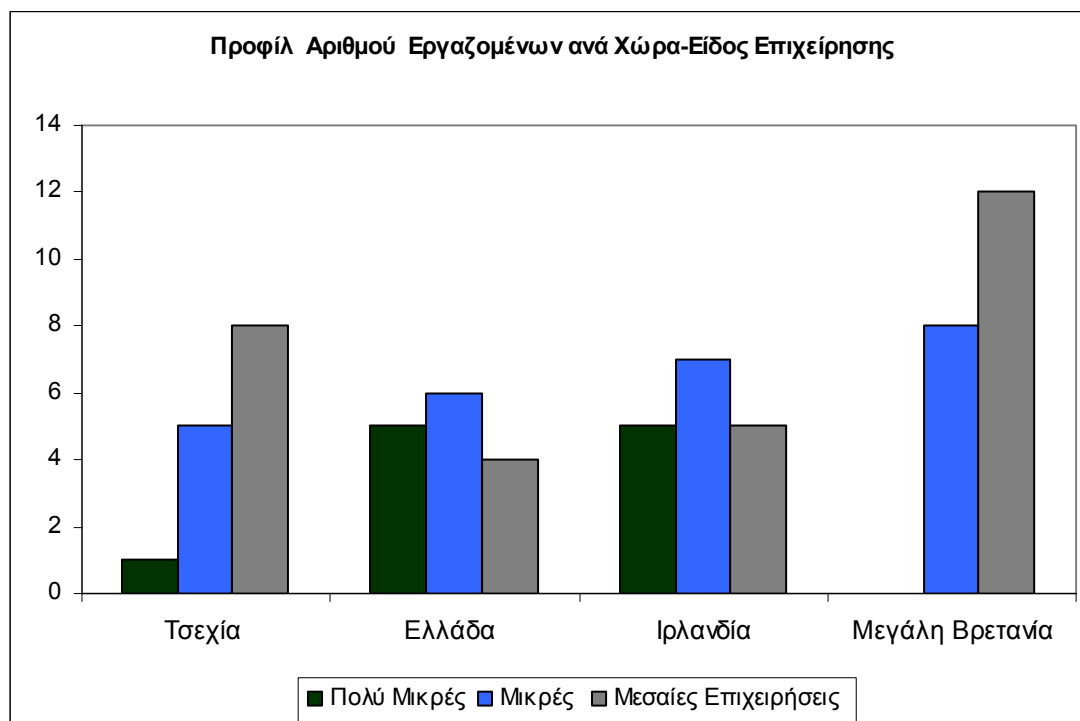
Αποτελέσματα

Γενικά Προφίλ

Στα αποτελέσματα παρουσιάζονται γενικές-ουσιαστικές πληροφορίες σχετικά με τον αριθμό των εργαζομένων, την βιομηχανική ταξινόμηση και τον τζίρο των επιχειρήσεων που συμμετείχαν στην έρευνα.

Αριθμός Εργαζομένων

Το Σχήμα 1 δείχνει ότι οι περισσότερες εταιρίες είχαν από 11 έως και 250 εργαζόμενους. Μόνο 11 εταιρίες ήταν πολύ μικρές επιχειρήσεις και η κατανομή των μικρών (26) και μεσαίων (29) επιχειρήσεων ήταν περίπου η ίδια. Επειδή οι περισσότερες επιχειρήσεις ήταν στη μικρή και μεσαία κλίμακα χρειάζεται περισσότερη δουλειά για να κατανοήσουμε τις πολύ μικρές επιχειρήσεις με τον ίδιο λεπτομερή τρόπο.

Σχήμα 1: Το Προφίλ του Αριθμού Εργαζομένων ανά Χώρα-Είδος Επιχείρησης

Συνολικά από τις επιχειρήσεις που συμμετείχαν στην έρευνα, οι Ελληνικές και οι Ιρλανδικές είχαν τους λιγότερους εργαζόμενους από τις Τσέχικες και της Μεγάλης Βρετανίας. Γενικά υπήρχε μεγαλύτερος αριθμός Ελληνικών και Ιρλανδικών πολύ μικρών επιχειρήσεων και λιγότερων μεσαίων επιχειρήσεων απ' ό,τι στη Τσεχία και την Μεγάλη Βρετανία. Αυτό είναι ένα σημαντικό στοιχείο που ερευνάται και παρακάτω στην βιομηχανική ταξινόμηση και στον τζίρο.

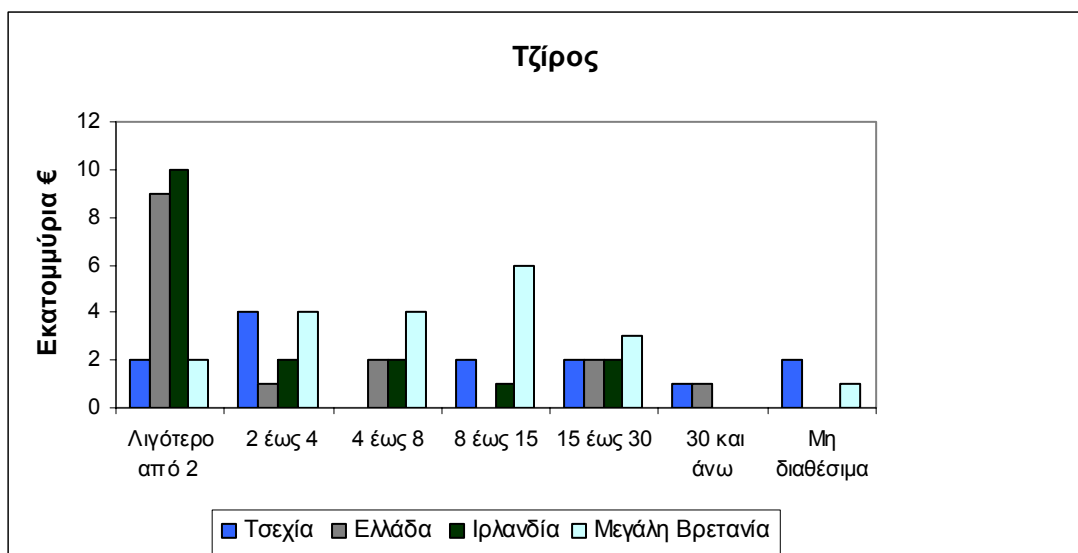
Βιομηχανική Ταξινόμηση

Για λόγους πολιτισμικών συγκρίσεων κάθε συνεργάτης εστιάστηκε σε μία τοπική και γεωγραφικά κυρίαρχη βιομηχανία. Στην Μεγάλη Βρετανία και την Τσεχία επιλέχτηκαν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις που προέρχονταν από τον βιομηχανικό κατασκευαστικό τομέα εξαιτίας της σημαντικότητας αυτών των βιομηχανιών στις περιοχές West Midlands και Brno αντίστοιχα. Οι Ελληνικές και Ιρλανδικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις προέρχονται από τη βιομηχανία παραγωγής τροφίμων λόγω της σημασίας του συγκεκριμένου τομέα στις τοπικές και αγροτικές οικονομίες. Όλες οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις μεταποιοούν τα εισαχθέντα υλικά (π.χ. τρόφιμα, ξύλο ή μέταλλο) σε ημι-ολοκληρωμένα ή ολοκληρωμένα προϊόντα. Γενικά οι επιχειρήσεις παραγωγής τροφίμων απασχολούσαν λιγότερους εργαζόμενους, εάν και το γεγονός αυτό ίσως να οφείλεται από τον τρόπο επιλογής του δείγματος.

Τζίρος

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα ρωτήθηκαν να προσδιορίσουν τον τζίρο των εταιριών τους σε ευρώ. Λόγω της ευαισθησίας που παρουσιάζει η συγκεκριμένη πληροφορία, δημιουργήσαμε μία λίστα από κατηγορίες τζίρου. Το Σχήμα 2 δείχνει ότι 23 (34.8%) επιχειρήσεις είχαν τζίρο λιγότερο από €2 εκατ., η οποία ήταν και η μεγαλύτερη κατηγορία μέσα στο δείγμα. Οι περισσότερες μικρομεσαίες επιχειρήσεις σ' αυτή τη κατηγορία προέρχονται από την Ελλάδα και την Ιρλανδία, που σημαίνει ότι οι επιχειρήσεις στον τομέα επεξεργασίας τροφίμων έχουν και τον λιγότερο

τζίρο (ίσως αυτή η διαφορά να οφείλεται στον τρόπο που επιλέχτηκαν οι επιχειρήσεις). Μόνο 2 εταιρίες είχαν τζίρο περισσότερο από €30εκατ., ενώ οι υπόλοιπες επιχειρήσεις είχαν τζίρο που διακυμαίνεται από 2 εκατ. έως και 30 εκατ. ευρώ.

Σχήμα 2: Το Προφίλ του Τζίρου ανά Χώρα

Συνοψίζοντας, το δείγμα είχε ίδιο αριθμό μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων και περιορισμένο αριθμό πολύ μικρών επιχειρήσεων. Όλες οι επιχειρήσεις προέρχονται από το τομέα μεταποίησης προϊόντων. Οι επιχειρήσεις από την Ιρλανδία και την Ελλάδα ανήκαν στον τομέα επεξεργασίας τροφίμων και αυτές της Μεγάλης Βρετανίας και Τσεχία προέρχονται από τον ευρύτερο βιομηχανικό-κατασκευαστικό τομέα. Οι Ελληνικές και Ιρλανδικές επιχειρήσεις απασχολούν λιγότερους εργαζόμενους και είχαν μικρότερους τζίρους από τις αντίστοιχες επιχειρήσεις της Μεγάλης Βρετανίας και της Τσεχίας.

Περιβαλλοντικά Προφίλ

Στους συμμετέχοντες της έρευνας ζητήθηκε να σχολιάσουν τον τίτλο εργασίας τους, τις ευθύνες τους και πόσο χρόνο αφιερώνουν αντιμετωπίζοντας θέματα που αφορούν το περιβάλλον. Ερωτήθηκαν επίσης για την αδειοδότηση των εταιριών τους, τις περιβαλλοντικές πολιτικές, τις περιβαλλοντικές εκθέσεις, τα συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης και τις περιβαλλοντικές προκλήσεις.

Απαιτήσεις Αδειοδότησης

Οι περισσότερες (26) επιχειρήσεις επεξεργασίας τροφίμων χρειαζόταν τουλάχιστον ένα είδος αδειοδότησης. Η πιο κοινή άδεια για τις επιχειρήσεις στην Ιρλανδία ήταν η άδεια απόρριψης αποβλήτων από τις τοπικές αρχές (λόγω του μεγέθους τους) ενώ η αδειοδότηση στις ελληνικές επιχειρήσεις αφορούσε ουσιαστικά την «άδεια λειτουργίας», η οποία ουσιαστικά καλύπτει όλη την νομοθεσία. Στην Μεγάλη Βρετανία, 2 επιχειρήσεις είχαν άδεια ολοκληρωμένου ελέγχου ρύπανσης (IPC) από το Υπουργείο Περιβάλλοντος, 2 είχαν άδεια ελέγχου αέριας ρύπανσης από την τοπική αρχή (LAAPC) και 2 είχαν άδεια εκροής υδάτων από το Υπουργείο Περιβάλλοντος. Στην Τσεχία η αδειοδότηση ποικίλει, από τις άδειες διαχείρισης επικίνδυνων αποβλήτων, την διαχείριση χημικών ουσιών, την χρήση επιφανειακών υδάτων και την εκροή υγρών αποβλήτων.

Πίνακας 4: Απαίτηση Αδειοδότησης από τις Επιχειρήσεις που Συμμετείχαν στην Έρευνα

	Μεγάλη Βρετανία	Τσεχία	Ελλάδα	Ιρλανδία	Σύνολο
Ναι	6 (30%)	9 (64%)	13 (87%)	13 (76%)	41 (62,1%)
Όχι	14 (70%)	5 (36%)	2 (13%)	4 (24%)	25 (37,9%)
Σύνολο	20 (100%)	14 (100%)	15 (100%)	17 (100%)	66 (100%)

Καθήκοντα και Υπευθυνότητες

Όλοι οι ερωτηθέντες είχαν ανώτερες θέσεις στις επιχειρήσεις που εργάζονταν, είτε ήταν διευθυντές ή προϊστάμενοι. Όπως δείχνουν και τα δεδομένα του Πίνακα 5, οι προϊστάμενοι είχαν μία πιο ευρύτερη κλίμακα καθηκόντων από ότι οι διευθυντές. Οι διευθυντές ήταν συχνά διευθυντές διοίκησης ενώ οι προϊστάμενοι συσχετιζονταν άμεσα με ένα ή περισσότερους λειτουργικούς ρόλους. Ο Πίνακας 5 δείχνει πόσες φορές εμφανίστηκε στα καθήκοντα των προϊσταμένων μία συγκεκριμένη ιδιότητα, όπως υπεύθυνος περιβαλλοντικής διαχείρισης ή υπεύθυνος ποιότητας.

Πίνακας 5: Καθήκοντα Ερωτηθέντων

Καθήκοντα και Ευθύνες	Μεγάλη Βρετανία	Τσεχία	Ελλάδα	Ιρλανδία	Σύνολο
Διευθυντές	5	3	9	8	26
Προϊστάμενοι	15	11	6	9	40
<i>Παραγωγής</i>	4	4	5	6	22
<i>Περιβαλλοντικής Διαχείρισης</i>	4	3	1	1	9
<i>Ποιότητας</i>	4	1	2	3	10
<i>Υγιεινής & Ασφάλειας</i>	6	-	-	-	6
<i>Με Γενικό Τίτλο</i>	2	1	1	1	5
<i>Με Τεχνικό Τίτλο</i>	1	-	-	1	2
<i>Άλλοι</i>	4	1	-	1	1
Σύνολο	20	14	15	17	66

Αν και όλοι οι προϊστάμενοι είχαν ευθύνη σε περιβαλλοντικά θέματα, μόνο 9 (13,6%) παρουσίαζαν τη λέξη περιβάλλον στον τίτλο τους (και αυτοί ήταν όλοι προϊστάμενοι). Οι ερωτηθέντες από επιχειρήσεις με λιγότερους από 50 εργαζόμενους ήταν συνήθως προϊστάμενοι με ευρύτερα καθήκοντα ενώ στις μεγαλύτερες μικρομεσαίες επιχειρήσεις οι προϊστάμενοι είχαν πολύ συγκεκριμένα καθήκοντα. Το γεγονός αυτό δείχνει ότι οι μικρότερες μικρομεσαίες επιχειρήσεις δεν θεωρούν ως σημαντικά τα περιβαλλοντικά θέματα, το οποίο υποστηρίζεται και από άλλες μελέτες όπως η εξέταση των Βρετανικών μικρομεσαίων επιχειρήσεων από τους Williamson and Lynch-Wood (2001).

Από τα σχόλια των ερωτηθέντων προκύπτει η άποψη ότι το περιβάλλον δεν αποτελεί σημαντικό θέμα στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Για

παράδειγμα, ο γενικός προϊστάμενος μίας ελληνικής επιχείρησης που παράγει ελαιόλαδο δήλωσε τα εξής: «σαν μέρος των συνολικών μου καθηκόντων, απασχολούμαι επίσης και με περιβαλλοντικά θέματα», ενώ ο προϊστάμενος μίας μεσαίας επιχείρησης που κατασκευάζει κεραμικά στην Μεγάλη Βρετανία είπε: «είμαι ο προϊστάμενος ποιότητας αν και απασχολούμαι επίσης με την υγιεινή και την ασφάλεια, τα περιβαλλοντικά και τεχνικά θέματα». Από τα σχόλια ενός προϊσταμένου μίας μεσαίας επιχείρησης παραγωγής εξαρτημάτων καλωδίων στην Μεγάλη Βρετανία προκύπτει το συμπέρασμα ότι υπάρχει έλλειψη διοικητικής δομής στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις σχετικά με την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών θεμάτων.

«Ναι, είμαι ο υπεύθυνος περιβάλλοντος στην εταιρία. Υπήρχε παλαιότερα κάποιος επικεφαλής ο οποίος ήταν υπεύθυνος για την υγιεινή και ασφάλεια και στα περιβαλλοντικά θέματα αλλά απολύθηκε τον Ιούλιο. Δεν προσδιορίστηκε σαφώς ποιος επρόκειτο να αναλάβει τον ρόλο, οπότε έτυχε σε μένα».

Ως καθορισμένη διοικητική λειτουργία, το περιβάλλον φαίνεται να έχει εμφανιστεί σχετικά πρόσφατα ως διοικητικός ρόλος. Τυπικά, έχει προσκολληθεί σε υπάρχοντες διοικητικούς ρόλους της επιχείρησης περίπου την τελευταία δεκαετία. Ένας προϊστάμενος στην Μεγάλη Βρετανία ανέφερε: «είναι μια δουλειά που προέκυψε από το τίποτα τα τελευταία πέντε χρόνια». Ένας μικρός αριθμός ερωτηθέντων είχε περιβαλλοντικά καθήκοντα για περισσότερο χρονικό διάστημα. Ο ιδιοκτήτης μιας οικογενειακής επιχείρησης παραγωγής γατοτροφής στην Ιρλανδία ανέφερε ότι είχε περιβαλλοντικά καθήκοντα για 30 χρόνια περίπου.

Η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής λειτουργίας στις επιχειρήσεις οφείλεται συχνά σε κάποια συγκεκριμένα γεγονότα (π.χ. κάποιο περιβαλλοντικό ατύχημα, σε διαμαρτυρίες πολιτών ή στην ύπαρξη νέας νομοθεσίας). Ο προϊστάμενος τεχνικής υπηρεσίας μίας επιχείρησης παραγωγής παιχνιδιών και δώρων που εδρεύει στην Μεγάλη Βρετανία πιστεύει ότι η νομοθεσία των αποβλήτων συσκευασίας οδήγησε την επιχείρηση της να ασχοληθεί με

περιβαλλοντικά θέματα, τα οποία γίνονται όλο και πιο σημαντικά για την εταιρία της. Όταν ερωτήθηκε πως ανέλαβε περιβαλλοντικά καθήκοντα απάντησε: «απλά τα ανέλαβα».

Σε ένα άλλο παράδειγμα η Οδηγία 91/676 της ΕΕ περί νιτρικών άσκησε σημαντική πίεση στον διευθυντή μιας εταιρίας παραγωγής τυριού στην Ιρλανδία. Περιέγραψε γενικά πως οι περιβαλλοντικές του ευθύνες αυξήθηκαν σημαντικά από την ύπαρξη της συγκεκριμένης οδηγίας επειδή το μισό γάλα που επεξεργάζεται η επιχείρηση παράγεται από οικογενειακές φάρμες. Κατά την παραγωγή γάλακτος προκύπτουν σημαντικές ποσότητες θρεπτικών ουσιών επομένως τα επίπεδα παραγωγής γάλακτος θα επηρεαστούν από την Οδηγία λόγω του ότι περιορίζει την ποσότητα αζώτου που μπορεί να απορριφθεί στο έδαφος. Τέλος τα περιβαλλοντικά καθήκοντα του συγκεκριμένου διευθυντή αυξήθηκαν ως αποτέλεσμα των πιέσεων που

Πλαίσιο 2: Οδηγία 91/676

Η Οδηγία 91/676 ήταν από τις πρώτες οδηγίες που επέβαλλε μέτρα ενάντια στην ρύπανση της αγροτικής βιομηχανίας. Υιοθετήθηκε το 1991 και είχε ως σκοπό την προστασία των υδάτων από τα νιτρικά, για την αντιμετώπιση του προβλήματος του ευτροφισμού. Τα κράτη μέλη της Ε.Ε. είναι υποχρεωμένα να καθορίσουν (επακριβώς) τις ευπαθείς ζώνες εδάφους στα νιτρικά σύμφωνα με τα κριτήρια που καθορίστηκαν από την Οδηγία και να πραγματοποιήσουν στις συγκεκριμένες ζώνες, προγράμματα δράσης, όπως απαγόρευση της χρήσης συγκεκριμένων λιπασμάτων ή μείωση της κοπριάς των ζώων που εφαρμόζεται στο έδαφος. Η Οδηγία περί Νιτρικών δεν έχει ακόμη εφαρμοστεί πλήρως από την Ιρλανδία, ωστόσο έχει δημιουργηθεί ένα αναθεωρημένο προσχέδιο προγράμματος δράσης περί νιτρικών, το οποίο είναι ακόμη στο στάδιο της διαβούλευσης. Επίσης πρέπει να σημειώσουμε ότι ολόκληρη η Ιρλανδία έχει καθοριστεί ως μία ζώνη για να εφαρμοστεί η οδηγία. Τέλος εξετάζεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή η άποψη να αλλάξει το όριο από 170 kg οργανικού N ανά εκτάριο ανά έτος που έχει καθοριστεί από την Οδηγία των Νιτρικών σε 250 Kg οργανικού αζώτου ανά εκτάριο ανά έτος.

προέκυψαν από την Οδηγία της Ε.Ε.

«Ζω στην περιοχή και γι' αυτό ανησυχώ για τα περιβαλλοντικά και κοινωνικά προβλήματα. Εξαιτίας του ποσοστού της γης σε φάρμες, της μη διαθεσιμότητας της γη και του κόστους επιπρόσθετης γης πρέπει να υπάρχουν υψηλά επίπεδα παραγωγής αν θέλουμε να είμαστε

βιώσιμοι. Επομένως υπάρχουν περιβαλλοντικοί κίνδυνοι. Ανησυχώ ότι οποιαδήποτε μείωση στο επίπεδο της πλήρους αγροτικής απασχόλησης θα έχει αποτρεπτικά αποτελέσματα στον κοινωνικό τομέα των αγροτικών

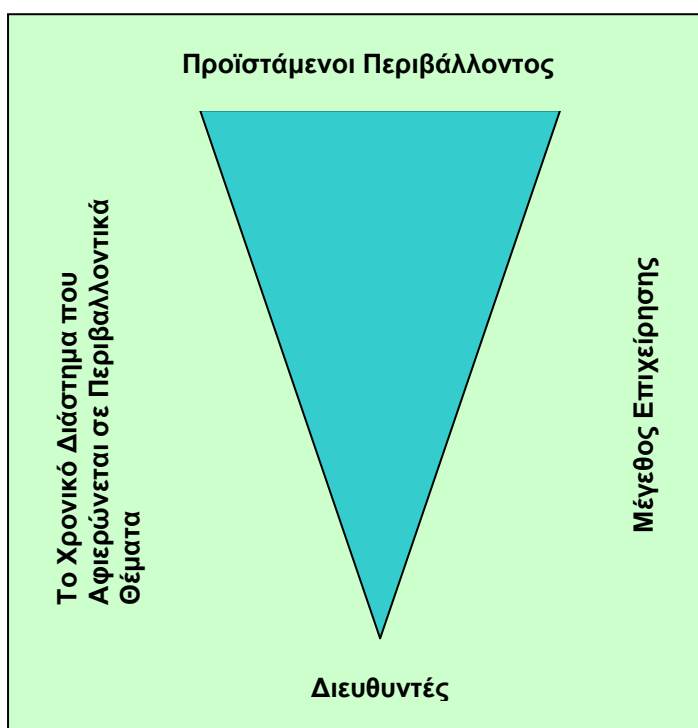
κοινωνιών. Ένας άλλος περιβαλλοντικός κίνδυνος είναι ότι οι αγρότες μερικής απασχόλησης δεν διαχειρίζονται τη γη όπως οι αγρότες πλήρους απασχόλησης».

«Περιβαλλοντικός» Χρόνος

Οι ερωτηθέντες δυσκολεύτηκαν να απαντήσουν πόσο χρόνο αφιερώνουν στα διάφορα περιβαλλοντικά θέματα. Οι πιο κοινές φράσεις ήταν οι εξής: «πολύ λίγο χρόνο», «ελάχιστο χρόνο», «αμελητέο χρόνο» και «μόνο τον απαραίτητο χρόνο». Κανένας από τους ερωτηθέντες δεν αφιέρωσε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα (σταθερό χρόνο) μίας εβδομάδας ή ενός μήνα για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών θεμάτων. Οι περισσότεροι ερωτηθέντες σκέφτηκαν ελάχιστα ή καθόλου τα διάφορα περιβαλλοντικά θέματα. Ωστόσο υπήρχαν περίοδοι, οι οποίοι συνήθως σχετίζονται με την συμμόρφωση στην περιβαλλοντική νομοθεσία, όπου το περιβάλλον σαν θέμα τους απασχόλησε περισσότερο χρονικό διάστημα. Οι συμμετέχοντες στην έρευνα έπρεπε να αντιμετωπίσουν τις επισκέψεις των αρμόδιων περιβαλλοντικών αρχών, να συμπληρώσουν έγγραφα σχετικά με την διάθεση των αποβλήτων, των αέριων εκπομπών και την συστηματική παρακολούθηση των υγρών αποβλήτων, να αντιμετωπίσουν τις επιθεωρήσεις του προτύπου ISO 14001 και να συμπληρώσουν περιβαλλοντικά ερωτηματολόγια των πελατών τους. Πρακτικά, ο χρόνος που αφιερώθηκε από τους ερωτηθέντες οφείλεται σε συγκεκριμένα περιβαλλοντικά θέματα, ενισχύοντας τη προηγούμενη επισήμανση ότι η περιβαλλοντική λειτουργία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων είναι ελάχιστη.

Όταν ζητήθηκε από τους ερωτηθέντες να γίνουν πιο συγκεκριμένοι για το ποσοστό του χρόνου που αφιερώνουν στα διάφορα περιβαλλοντικά θέματα, σχεδόν οι μισοί (30; 45,4%) απάντησαν ένα ποσοστό λιγότερο από 2%, ενώ 15 ερωτηθέντες (22,7%) δεν μπόρεσαν να απαντήσουν. Μόνο το 13% των ερωτηθέντων αφιέρωσε περισσότερο από το 5% του διαθέσιμου χρόνου που είχε σε περιβαλλοντικά θέματα και αυτοί ήταν κυρίως προϊστάμενοι που είχαν στον τίτλο εργασίας τους τη λέξη *περιβάλλον*. Πρέπει να επισημάνουμε ότι ακόμα και οι διορισμένοι προϊστάμενοι

περιβάλλοντος δεν αφιερώνουν απαραίτητα όλο το χρόνο τους σε περιβαλλοντικά θέματα, όπως σχολίασε και ένας προϊστάμενος περιβάλλοντος σε μία μεσαίου μεγέθους μηχανολογική επιχείρηση στην Μεγάλη Βρετανία: «ο χρόνος που αφιερώνω σε διάφορα περιβαλλοντικά θέματα είναι περίπου το 10% με 25% του συνολικού χρόνου, ανάλογα με το φόρτο εργασίας...είναι κάπως σημαντικός...αλλά και πάλι εξαρτάται από τα προβλήματα, τα οποία έχουμε να αντιμετωπίσουμε...Γενικά αυτό που κάνω για να διευκολυνθώ, είναι να πραγματοποιώ την περιβαλλοντική διαχείριση ως μέρος της δουλειάς μου, είναι πολύ δύσκολο να διαχωρίσεις αυτό το κομμάτι εργασίας...».

Διάγραμμα 1: Το χρονικό διάστημα που αφιερώνεται σε περιβαλλοντικά θέματα ανάλογα με το μέγεθος της επιχείρησης και την θέση του ερωτηθέντα στην επιχείρηση

Οι διευθυντές των μικρών επιχειρήσεων αφιέρωναν λιγότερο χρόνο στα περιβαλλοντικά θέματα απ' ότι οι προϊστάμενοι των μεγαλύτερων μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Οι δηλώσεις του διευθυντή μιας επιχείρησης μεταποίησης ξυλείας στην Μεγάλη Βρετανία, αντιπροσωπεύει τις απαντήσεις των διευθυντών: «Θα έλεγα πολύ λίγο...Λιγότερο από 1%...Δεν είναι τίποτα». Γενικά η έλλειψη διακριτών τμημάτων στις μικρότερες μικρομεσαίες επιχειρήσεις έχει ως αποτέλεσμα οι διευθυντές να έχουν

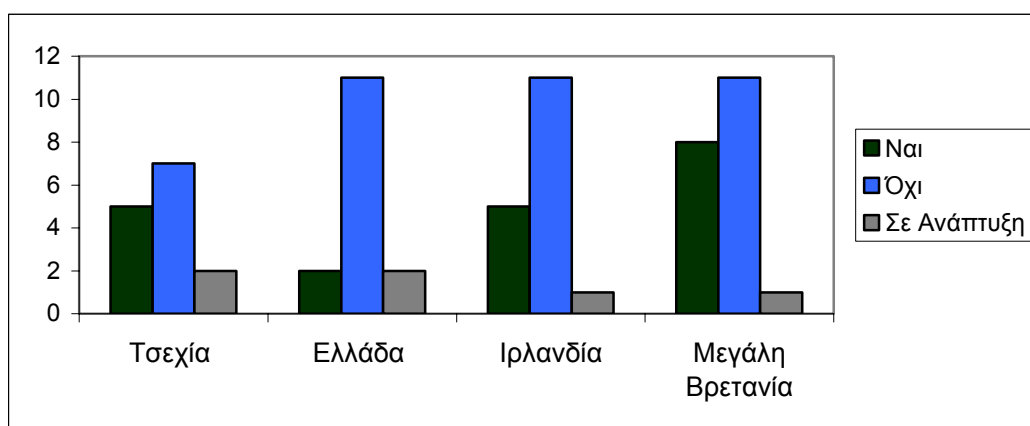
περισσότερα καθήκοντα απ' ότι στις μεγάλες επιχειρήσεις. Δεν αποτελεί λοιπόν έκπληξη ότι το περιβάλλον είναι στις τελευταίες θέσεις της ατζέντας των διευθυντών. Το Διάγραμμα 1 δείχνει ότι ο χρόνος που αφιερώνεται σε περιβαλλοντικά θέματα αυξάνεται με το μέγεθος της επιχείρησης. Οι μεσαίες επιχειρήσεις είναι πολύ πιο πιθανό να έχουν έναν προϊστάμενο που να έχει και περιβαλλοντικά καθήκοντα (ακόμα κι αν ο τίτλος εργασίας τους δεν περιλαμβάνει τη λέξη περιβάλλον). Οι διευθυντές των πολύ μικρών επιχειρήσεων αφιερώνουν ελάχιστο χρόνο σε περιβαλλοντικά θέματα.

Τέλος, κάποιοι ερωτηθέντες δήλωσαν ότι στο μέλλον θα αναγκαστούν να αφιερώσουν περισσότερο χρόνο αντιμετωπίζοντας διάφορα περιβαλλοντικά θέματα. Αυτό ήταν προφανές και από τα σχόλια του υπεύθυνου υγιεινής, ασφάλειας και περιβάλλοντος μιας μεσαίας μεγέθους επιχείρησης παραγωγής κεραμικών στην Μεγάλη Βρετανία, ο οποίος δήλωσε τα εξής: «Αυτή την στιγμή αφιερώνω πολύ λίγο από το χρόνο μου γιατί τα καθήκοντα μου επικεντρώνονται στην υγιεινή και την ασφάλεια. Κάποια στιγμή θα εμπλακούμε περισσότερο με τα περιβαλλοντικά θέματα αλλά νομίζω ότι είναι μία σταδιακή διαδικασία που θα γίνει περισσότερο σημαντική στο μέλλον...». Κάποιοι από τους ερωτηθέντες απάντησαν ότι το περιβάλλον αποτελεί σημαντικό θέμα τα τελευταία χρόνια και δεν έβλεπαν κάποιο λόγο που θα οδηγούσε στην έλλειψη ενδιαφέροντος για τα περιβαλλοντικά θέματα.

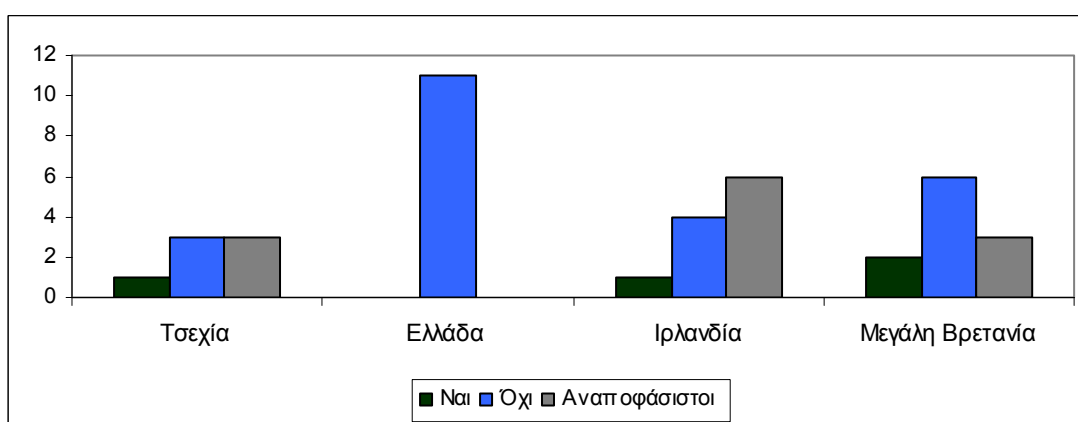
Περιβαλλοντικές Πολιτικές

Το Σχήμα 3 δείχνει ότι οι περισσότερες επιχειρήσεις (40 : 60,6%) δεν είχαν περιβαλλοντική πολιτική. Πράγματι, μόνο 20 (30,3%) επιχειρήσεις είχαν περιβαλλοντική πολιτική ενώ από τις υπόλοιπες επιχειρήσεις, μόνο οι 6 (9%) επιχειρήσεις βρίσκονταν στο στάδιο δημιουργία της κατά την διάρκεια της συνέντευξης. Η συνέντευξη επίσης αποκάλυψε ότι δεν έχουν και οι 20 επιχειρήσεις γραπτή δήλωση της περιβαλλοντικής τους πολιτικής. Ουσιαστικά οι συγκεκριμένες επιχειρήσεις είχαν ασαφής προφορικές

συμφωνίες-«σιωπηρά πρωτόκολλα»-σεβασμού του περιβάλλοντος και όχι ενσωματωμένες πολιτικές με κανόνες, στόχους και δράσεις. Για παράδειγμα ο προϊστάμενος μίας μικρής επιχείρησης παραγωγής τυριού στην Ιρλανδία σχολίασε τα εξής: «έχουμε περιβαλλοντική πολιτική αλλά δεν είναι γραπτή». Ομοίως, ο προϊστάμενος παραγωγής μιας μικρής επιχείρησης παρασκευής χημικών στην Τσεχία ανέφερε: «Έχουμε περιβαλλοντική πολιτική, δεν είναι όμως γραπτή. Πρέπει να κάνουμε την δουλειά μας με το μέγιστο σεβασμό προς το περιβάλλον. Όλες οι δραστηριότητες μας γίνονται με σεβασμό προς το περιβάλλον που ζούμε. Στο μέλλον η περιβαλλοντική μας πολιτική θα ακολουθεί την ισχύουσα νομοθεσία».

Σχήμα 3: Έχει η επιχείρησή σας περιβαλλοντική πολιτική;

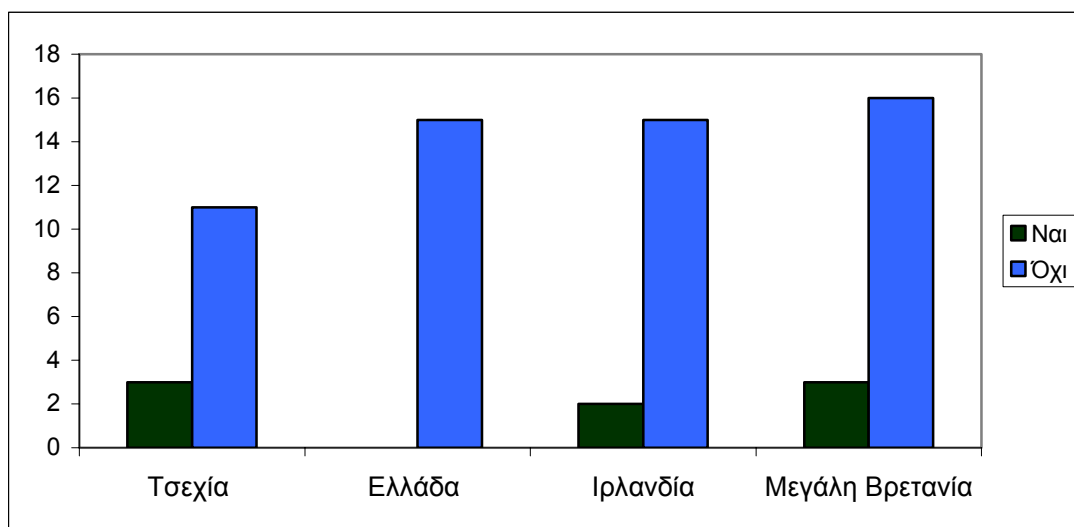
Σχήμα 4: Σκοπεύετε να έχετε περιβαλλοντική πολιτική στο μέλλον;

Το Σχήμα 4 δείχνει ότι περισσότερο από 40 επιχειρήσεις δεν είχαν περιβαλλοντική πολιτική, ούτε σκόπευαν να αποκτήσουν ή ήταν αναποφάσιστες. Κάποιοι από τους ερωτηθέντες απάντησαν ότι η επιχείρησή τους θα έπρεπε να αποκτήσει περιβαλλοντική πολιτική μόνο εάν αναγκάζονταν από τη νομοθεσία, όπως δήλωσε και ο διευθυντής μιας μηχανολογικής επιχείρησης στην Τσεχία: «θα είχαμε περιβαλλοντική πολιτική μόνο αν υποχρεωνόμασταν».

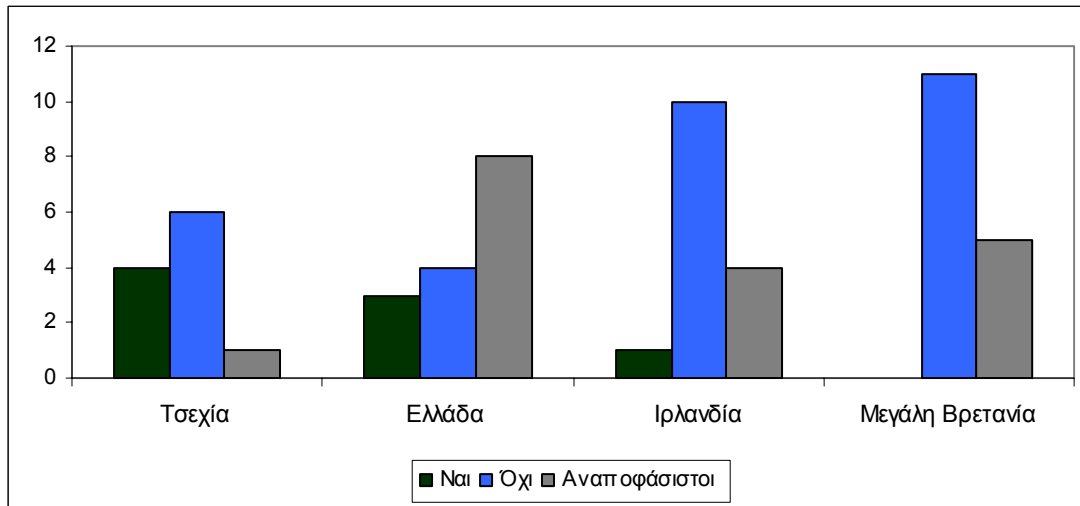
Περιβαλλοντικές Εκθέσεις

Η νοοτροπία των ερωτηθέντων στις εθελοντικές περιβαλλοντικές εκθέσεις ήταν παρόμοια με τις περιβαλλοντικές πολιτικές, αφού η πλειοψηφία των επιχειρήσεων (57: 86,3%) δεν συντάσσει καμία έκθεση (Σχέδιο 5). Αυτό οφείλετε στο γεγονός ότι δεν απαιτείται η σύνταξη επίσημης έκθεσης για την άδεια λειτουργίας μίας επιχείρησης (εξαρτάται φυσικά από το μέγεθος της επιχείρησης). Καμία από τις ελληνικές επιχειρήσεις δεν συντάσσει περιβαλλοντική έκθεση ενώ οι ιρλανδέζικες επιχειρήσεις είναι λιγότερο πιθανό να συντάξουν από ότι οι επιχειρήσεις της Μεγάλης Βρετανίας και της Τσεχίας, κάτι που δείχνει ότι υπάρχει μεγαλύτερη πίεση για περιβαλλοντικές εκθέσεις στον βιομηχανικό κατασκευαστικό τομέα. Επίσης κάποιοι ερωτηθέντες δεν θεωρούν αναγκαίο να συντάξουν κάποια περιβαλλοντική έκθεση αφού οι επιχειρήσεις τους δεν ρυπαίνουν, όπως σχολίασε ένας Έλληνας διευθυντής: «Δεν συντάσσουμε περιβαλλοντική έκθεση. Δεν ρυπαίνουμε το περιβάλλον όπως ένα χημικό εργοστάσιο, οπότε δεν θεωρώ ότι είναι αναγκαίο να συντάξουμε μία περιβαλλοντική έκθεση για το τι κάνουμε». Επίσης, υπάρχει η γενική αντίληψη ότι περιβαλλοντικές εκθέσεις συνήθως συντάσσουν οι επιχειρήσεις που είναι περιβαλλοντικά εξελιγμένες. Ο προϊστάμενος μίας Βρετανικής επιχείρησης δήλωσε ότι η επιχείρησή του μπορεί να συντάξει στο μέλλον περιβαλλοντική έκθεση αν και αυτή τη στιγμή απασχολείται περισσότερο με θέματα ρουτίνας. «Όχι δεν έχουμε συντάξει καμία έκθεση. Πιθανώς κάποια στιγμή στο μέλλον να το κάνουμε αλλά είμαστε ακόμη σε εμβρυακό στάδιο περιβαλλοντικής συνείδησης». Οι περισσότεροι ερωτηθέντες απάντησαν ότι

έχουν αφιερώσει χρόνο σε λιγότερο ενεργά θέματα, όπως η συμμόρφωση με τη νομοθεσία.

Σχήμα 5: Συντάσσετε περιβαλλοντική έκθεση;

Σχήμα 6: Σκοπεύετε να συντάξετε περιβαλλοντική έκθεση στο μέλλον;

Μόνο 9 από τις 57 εταιρίες που δεν συνέταξαν περιβαλλοντική έκθεση δήλωσαν ότι είχαν πρόθεση να το κάνουν στο μέλλον (Σχέδιο 6). Οι συγκεκριμένες εννέα απαντήσεις πρέπει να εξεταστούν προσεκτικά, γιατί ενώ κάποιοι από τους ερωτηθέντες είχαν σχεδιάσει να κάνουν

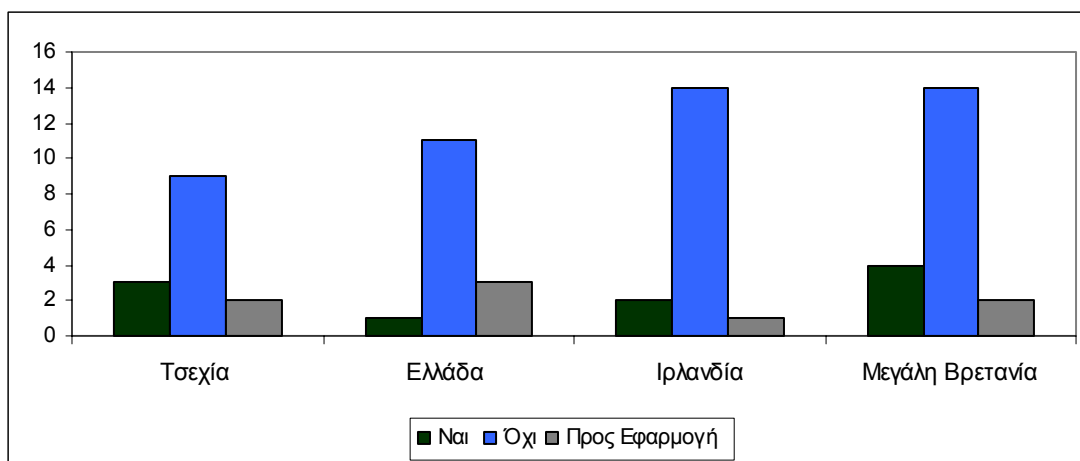
περιβαλλοντικές εκθέσεις, κάποιιοι άλλοι δήλωσαν ότι θα το κάνουν όταν θα τους αναγκάσει η νομοθεσία, όπως απάντησε κάποιος Τσέχος διευθυντής: «δεν έχουμε ακόμα συντάξει κάποια περιβαλλοντική έκθεση, αλλά στο μέλλον ίσως είναι απαραίτητη λόγω της νομοθεσίας».

(Περιβαλλοντικά) Συστήματα Διαχείρισης

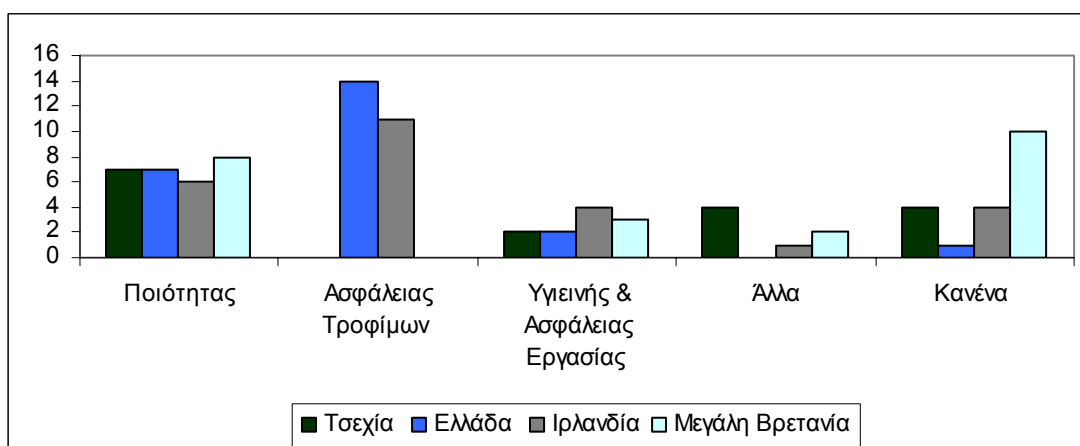
Δεν αποτελεί έκπληξη ότι οι περισσότερες επιχειρήσεις (48: 72,7%) δεν είχαν ένα Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης (ΣΠΔ) (Σχέδιο 7), κάτι που επιβεβαιώνεται και από άλλες μελέτες όπως αυτή του Hillary (1999). Μόνο 10 (15%) επιχειρήσεις είχαν ΣΠΔ, ενώ 8 (12,1%) επιχειρήσεις βρισκόταν στην διαδικασία εφαρμογής ενός ΣΠΔ, την περίοδο που γινόταν η συνέντευξη-οι συγκεκριμένες επιχειρήσεις ανήκαν στην κατηγορία των μεγάλων μικρομεσαίες εταιρίες. Εφτά από τις δέκα επιχειρήσεις είχαν πιστοποίηση κατά ISO 14001, ενώ 8 επιχειρήσεις βρίσκονταν στην διαδικασία πιστοποίησης κατά ISO 14001¹. Καμία από τις επιχειρήσεις δεν είχε ΣΠΔ. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι οι υπόλοιπες 3 επιχειρήσεις είχαν αναπτύξει ένα τυπικό (εσωτερικό) ΣΠΔ, όπως δήλωσε ο προϊστάμενος μίας Βρετανικής επιχείρησης:

«...δεν έχουμε κάτι επίσημο για το περιβάλλον. Αλλά εάν κοιτάξεις το περιβαλλοντικό μας σύστημα, θα μπορούσα να πω ότι δεν υπάρχει κάτι στο σύστημα μας που να μην καλύπτεται από το δικό σας σύστημα. Δεν θα έλεγα ότι είναι οικονομικό το θέμα (όσο αφορά την πιστοποίηση) αλλά γνωρίζω ότι αυτό το σύστημα είναι αρκετό για την συγκεκριμένη επιχείρηση. Θα μπορούσαν να μας ελέγξουν για περιβαλλοντική πιστοποίηση και νομίζω ότι θα περνούσαμε».

¹ Τον Ιούλιο του 2003, 2961 επιχειρήσεις στην Μεγάλη Βρετανία είχαν πιστοποιηθεί κατά ISO 14001, 500 στην Δημοκρατία της Τσεχίας, 209 στην Ιρλανδία και 90 στην Ελλάδα. European Commission, Enterprise Directorate General, "Public policy initiatives to promote the uptake of environmental management systems in small and medium-sized enterprises", Final report of the best project expert group, January 2004.

Σχήμα 7: Επιχειρήσεις με συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης

Σχήμα 8: Επιχειρήσεις με άλλα συστήματα διαχείρισης

Οι επιχειρήσεις στην Μεγάλη Βρετανία και στην Τσεχία ήταν πιο πιθανό να έχουν ΣΠΔ απ' ό τι στην Ελλάδα ή την Τσεχία. Όπως είχαμε είδαμε και στις περιβαλλοντικές εκθέσεις, υπάρχει μεγαλύτερη πίεση για την εφαρμογή ΣΠΔ στον βιομηχανικό κατασκευαστικό τομέα. Πράγματι κάποιοι ερωτηθέντες απάντησαν ότι αντιμετώπισαν πίεση από πελάτες τους, όπως δήλωσε και ένας διευθυντής από την Τσεχία: «είναι σημαντικό για τις απαιτήσεις των πελατών μας». Επίσης απάντησε ότι η ανάγκη για την εφαρμογή ενός ΣΠΔ πηγάζει ακόμη και από τις δημόσιες αρχές: «έχουμε εν μέρει προχωρήσει σ' αυτό εξαιτίας των ελέγχων που γίνονται από τους δημόσιους επιθεωρητές υγείας».

Περιβαλλοντικές Προκλήσεις

Σύμφωνα με την μελέτη που πραγματοποιήθηκε από την Υπηρεσία Περιβάλλοντος στην Μεγάλη Βρετανία, διαπιστώθηκε ότι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις «συχνά λειτουργούν με τη λανθασμένη αντίληψη ότι δεν έχουν καμία ή ελάχιστη επίπτωση στο περιβάλλον» (Netregs, 2002). Η συγκεκριμένη μελέτη δείχνει ότι το 2002, το 86% των μικρομεσαίων επιχειρήσεων πίστευαν ότι δεν είχαν καμία περιβαλλοντική επίπτωση, σε σύγκριση με το 48% το 2000, το 33% το 1998 και το 22% το 1995. Η συγκεκριμένη προσέγγιση που έγινε σύμφωνα με την παραπάνω έρευνα παρουσιάζει τον κίνδυνο ότι οι αρνητικοί συνειρμοί που σχετίζονται με τη λέξη *επίπτωση* μπορούν να οδηγήσουν σε απαντήσεις που επηρεάζονται από κοινωνικές προκαταλήψεις: δηλαδή οι απαντήσεις που δίνονται να πηγάζουν από κοινωνικούς παρά από πρακτικούς κανόνες. Επομένως εκείνοι που θεωρούν ότι η ρύπανση είναι κοινωνικά μη αποδεκτή μπορεί να επηρεαστούν και να απαντήσουν ανάλογα.

Η παρούσα μελέτη ενδιαφέρθηκε περισσότερο για τις *προκλήσεις* παρά για τις *επιπτώσεις*, εφόσον οι συνειρμοί που σχετίζονται με τη λέξη πρόκληση είναι λιγότερο αρνητικοί. Είναι ενδιαφέρον ότι 53 (80,3%) ερωτηθέντες ανέφεραν ότι οι εταιρίες τους είχαν τουλάχιστον μία περιβαλλοντική πρόκληση, ενώ 13 (19,7%) είπαν ότι δεν υπήρξαν προκλήσεις (αυτές ήταν κυρίως μικρές ελληνικές επιχειρήσεις από τον τομέα επεξεργασίας τροφίμων). Αυτό το αποτέλεσμα δείχνει ότι οι ερωτηθέντες έχουν μία υποσυνείδητη επίγνωση της περιβαλλοντικής τους επίπτωσης και αμφισβητεί τα αποτελέσματα της έρευνας Netregs (2002).

Η πρόκληση που παρουσιάζεται συχνότερα (40: 60,6%) σχετίζεται με τα απόβλητα. Οι ερωτηθέντες ανησυχούσαν για το χειρισμό, την αποθήκευση, τη διάθεση και τον όγκο που παράγεται. Στην πραγματικότητα, ο όγκος των αποβλήτων ήταν το κυριότερο πρόβλημα των ερωτηθέντων, όπως σχολίασε ο υπεύθυνος περιβαλλοντικής διαχείρισης μιας μεσαίας μεγέθους επιχείρησης από την Μεγάλη Βρετανία: «παράγουμε τόσα πολλά απόβλητα που η μείωση και η διάθεση τους είναι οι δύο άκρες του ίδιου

προβλήματος». Ομοίως, ο διευθυντής μίας βρετανικής επιχείρησης κατασκευής εκτυπωτών είπε πως η κύρια πρόκληση ήταν:

«η απομάκρυνση των αποβλήτων με τον σωστό τρόπο, ουσιαστικά η απαλλαγή των απορριμμάτων. Όχι επειδή είναι επικίνδυνα αλλά λόγω του μεγάλου όγκου που έχουν. Προσπαθούμε να απαλλαγούμε από τα απορρίμματα που μας μένουν από τους προμηθευτές, τα οποία ούτε εμείς αλλά ούτε και αυτοί τα θέλουν, όπως οι παραγγελίες των παλετών-θα σκεφτόσασταν ότι ανακυκλώνονται αλλά ουσιαστικά κανείς δεν τις θέλει πίσω. Οι παλέτες προκαλούν προβλήματα υγιεινής-ασφάλειας, υπάρχει και το ρίσκο της πυρκαγιάς, ωστόσο εμείς τα αποθηκεύουμε μέχρι να βρεθεί κάποιος να τα πάρει με χαμηλό κόστος. Το ίδιο ισχύει και για άλλα απορρίμματα-μελάνι, χημικά και ογκώδη σκουπίδια. Δεν υπάρχει ευαισθησία στο γεγονός ότι προσπαθούμε να απαλλαγούμε από τα απορρίμματα, ουσιαστικά μας ενδιαφέρει το κόστος και η ασφαλής μεταφορά των απορριμμάτων από τις εγκαταστάσεις μας έτσι ώστε να μην υπάρχουν προβλήματα υγιεινής και ασφάλειας στην επιχείρησή μας».

Μία υπεύθυνη περιβάλλοντος μίας μεσαίας γαλακτομικής επιχείρησης στην Ιρλανδία δήλωσε ότι το μεγαλύτερο πρόβλημα είναι «η ελαχιστοποίηση των στερεών αποβλήτων και των υλικών συσκευασίας», ενώ ο Διευθυντής μίας μεσαίας επιχείρησης παρασκευής κεραμικών στην Μεγάλη Βρετανία σχολίασε:

«η μεγαλύτερη πρόκλησή μας; να μειώσουμε τα απόβλητα. Θα έλεγα ότι το 50% των αποβλήτων, είναι αυτό που αποκαλώ ακατέργαστο απόβλητο δηλαδή άργιλος (πηλός) ...που δεν έχει ψηθεί και το υπόλοιπο 50% είναι η ψημένη άργιλος. Τα άχρηστα απόβλητα είναι το πρόβλημα. Τα απόβλητα αργίλου μπορεί να ξαναχρησιμοποιηθούν ενώ η ψημένη άργιλος όχι. Η ψημένη άργιλος συγκεντρώνεται σε κάδους απορριμμάτων και στην συνέχεια χρεωνόμαστε για να την διαθέσουμε στις χωματερές. Είναι μεγάλο

το κόστος. Κάποια υλικά όπως ο λιωμένος γύψος, τα ανακυκλώνουμε σε εργοστάσια παραγωγής τσιμέντου οπότε έχουμε ειδικούς κάδους γι' αυτά».

Η συμμόρφωση με τη νομοθεσία επίσης τέθηκε σαν πρόκληση, ιδιαίτερα η νομοθεσία που αφορά τα απόβλητα, τη συσκευασία, τον ολοκληρωμένο έλεγχο ρύπανσης, την αέρια ρύπανση, την επεξεργασία των υγρών αποβλήτων και τα νιτρικά. Για παράδειγμα, ο Διευθυντής μιας μεσαίου μεγέθους γαλακτοκομικής επιχείρησης στην Ιρλανδία ανέφερε ότι η κύρια πρόκληση γι' αυτούς ήταν “όσα επιτευχθούν με την εφαρμογή της ολοκληρωμένης πρόληψης και ελέγχου της ρύπανσης [IPPC], ιδιαίτερα στη μείωση των εκροών φωσφόρου”, ενώ ο Υπεύθυνος Ποιότητας μιας επιχείρησης μηχανικών εξαρτημάτων στην Τσεχία ανέφερε: “η εφαρμογή της νομοθεσίας για την αέρια ρύπανση είναι πρόβλημα, ιδιαίτερα σε αντιπαράθεση με την Οδηγία 99/13/EC... γνωρίζετε, η Οδηγία για τη μείωση των πτητικών οργανικών ενώσεων που απελευθερώνονται από τους οργανικούς διαλύτες”. Το κόστος σχετίζεται τόσο με την παραγωγή αποβλήτων όσο και με την συμμόρφωση με την νομοθεσία . Ένας αριθμός ερωτηθέντων εξέφρασε τον προβληματισμό ότι οι περιβαλλοντικές πρωτοβουλίες είχαν επίδραση στο κόστος: “Όλα αυτά κοστίζουν χρήματα”, ήταν η περιεκτική απάντηση του Διευθυντή μιας μικρής εταιρείας επεξεργασίας κρέατος στην Ιρλανδία. Οι συμμετέχοντες στην έρευνα δεν συμμερίζονταν απόλυτα το ρητό των ατόμων που δημιουργούν τις πολιτικές ότι: “το περιβάλλον πρέπει να είναι καλό για να κάνεις επιχειρήσεις”.

Ενώ υπήρχαν ελάχιστες διαφορές στο είδος των προκλήσεων που αντιμετώπιζαν οι επιχειρήσεις (οι οποίες σχετίζονταν με τα απόβλητα, τη νομοθεσία και το κόστος), επίσης υπήρχαν και παραπλήσιες διαφορές ανάμεσα στους παραγωγικούς τομείς και στις χώρες της παρούσας μελέτης. Οι προκλήσεις που αντιμετώπιζαν οι επιχειρήσεις επεξεργασίας-παραγωγής τροφίμων, ιδιαίτερα εκείνες στην Ιρλανδία, αφορούσαν τεχνικά θέματα που συνδέονταν με τη συμμόρφωση προς τη νομοθεσία, ενώ οι προκλήσεις που αντιμετώπιζαν οι αντίστοιχες επιχειρήσεις στη Μεγάλη Βρετανία και στην Τσεχία ήταν συνήθως πιο γενικές, και σχετίζονταν με θέματα που

αφορούσαν την παραγωγή, τα απόβλητα και το κόστος (δες Πλαίσιο 3). Αυτές οι ασυμφωνίες είναι αμφισβητούμενης ακρίβειας-αξιοπιστίας.

Πλαίσιο 3

“Το μεγαλύτερο προβλήματα μας είναι η άδεια επεξεργασίας υγρών αποβλήτων, η οποία μας δόθηκε από...(Τοπική Αρχή)”. *(Υπεύθυνος Περιβαλλοντικής Διαχείρισης σε μια μεσαίου μεγέθους γαλακτοκομική επιχείρηση στην Ιρλανδία)*

“Το «συσσωρευμένο» κόστος της ΕΕ και το ζήτημα της συμμόρφωσης με το όριο των 10 μμ για τα αιωρούμενα σωματίδια”. *(Υπεύθυνος Ποιότητας και Τεχνικού μιας μεσαίου μεγέθους γαλακτοκομικής επιχείρησης στην Ιρλανδία)*

“Δεν αντιμετωπίζουμε σοβαρά περιβαλλοντικά προβλήματα. Χρησιμοποιούμε συσκευασίες από γυαλί και χαρτί, αλλά δυστυχώς, δεν υπάρχει κάποια υποδομή για ανακύκλωση στο νησί. Ελέγχουμε την έκλυση οσμών και ανακυκλώνουμε πλήρως το απεσταγμένο νερό. Τα στερεά απόβλητα οδηγούνται στη χωματερή. Είμαστε πολύ ευαίσθητοι σε περιβαλλοντικά θέματα. Είναι μακρόχρονη οικογενειακή παράδοση μας το να φροντίζουμε τους ανθρώπους και το περιβάλλον από το οποίο λαμβάνουμε τις πρώτες ύλες για να διατηρήσουμε την παραγωγή μας”. *(Προϊστάμενος μιας μικρής επιχείρησης παραγωγής ούζου στην Ελλάδα)*

“Ο σωστός τρόπος είναι η απομάκρυνση των αποβλήτων από τη συγκεκριμένη τοποθεσία και η απαλλαγή από τα σκουπίδια. Δεν γίνεται μόνο γιατί είναι επικίνδυνα. Είναι απλά όλος αυτός ο όγκος των απορριμμάτων και προσπαθούμε να απαλλαγούμε από τα απόβλητα που μας αφήνουν οι προμηθευτές φεύγοντας, τα οποία ούτε εμείς θέλουμε ούτε κι εκείνοι θέλουν, όπως οι προμήθειες των παλετών – θα σκεφτόσασταν ότι οι παλέτες ανακυκλώνονται, αλλά κανείς δεν τις θέλει πίσω· προκαλούν προβλήματα υγείας και ασφάλειας και ενέχουν τον κίνδυνο να αρπάξουν φωτιά. Έτσι θα πρέπει να τις αποθηκεύουμε μέχρι να βρούμε κάποιον να τις απομακρύνει με δικά μας έξοδα. Το ίδιο συμβαίνει και με άλλους τύπους αποβλήτων – μελάνια, χημικά και γενικά ογκώδη απορρίμματα. Δεν υπάρχει ευαισθησία στο γεγονός ότι προσπαθούμε να απαλλαγούμε από τα απορρίμματα, ουσιαστικά μας ενδιαφέρει το κόστος και η ασφαλής μεταφορά των απορριμμάτων από τις εγκαταστάσεις μας έτσι ώστε να μην υπάρχουν προβλήματα υγιεινής και ασφάλειας στην επιχείρηση μας”. *(Διευθυντής επιχείρησης παραγωγής εκτυπωτών στη Μεγάλη Βρετανία).*

“Το κυριότερο μας πρόβλημα είναι η διαδικασία – η οποία ρυθμίζεται από τη νομοθεσία που αφορά τον Ολοκληρωμένο Έλεγχο Ρύπανσης. Καθορίζεται από την Υπηρεσία Περιβάλλοντος – μια διαδικασία που ανήκει στο Τομέα Α. Έχουμε λοιπόν την υποχρέωση να μην υπερβαίνουμε τα όρια αερίων εκπομπών των οξειδίων του αζώτου και όπως συμβαίνει πάντα βρισκόμαστε ένα μίλι μακρύτερα. Επίσης παράγουμε και υγρά απόβλητα, τα οποία παρακολουθούμε συστηματικά. Πρέπει να παρακολουθούμε όλες τις εκπομπές ρύπων στην πραγματικότητα”. *(Υπεύθυνος Παραγωγής μιας εταιρείας χημικών στη Μεγάλη Βρετανία)*

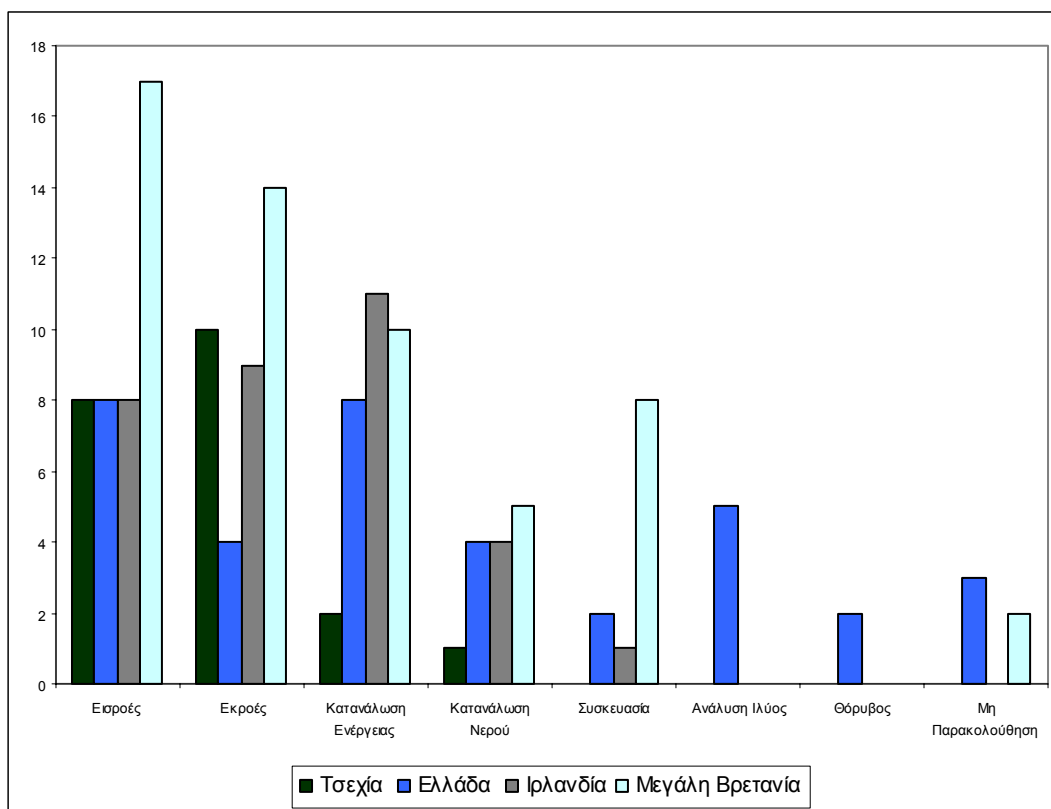
Εν συντομία, όλοι οι συμμετέχοντες στην έρευνα ήταν ανώτερα στελέχη, αν και εκείνοι στις μικρές επιχειρήσεις ουσιαστικά ήταν διευθυντές με διευρυμένες αρμοδιότητες ενώ εκείνοι των μεσαίων επιχειρήσεων ήταν συνήθως προϊστάμενοι με λιγότερες και περισσότερο εξειδικευμένες αρμοδιότητες. Αν και όλοι οι ερωτηθέντες είχαν κάποιο βαθμό ευθύνης στα περιβαλλοντικά ζητήματα, λίγοι είχαν επίσημα ενσωματώσει το περιβάλλον στις αρμοδιότητες της δουλειάς τους. Οι συμμετέχοντες στην έρευνα αφιέρωναν επίσης ελάχιστο χρόνο για την ενασχόληση με τα περιβαλλοντικά ζητήματα, θεωρώντας ότι το περιβάλλον είναι δεν αποτελεί σημαντική λειτουργία στην επιχείρηση. Αυτό ενισχύεται και από το γεγονός ότι οι περισσότερες επιχειρήσεις δεν εφαρμόζουν περιβαλλοντικές πολιτικές, δεν συντάσσουν περιβαλλοντικές εκθέσεις, ή δεν εφαρμόζουν Συστήματα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης. Μερικοί ερωτηθέντες επισήμαναν ότι απαιτείται η πίεση της νομοθεσίας έτσι ώστε οι επιχειρήσεις να ξεκινήσουν κάποιες -θετικές- δράσεις για το περιβάλλον. Εάν και το περιβάλλον έχει χαμηλή προτεραιότητα στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οι συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων παραδέχεται ότι οι επιχειρήσεις τους δέχονται προκλήσεις για την προστασία του περιβάλλοντος. Οι προκλήσεις αυτές σχετίζονται κυρίως με την παραγωγή των αποβλήτων, τη συμμόρφωση προς τη νομοθεσία και το κόστος.

Περιβαλλοντικές Πρακτικές των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων

Στο τμήμα αυτό γίνεται μια γενική περιγραφή των περιβαλλοντικών πρακτικών που εφαρμόζουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Στην συγκεκριμένη έρευνα λαμβάνεται υπόψη η έκταση στην οποία οι διάφορες επιχειρήσεις παρακολουθούν τις ροές των πόρων τους και τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Γίνεται επίσης αναφορά, εάν οι επιχειρήσεις πραγματοποιούν περιβαλλοντικούς ελέγχους, κάνουν αξιολογήσεις ή αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες.

(Κατανοώντας τις) Δράσεις Συστηματικής Παρακολούθησης

Από τους συμμετέχοντες στην έρευνα ζητήθηκε να κάνουν παρατηρήσεις για τις πρακτικές συστηματικής παρακολούθησης που εφαρμόζουν έτσι ώστε να προκύψει ένα φυσικό μέτρο απόδοσης σχετικά με την χρήση των πόρων. Το Σχήμα 9 δείχνει ότι οι εισροές των πρώτων υλών παρακολουθούνται συστηματικά από τις περισσότερες (41: 62,1%) επιχειρήσεις, με τη Μεγάλη Βρετανία να έχει σημαντικά μεγαλύτερα επίπεδα αναφορών σε σχέση με τις άλλες τρεις χώρες.

Σχήμα 9: Πρακτικές Συστηματικής Παρακολούθησης των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων

Το είδος και η πολυπλοκότητα της συστηματικής παρακολούθησης κυμαινόταν από τον απλό οπτικό έλεγχο μέχρι τα συστήματα ηλεκτρονικού ελέγχου μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή. Ωστόσο ανεξάρτητα από το εφαρμοζόμενο σύστημα, υπήρχαν ελάχιστες ενδείξεις ενεργούς παρακολούθησης δευτερευόντων υλικών όπως οι διαλύτες, οι συσκευασίες ή τα αναλώσιμα. Η συστηματική παρακολούθηση συνδέθηκε άμεσα με την αντιλαμβανόμενη οικονομική επίδραση που έχει. Οι επιχειρήσεις διαχωρίζουν συνειδητά τα στοιχεία υψηλής οικονομικής επίδρασης με τα στοιχεία χαμηλής οικονομικής επίδρασης και τις αντίστοιχες υφιστάμενες δαπάνες κατά την επέκταση των πρακτικών συστηματικής παρακολούθησης. Τα στοιχεία που παρουσιάζουν μικρή οικονομική επίδραση θεωρήθηκαν ως μη-κρίσιμα για την επιτυχία της επιχείρησης. Οι συζητήσεις επικεντρώθηκαν συχνά στην έλλειψη ανθρώπινου και διοικητικού δυναμικού και στην αποτελεσματική κατανομή αυτών των ελάχιστων πόρων. Ένας διευθυντής στην Ιρλανδία δήλωσε, “η συστηματική

παρακολούθηση απορροφά πολύτιμο χρόνο με μικρή οικονομική ανταποδοτικότητα”.

Η κατανάλωση ενέργειας παρακολουθούνταν συστηματικά από τις μισές σχεδόν (31: 46,9%) επιχειρήσεις, αν και αυτό παρατηρείται διεθνώς, με τις επιχειρήσεις απλά να παρακολουθούν τους λογαριασμούς ρεύματος (ενέργειας). Όμοια, λίγες επιχειρήσεις παρακολουθούσαν συστηματικά μεμονωμένα κομμάτια του εξοπλισμού ή των μηχανημάτων. Η περιγραφή που δόθηκε από έναν κατασκευαστή κεραμικών πλακιδίων στη Μεγάλη Βρετανία είναι τυπική των απαντήσεων που δόθηκαν: “Αυτό γίνεται διεθνώς, απλά ελέγχομαι τους λογαριασμούς. Δεν υπάρχει τρόπος να σας πούμε εάν ένα τμήμα του μηχανολογικού εξοπλισμού είναι ενεργειακά αποδοτικό ή όχι. Υποθέτω ότι αυτό είναι ένα πρόβλημα πραγματικά”. Αυτή η έλλειψη αναλυτικής παρακολούθησης, ίσως όχι απρόσμενα, μπορεί επίσης να αποδοθεί στην έλλειψη οικονομικής επίδρασης που έχει η ενέργεια ανάμεσα στις επιχειρήσεις που έλαβαν μέρος στην έρευνα, στο μέγεθος του χαμένου κόστους ευκαιρίας που συνεπάγεται την μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης, και στην εικόνα που έχουν διαμορφώσει ότι δεν μπορούν να ελέγξουν το κόστος της ενεργειακής κατανάλωσης. Όμοια επίπεδα συμπεριφοράς (και απόδοση ερμηνείας) σε πρακτικές παρακολούθησης παρατηρήθηκαν και για τις εκροές υλικών και αποβλήτων, με 37 (56%) επιχειρήσεις να παρακολουθούν συστηματικά τις συγκεκριμένες εκροές. Οι βρετανικές επιχειρήσεις παρακολουθούν περισσότερο τις εκροές σε αντίθεση με τις ελληνικές επιχειρήσεις που τις παρακολουθούν λιγότερο.

Όπως και στην προηγούμενη έρευνα (Williamson and Lynch-Wood, 2005), οι συμμετέχοντες είπαν ότι παρακολουθούσαν συστηματικά τις εισροές και τις εκροές για δύο σημαντικούς λόγους. Αυτοί οι λόγοι ήταν η επιχειρηματική επίδοση/αποδοτικότητα και η νομοθεσία. Τα στοιχεία στο Σχήμα 10 δείχνουν φανερά ότι οι περισσότερες (40: 60,6%) επιχειρήσεις παρακολουθούν τις δραστηριότητές τους γιατί θέλουν να μειώσουν το κόστος και να είναι αποδοτικότεροι στη χρήση των πόρων. Μια περιγραφή του τύπου της οργανωτικής δραστηριότητας δόθηκε από τον Υπεύθυνο

Υλικών μιας μεσαίου μεγέθους εταιρείας κατασκευής κεραμικών στη Μεγάλη Βρετανία:

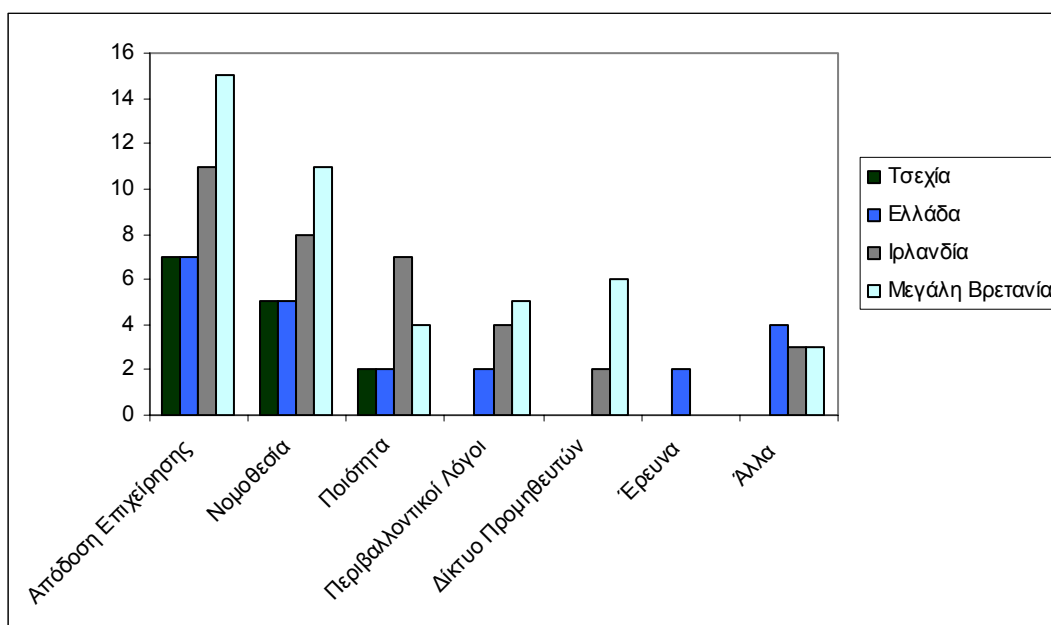
“το κάνουμε για να μειώσουμε τα κόστη. Ήμουν σε μια συνάντηση χθες όταν κοιτάξαμε τους τελευταίους μήνες του οικονομικού έτους για το εάν υπάρχουν τρόποι να μειωθεί το κόστος των χρησιμοποιούμενων υλικών· χρησιμοποιώντας τα αποθέματα που έχουμε...Οτιδήποτε που μπορούμε να εξοικονομήσουμε”.

Οι εισροές των πρώτων υλών, καθώς τείνουν να είναι αντικείμενο μεγάλου κόστους, παρακολουθούνται συστηματικά για λόγους επιχειρηματικής αποδοτικότητας. Ο διευθυντής μιας βρετανικής επιχείρησης εξήγησε ότι οι πρώτες ύλες παρακολουθούνται συστηματικά “έτσι ώστε να συγκριθούν με τον προϋπολογισμό...και ως εκ τούτου, μπορείς να προβλέψεις ποιο θα είναι το μικτό περιθώριο κέρδους για την επιχείρηση”. Με παρόμοιο τρόπο, η έλλειψη συστηματικής παρακολούθησης δευτερευόντων υλικών, συσκευασιών ή αναλώσιμων αποδόθηκε στο μικρό τους κόστος και στη μικρή σημασία για την επιχειρηματική επίδοση και αποδοτικότητα. Η δέσμευση στην συστηματική παρακολούθηση είναι επίσης δυναμική με την έννοια ότι μερικές επιχειρήσεις λαμβάνουν υπόψη και τις αρνητικές και τις θετικές συνέπειες της πρόσθετης παρακολούθησης. Ο διευθυντής μιας μικρής εταιρείας κατασκευής αλουμινένιων πλαισίων όταν ερωτήθηκε για την επανεκατεργασία των μετάλλων και τα απορριπτόμενα κομμάτια αλουμινίου σχολίασε τα εξής :

“Παρακολουθούμε τα κομμάτια αλουμινίου που απορρίπτονται· αυτό είναι το μόνο σύστημα παρακολούθησης που έχουμε. Το κάνουμε δύο φορές το χρόνο. [Ερώτηση: Τι κάνετε σχετικά με την επανεκατεργασία των μετάλλων;]. Προσπαθώ να βρω έναν τρόπο για να την εκτιμήσω. Έχουμε κάποια στοιχεία, αλλά δεν την έχουμε εκτιμήσει πριν. Ο καλύτερος τρόπος εκτίμησης θα ήταν πιθανότερα ο χρόνος, και αυτή νομίζω είναι η σημαντικότερη παράμετρος, υπάρχει υλικό, υπάρχουν κάποια στοιχεία υλικών στην επανεκατεργασία, αλλά η κύρια παράμετρος κατά τη δική μας άποψη είναι ο χρόνος που δαπανάται στην διαδικασία παραγωγής για να

επανεκατεργαστείς κάτι στο όλο σύστημα. Ενδιαφερόμαστε για την επανεκατεργασία και μπορώ να σας πω ότι πότε είναι υψηλή και πότε χαμηλή, αλλά δεν θα μπορούσα να το ποσοτικοποιήσω όπως το κάνουμε με τα υλικά που απορρίπτουμε. Έχουμε δημιουργήσει ένα σύστημα, ένα αρχείο καταγραφής λαθών της παραγωγής, αλλά από τότε που το δημιουργήσαμε δεν λειτουργούμε σε πλήρη δυναμικότητα και δεν είμαι σίγουρος αν έχουμε ήδη καταχωρήσει τυχόν λάθη παραγωγής”.

Η νομοθεσία είναι ο δεύτερος (31: 47%) σημαντικότερος παράγοντας στην πρακτική συστηματικής παρακολούθησης (δες Πλαίσιο 5). Ο Διευθυντής μιας μεσαίου μεγέθους μονάδας κατασκευής χρωμάτων σε μορφή σπρέι στη Μεγάλη Βρετανία αναφέρει, ότι παρακολουθεί συστηματικά επειδή είναι υποχρεωμένος να το κάνει: “Νομίζω ειλικρινά ότι θα πρέπει να τηρούμε τη νομοθεσία έτσι δεν είναι; Θα πρέπει να λειτουργούμε μέσα στα πλαίσια της νομοθεσίας....αυτή είναι η σημαντικότερη κινητήρια δύναμη. Πρέπει να είναι έτσι. Θα ήθελα πολύ να κάθομαι εδώ και να λέω....είναι ανάγκη να την τηρούμε και να εξετάζουμε εάν εμείς σαν εταιρεία μπορούμε να κάνουμε κάτι για τον πλανήτη. Η πραγματικότητα είναι ότι θα πρέπει να λειτουργούμε στα πλαίσια της νομοθεσίας, και αυτός, ξέρετε, είναι ο πραγματικός λόγος, έτσι δεν είναι;”

Σχήμα 10: Λόγοι Συστηματικής Παρακολούθησης

Η επιπλέον διερεύνηση αποκάλυψε ότι οι διάφοροι παράμετροι παρακολουθούνται για διαφορετικούς λόγους. Ενώ οι εισροές, ειδικά οι ακριβές πρώτες ύλες, ήταν περισσότερο πιθανό να παρακολουθούνται συστηματικά για λόγους επιχειρηματικής απόδοσης, οι εκροές συνήθως παρακολουθούνταν για λόγους συμμόρφωσης προς τη νομοθεσία. Όπως αναμενόταν, οι επιχειρήσεις που είχαν έγκριση ή αδειοδότηση παρακολουθούσαν εκείνες τις παραμέτρους, οι οποίες είχαν καθοριστεί από το αρμόδιο όργανο είχε δώσει την έγκριση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Για παράδειγμα, ο υπεύθυνος ποιότητας και συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης μιας μεσαίου μεγέθους μονάδας μετατροπής χαρτιού στη Μεγάλη Βρετανία ήταν ανένδοτος ότι “Προφανώς παρακολουθούμε συστηματικά τα υγρά απόβλητα λόγω των νομικών μας δεσμεύσεων”. Ήταν ολοφάνερο ότι η επιχείρηση αυτή δεν θα αναλάμβανε να παρακολουθήσει συστηματικά τις εκροές των ρυπαντών ουσιών αν δεν ήταν υποχρεωμένη από την πίεση της νομοθεσίας: “Κάνουμε δειγματοληπτικές μετρήσεις για να διασφαλίσουμε ότι τηρούμε τους περιορισμούς όσο αφορά τις συγκεντρώσεις COD, αιωρούμενων στερεών, pH, κλπ. αλλά δεν παρακολουθούμε τον όγκο των αποβλήτων που παράγονται. Ήταν ένα από τα πράγματα που ήθελα να ξεκινήσω, αλλά καθώς [η Εταιρεία Ύδρευσης] δεν ενδιαφέρονταν ούτε και η Επιτροπή, είναι πολύ δύσκολο να ξέρω τον όγκο των αποβλήτων που παράγονται”. Όμοια, ο υπεύθυνος συστήματος περιβάλλοντος διαχείρισης μιας μεσαίας μεγέθους τεχνικής εταιρείας με έδρα τη Μεγάλη Βρετανία, η οποία είχε άδεια εκπομπής αέριων ρύπων σχολίασε ότι “κάνουμε καθημερινά αξιολόγηση των εκπεμπόμενων αέριων ρύπων και ελέγχουμε μια φορά το χρόνο τις καμινάδες, οπότε μπορούμε ουσιαστικά να δούμε τι ρύποι παράγονται. **[Ερώτηση: Εξαιτίας των υποχρεώσεων απέναντι στην άδεια που σας έχει δοθεί;].** Ναι, εξαιτίας της νομοθεσίας. Αυτό είναι”.

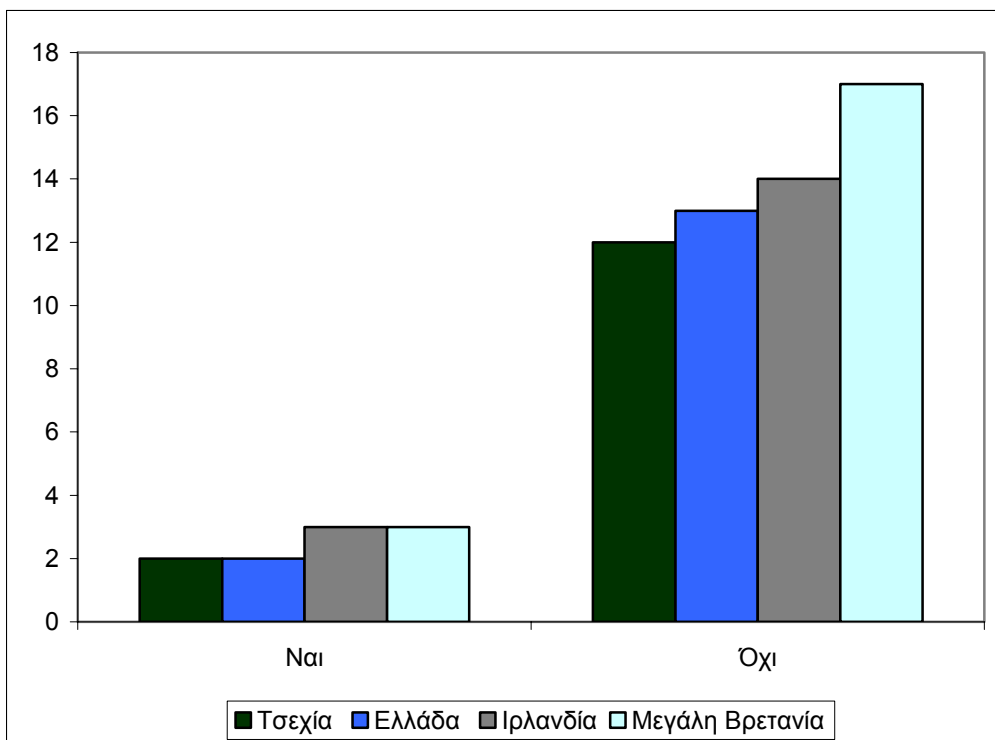
Η επίδραση της νομοθεσίας στον τρόπο συμπεριφοράς των συστηματικών ελέγχων ήταν επίσης ολοφάνερη στις επιχειρήσεις τροφίμων της Ελλάδας και της Ιρλανδίας. Ο υπεύθυνος ποιότητας μιας μεσαίου μεγέθους εταιρείας παραγωγής προϊόντων κρέατος στην Ιρλανδία κατέγραψε τις παραμέτρους που παρακολουθούσε συστηματικά, χρησιμοποιώντας πρότυπες

αναλυτικές μεθόδους, ώστε να συμμορφώνεται με την έγκριση περιβαλλοντικών όρων της επιχείρησής του (υγρά απόβλητα: άζωτο, φώσφορος, αιωρούμενα στερεά, BOD, COD, Αμμωνία, Νιτρικά, Χλώριο). Στην Ελλάδα, ο υπεύθυνος συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης μιας μεσαίου μεγέθους επιχείρησης παραγωγής ούζου εξήγησε ότι τα υγρά απόβλητα της επιχείρησής του παρακολουθούνται συστηματικά για λόγους συμμόρφωσης προς τη νομοθεσία: “Βασικά, η νομοθεσία. Οι χαρακτηριστικοί παράμετροι των υγρών αποβλήτων καθορίζονται από τις προδιαγραφές της μονάδας επεξεργασίας αστικών λυμάτων του δήμου”.

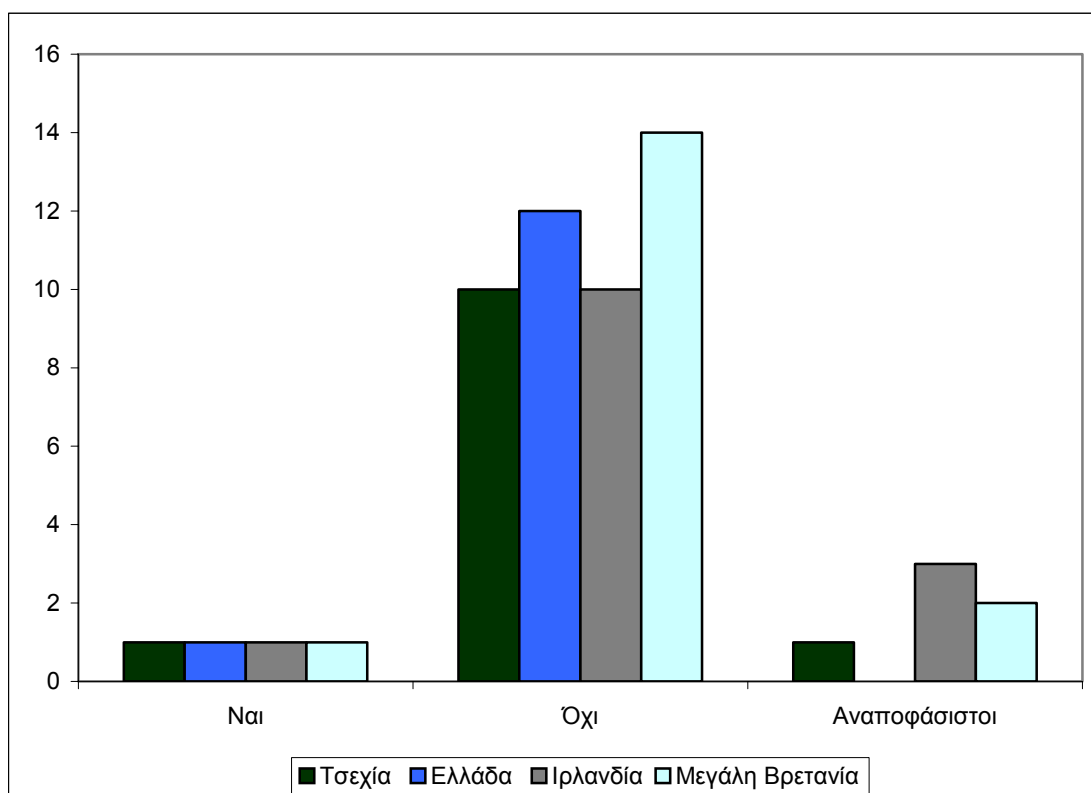
Περιβαλλοντικοί Έλεγχοι, Αξιολογήσεις και Πρωτοβουλίες

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα ερωτήθηκαν εάν οι επιχειρήσεις τους είχαν αναλάβει να κάνουν κάποιο περιβαλλοντικό έλεγχο ή κάποια αξιολόγηση της περιβαλλοντικής τους επίδοσης. Τους ζητήθηκε επίσης να αναφέρουν εάν οι επιχειρήσεις τους είχαν αναλάβει οποιοσδήποτε περιβαλλοντικές πρωτοβουλίες (π.χ. αλλαγές στις διαδικασίες παραγωγής ή στο σχεδιασμό, συνεργασία με προμηθευτές κλπ.).

Μόνο 10 (15%) επιχειρήσεις είχαν πραγματοποιήσει κάποιον περιβαλλοντικό έλεγχο (Σχήμα 11) – και ήταν εκείνες που εφαρμόζουν κάποια περιβαλλοντική πολιτική και είχαν δημοσιεύσει περιβαλλοντικές εκθέσεις. Ο περιβαλλοντικός έλεγχος ορίστηκε γενικά, επειδή το επίπεδο των ελέγχων διαφέρει μεταξύ των διαφόρων κλάδων των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, ιδιαίτερα στον τρόπο με τον οποίο εφαρμόζονται, και από ποιους εφαρμόζονται. Κάποιοι περιβαλλοντικοί έλεγχοι είχαν πραγματοποιηθεί από εξωτερικούς συνεργάτες, ενώ άλλοι είχαν πραγματοποιηθεί εσωτερικά από υπαλλήλους. Η συντριπτική πλειοψηφία των επιχειρήσεων δεν είχε σχεδιάσει να πραγματοποιήσει κάποιον περιβαλλοντικό έλεγχο στο μέλλον (Σχήμα 12).

Σχήμα 11: Πραγματοποιείτε κάποιον περιβαλλοντικό έλεγχο;

Σχήμα 12: Σχεδιάζετε να πραγματοποιήσετε κάποιον περιβαλλοντικό έλεγχο στο μέλλον;

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των ερωτηθέντων στα θέματα περιβαλλοντικής πολιτικής και περιβαλλοντική έκθεσης, ήταν ολοφάνερο ότι οι επιχειρήσεις θα πραγματοποιούσαν κάποιον περιβαλλοντικό έλεγχο μόνο εφόσον αναγκάζονταν να το κάνουν. Οι συμμετέχοντες αισθάνονταν επίσης ότι απαιτούνται περισσότεροι πόροι και ειδικευμένο προσωπικό εάν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις θα έπρεπε να ελέγχουν σωστά τις δραστηριότητές τους – ο Διευθυντής μιας μικρής εταιρείας παραγωγής αλουμινένιων πλαισίων στη Μεγάλη Βρετανία έδωσε μια πολύ κατατοπιστική άποψη για τον περιβαλλοντικό έλεγχο:

“...Νομίζω ότι ο μόνος τρόπος για να ξεκινούσαμε κάποιον περιβαλλοντικό έλεγχο θα ήταν προσλαμβάνοντας έναν εξωτερικό συνεργάτη και εφόσον ήμασταν υποχρεωμένοι να το κάνουμε. Υπάρχει έλλειψη πόρων...συνήθως σαν επιχείρηση λειτουργούμε με τον εξής τρόπο, προσλαμβάνουμε κάποιον μαθητευόμενο για να μας βοηθήσει στις εργασίες μας και σε ανάλογα θέματα. Πρέπει να βρίσκουμε πόρους για να κάνουμε κάποια πράγματα, και μόνο όταν μετατρέπεται σε αναπόσπαστο κομμάτι της λειτουργίας της επιχείρησης θα παραχωρηθεί σε αυτό μια θέση εργασίας.

Αυτός νομίζω είναι ο μόνος λογικός τρόπος με τον οποίο θα εμπλεκόμασταν με το θέμα του περιβαλλοντικού ελέγχου. Εάν υπήρχε η πίεση να μας αναγκάσει θα βρίσκαμε έναν τρόπο να το κάνουμε και αυτό, σίγουρα θα το αναθέταμε σε έναν σύμβουλο να έρθει και να το κάνει. Αλλά όπως σας είπα, η πίεση απλά δεν υπάρχει ακόμα...”

Οι 23 (34,8%) συμμετέχοντες ανέφεραν ότι οι επιχειρήσεις τους είχαν αναλάβει κάποια μορφή αξιολόγησης της περιβαλλοντικής τους επίδοσης. Ωστόσο δεν υπήρξαν στην πραγματικότητα οποιαδήποτε παραδείγματα επίσημων αξιολογήσεων που να είχαν προκύψει ως αποτέλεσμα σχολαστικής έρευνας από εξωτερικούς συνεργάτες. Οι αξιολογήσεις πραγματοποιήθηκαν εσωτερικά και θα μπορούσαν να περιγραφούν σαν οδηγίες εσωτερικής διαχείρισης. Ο διευθυντής μιας επιχείρησης στην Τσεχία σχολίασε: “Τον δεύτερο μήνα κάθε έτους η περιβαλλοντική μας επίδοση αξιολογείται από όλα τα μέλη μας που ασχολούνται με τη διαχείριση”. Οι περισσότερες αξιολογήσεις ήταν ασαφής και πρόχειρες, όπως φανερώνουν

τα σχόλια του υπευθύνου παραγωγής μιας επιχείρησης παραγωγής κεραμικών στη Μεγάλη Βρετανία: “Το άτομο που πραγματοποιεί την αξιολόγηση...δυστυχώς είναι πολύ απασχολημένος αυτή τη στιγμή. Αυτή την στιγμή κάνει την αξιολόγηση για τα απορρίμματα χαρτονιών, προσέχει τους κάδους, το ίδιο που κάνω κι εγώ – έχει μικρή ευθύνη για τα περιβαλλοντικά θέματα, αλλά είναι τα μοναδικά είδη αξιολογήσεων που κάνουμε, αυτά είναι τα ανεπίσημα”. Επιπλέον, οι αξιολογήσεις συνήθως γίνονταν σαν αποτέλεσμα αντίδρασης σε κάποια πίεση ή ερέθισμα και δεν γίνονταν συνεχώς, επίσης έδειχναν να μην έχουν δομή και ουσία. Σπάνια συμπεριλάμβαναν αναλυτική και ολιστική αξιολόγηση της περιβαλλοντικής επίδοσης της εταιρείας, όπως ήταν φανερό και από τα σχόλια του υπευθύνου της τεχνική διεύθυνσης και ποιότητας μιας μεσαίου μεγέθους γαλακτοπαραγωγικής επιχείρησης στην Ιρλανδία: “Ναι, έχουμε κάνει κάποια αξιολόγηση στις εκροές των υγρών αποβλήτων, αλλά όχι κάπου αλλού”.

Ένας αριθμός ερωτηθέντων (23: 34,8%) ανέφερε ότι οι επιχειρήσεις τους είχαν αναλάβει κάποια μορφή πρωτοβουλίας για τη βελτίωση της περιβαλλοντικής τους επίδοσης. Και πάλι, υπήρχαν ελάχιστες πειστικές ενδείξεις ουσιαστικών αποτελεσμάτων καθώς οι απαντήσεις έτειναν να στερούνται ουσίας – ο διευθυντής μιας μεσαίου μεγέθους εταιρείας παραγωγής κρασιού στην Ελλάδα ανέφερε: “προσπαθούμε να βελτιώσουμε την επίδοσή μας και σε τεχνικό και σε διοικητικό επίπεδο. Πάντα υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης...”. Δυστυχώς ο συμμετέχοντας στην έρευνα δεν μπόρεσε να δώσει περισσότερες λεπτομέρειες. Οι ερωτηθέντες συνήθως περιγράφανε γενικότερες επιχειρηματικές καινοτομίες αντί για περιβαλλοντικές καινοτομίες, όπως ήταν και τα σχόλια του διευθυντή μιας μικρής εταιρείας παραγωγής αλουμινένιων πλαισίων στη Μεγάλη Βρετανία: “οι κύριοι τομείς στους οποίους έχουμε πάρει πρωτοβουλίες αφορούν την βελτίωση στη διαχείριση των αποβλήτων και στην αύξηση της αποδοτικότητά μας. Από την στιγμή που συνδέσαμε τους υπολογιστές σε εσωτερικό δίκτυο μέσα στο κτίριο, το αποτέλεσμα ήταν μια σημαντική εξοικονόμηση χαρτιού”. Αυτό οφείλεται και στο γεγονός ότι οι επιχειρήσεις δεν θα αναλάμβαναν περιβαλλοντικές πρωτοβουλίες εάν αυξάνονταν το κόστος παραγωγής: φανερά, οι επιχειρήσεις ήθελαν να δουν οφέλη στην

αποδοτικότητα αντί για περιβαλλοντικά οφέλη αυτά καθαυτά. Ο Διευθυντής μιας βρετανικής τεχνικής εταιρείας παρατήρησε ότι είχε “ψάξει για την αγορά πράσινης ενέργειας”, αλλά δυστυχώς βρήκε “μόνο ένα άτομο που θα μπορούσε να μας προμηθεύσει επαρκή ποσότητα και ήταν πάρα πολύ ακριβή”. Επίσης πρόσθεσε: “Ψάχνουμε συνεχώς, αλλά επηρεαζόμαστε από το κόστος. Πρέπει να παράγουμε ένα ποιοτικό προϊόν σε καλή τιμή”. Όμοια, ο ιδιοκτήτης ενός μικρού αλευρόμυλου στην Ιρλανδία σχολίασε επίσης: “έχουμε επιλέξει χάρτινα κιβώτια που να χωρούν περισσότερο προϊόν, το οποίο έχει σαν αποτέλεσμα λιγότερα υλικά συσκευασίας και εξοικονόμηση χρημάτων”.

Παρόμοια με τις αξιολογήσεις, οι περιβαλλοντικές πρωτοβουλίες πραγματοποιήθηκαν σε μεμονωμένες επιχειρήσεις και όχι επαναλαμβανόμενα. Οι περιβαλλοντικές πρακτικές των μικρομεσαίων επιχειρήσεων γίνονταν έπειτα από κάποια πίεση ή ερέθισμα και δεν ήταν προϊόν μιας οργανωτικής στρατηγικής για την ενίσχυση της περιβαλλοντικής επίδοσης. Αντίθετα, ήταν σπάνιες, αντανακλαστικές και συμβατικές. Για παράδειγμα, ο Διευθυντής μιας μεσαίου μεγέθους γαλακτοπαραγωγικής μονάδας στην Ιρλανδία δήλωσε: “υπάρχουν συστήματα αρμέγματος που χρησιμοποιούν ανακυκλώσιμες συσκευασίες πλαστικού και χαρτιού, αλλά δεν υπάρχει εκπαίδευση σε αυτό, οπότε η πρόοδος δεν είναι μεγάλη”. Υπήρξαν κάποιες περιπτώσεις διαχωρισμού των αποβλήτων και χρήσης μηχανημάτων αρμέγματος, αλλά τα μέτρα αυτά παρέμειναν επί το πλείστον στο περιθώριο των οργανωτικών δραστηριοτήτων. Μια επιχείρηση στην Τσεχία ανέφερε ότι είχε βελτιώσει τον σχεδιασμό παραγωγής εγκαθιστώντας μηχανήματα βαφής και απολίπανσης για να μειώσουν τις εκπομπές πτητικών οργανικών ουσιών – ήταν μια ολοφάνερη αντίδραση προς την ολοένα και αυστηρότερη νομοθεσία! Επίσης ο υπεύθυνος ποιότητας και περιβάλλοντος μιας βρετανικής επιχείρησης πιστοποιημένη με ISO 14001 δεν θεώρησε ότι η οργάνωσή της επιχείρησής του ήταν αποδοτική όταν η επιχείρηση ανάπτυξε και εφάρμοσε διάφορες περιβαλλοντικές πρωτοβουλίες. Όταν ρωτήθηκε εάν η επιχείρησή του είναι (περιβαλλοντικά) καινοτόμος απάντησε: “Όχι ιδιαίτερα, για να είμαι απόλυτα ειλικρινής. Ο μόνος τρόπος που θα μπορούσαμε να είμαστε καινοτόμοι

είναι μέσω των προϊόντων που χρησιμοποιούμε, της γραμμής παραγωγής μας...νέα προϊόνταΔεν έχουμε κάνει κάτι που θα το αποκαλούσα πολύ εξειδικευμένο για να είμαι ειλικρινής”. Όμοια, ο υπεύθυνος του συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης μιας πιστοποιημένης με ISO 14001 μεσαίου μεγέθους τεχνικής εταιρείας στη Μεγάλη Βρετανία παρατήρησε ότι: “Δεν είμαστε ιδιαίτερα επιτυχείς. Έχουμε κάνει πράγματα στο παρελθόν όπως, την εξοικονόμηση άμμου και την αναδιοργάνωση του τρόπου που κάνουμε τις αμμοβολές – βάζουμε δύο είδη στο ίδιο κουτί της άμμου· αλλά κάτι πραγματικά καινοτόμο; Πιθανότατα όχι!”.

Μόνο 8 (12,1%) επιχειρήσεις είχαν συνεργαστεί με προμηθευτές για να βρουν λύση σε διάφορα περιβαλλοντικά προβλήματα, να βελτιώσουν την επίδοσή τους ή να αναβαθμίσουν τα προϊόντα τους. Οι περισσότεροι επιτυχημένες συνεργασίες σχετίζονται με θέματα συσκευασίας, όπως σχολίασε ο Διευθυντής μιας μικρής εταιρείας επεξεργασίας κρέατος στην Ιρλανδία: “Ναι, η εισερχόμενη πρώτη ύλη [χοιρινό κρέας] αποστέλλεται τώρα σε επιστρεφόμενους δίσκους· αυτό έχει μειώσει την ποσότητα των απορριμμάτων συσκευασίας. Έχουμε μειώσει τα χάρτινα απορρίμματα στο ένα εικοστό (1/20) του όγκου μέσω αυτής της πρωτοβουλίας”. Οι προσπάθειες συνεργασίας με τους προμηθευτές περιστασιακά είχαν επιτυχία –συνήθως αυτές σχετίζονται με την συσκευασία, όπως εξήγησε ο υπεύθυνος αγορών, ποιότητας και μεταφορών μιας μικρής γαλακτοπαραγωγικής μονάδας στην Ιρλανδία: “Έχουμε προσπαθήσει να συνεργαστούμε με τους προμηθευτές ... να ασκήσουμε πίεση στους προμηθευτές μας...ξέρετε, στην επιστρεφόμενη συσκευασία...Δεν είχαμε αρκετή επιτυχία ωστόσο”. Επίσης έκανε αναφορά στις δυσκολίες που παρουσιάζονται για τον επηρεασμό των πρακτικών που εφαρμόζουν οι προμηθευτές, ιδιαίτερα οι μεγάλοι προμηθευτές με μονοπωλιακά χαρακτηριστικά: “Η συσκευασία Tetrapak έχει σχεδόν απόλυτο μονοπώλιο στην χάρτινη συσκευασία”. Ο διευθυντής μιας μικρής εταιρείας που προμήθευε βιολογικό βοδινό και χοιρινό στην Ιρλανδία είχε “αναζητήσει εξονυχιστικά για εναλλακτικές πρακτικές στην υφιστάμενη πλαστική συσκευασία”, αλλά “δεν είχε επιτύχει στο να βρει το υλικό εκείνο που να πληρεί τα κριτήρια ασφάλειας υγιεινής και ποιότητας των τροφίμων”. Η

συντριπτική πλειοψηφία των επιχειρήσεων δεν συνεργάζονται με τους προμηθευτές για να εξετάσουν και να εφαρμόσουν μέτρα περιβαλλοντικής βελτίωσης. Όταν οι εταιρίες επιχειρούν να συνεργαστούν με τους προμηθευτές, οι τελευταίοι δεν βοηθούν απαραίτητα. Επιπλέον, κανένας από τους ερωτηθέντες δεν ανέφερε ότι η επιχείρησή τους εξέτασε τους περιβαλλοντικούς παράγοντες όταν έπαιρνε αποφάσεις σχετικά με το θέμα των αγορών.

Κινητήριες Δυνάμεις για Βέλτιστες Περιβαλλοντικές Επιδόσεις

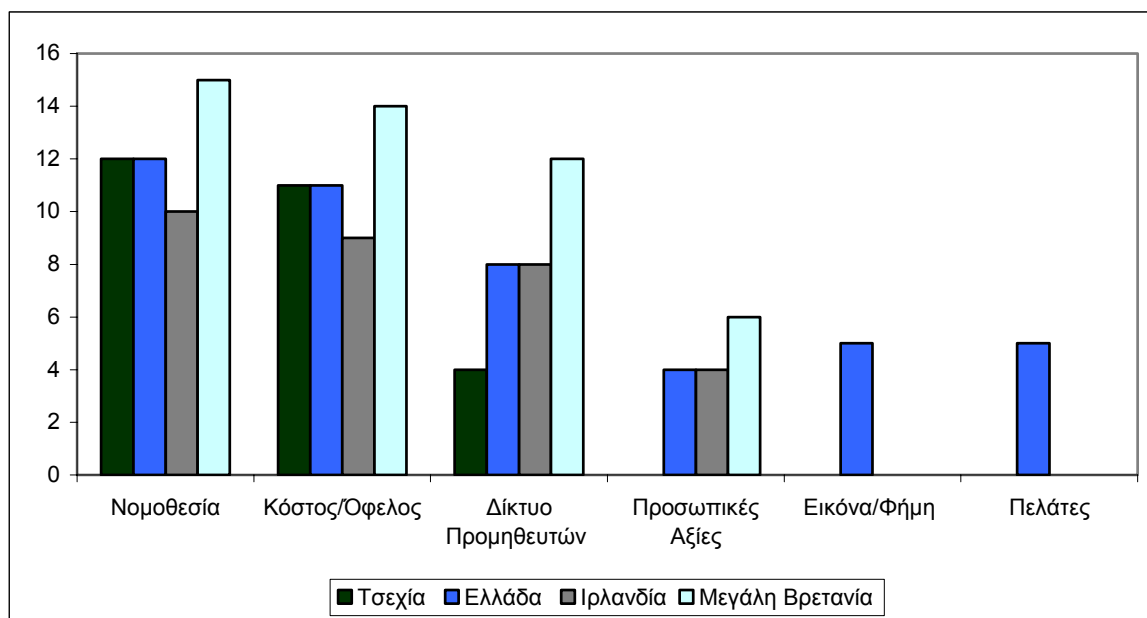
Σε διάφορες μελέτες που έχουν γίνει κατά καιρούς, εξετάστηκαν οι παράγοντες που επηρεάζουν την περιβαλλοντική συμπεριφορά των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Για παράδειγμα, σύμφωνα με τον Gintersdorfer (2003) υπάρχουν τέσσερις σημαντικές επιρροές, συγκεκριμένα: οι ηθικές αξίες του ιδιοκτήτη/διευθυντή, το δίκτυο προμηθευτών, η εξοικονόμηση του κόστους και η δυνατότητα προσέλκυσης πελατών. Οι Tanner et al (1996) δηλώνουν ότι οι επιχειρήσεις παρακολουθούν τις εκροές των αποβλήτων τους για λόγους αποδοτικότητας και για λόγους συμμόρφωσης με τη νομοθεσία, ενώ οι Appiah-Adu και Singh (1998) καταδεικνύουν μια θετική και σημαντική διασύνδεση μεταξύ του προσανατολισμού των καταναλωτών και των επιδόσεων των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Οι διαχειριστικές αξίες και η δέσμευση έχει φανεί ότι είναι οι σημαντικές κινητήριες δυνάμεις (Petts et al, 1998; Nutek, 2003), όπως επίσης και η νομοθεσία (Charlesworth 1998, Petts et al 1999, Netregs, 2002).

Η παρούσα μελέτη έδειξε ότι η νομοθεσία θεωρήθηκε από τους περισσότερους συμμετέχοντες στην έρευνα σαν η κύρια κινητήρια δύναμη περιβαλλοντικής συμπεριφοράς (Σχήμα 13). Οι συμμετέχουσες μικρομεσαίες επιχειρήσεις ήταν αρκετά προβληματισμένες με ζητήματα συμμόρφωσης: να εξασφαλίζουν ότι λειτουργούν μέσα στα πλαίσια του νόμου. Για παράδειγμα, ο ιδιοκτήτης ενός μικρού ελαιουργείου στην Ελλάδα ανέφερε: “Ο νόμος. Αυτός είναι σημαντικός για μας. Δεν μπορείς να

λειτουργήσεις χωρίς την τήρηση των περιβαλλοντικών κανονισμών”. Παρόμοια, ο διευθυντής μιας μικρής τεχνικής εταιρείας στη Μεγάλη Βρετανία δήλωσε: “Βασικά, πιστεύω ειλικρινά ότι θα πρέπει να τηρούμε τη νομοθεσία, έτσι δεν είναι; Θα πρέπει να λειτουργούμε μέσα στα πλαίσια της νομοθεσίας. Η επιδίωξή μας φυσικά είναι το κέρδος και θα κάναμε τα πάντα εάν θα έπρεπε να συμμορφωθούμε με τη νομοθεσία”. Το γεγονός αυτό στηρίζει και άλλα πορίσματα της μελέτης, και συγκεκριμένα ότι η νομοθεσία είναι μια κινητήρια δύναμη για τις πρακτικές συστηματικής παρακολούθησης και ότι οι επιχειρήσεις θα εφαρμόσουν περιβαλλοντική πολιτική, θα δημοσιεύσουν περιβαλλοντικές εκθέσεις ή θα εφαρμόσουν Συστήματα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης (ΣΠΔ), μόνο εάν αναγκαστούν να το κάνουν.

Ο παράγοντας νομοθεσία ακολουθείται από τον παράγοντα κόστος & αποδοτικότητα (45: 68,1%). Το γεγονός αυτό επίσης στηρίζει προηγούμενα συμπεράσματα ότι οι επιχειρήσεις δεν θα αναλάμβαναν περιβαλλοντικές πρωτοβουλίες αν δεν μπορούσαν να εξασφαλίσουν οφέλη στην αποδοτικότητα της επιχείρησης. Η πίεση του δικτύου προμηθευτών αναφέρθηκε σαν μια σημαντική κινητήρια δύναμη από 32 (48,4%) συμμετέχοντες, ενώ μόνο 14 (21,2%) επιχειρήσεις αναγνώρισαν τις προσωπικές αξίες σαν κινητήρια δύναμη περιβαλλοντικών επιδόσεων. Όταν ρωτήθηκαν συγκεκριμένα για τις προσωπικές αξίες του υπεύθυνου/ιδιοκτήτη της επιχείρησης και τις επιδράσεις που έχουν αυτές στις περιβαλλοντικές πρακτικές, 55 (83,3%) ερωτηθέντες ανέφεραν ότι είναι ένας θετικός παράγοντας – όπως ανέφερε ένας Διευθυντής μεσαίου μεγέθους γαλακτοκομικής επιχείρησης στην Ιρλανδία: “Ναι, θα θεωρούσα τον εαυτό μου περιβαλλοντικά φιλικό στο σπίτι μου και θα ευχόμουν να δω και την επιχείρηση να κάνει το ίδιο”. Ωστόσο δεν υπήρξε καμιά πειστική μαρτυρία βελτίωσης των περιβαλλοντικών πρακτικών σαν αποτέλεσμα των προσωπικών αξιών του υπεύθυνου/ιδιοκτήτη. Ενθαρρυντικά όμως αποτελέσματα υπήρξαν, όταν 33 (50%) συμμετέχοντες ανέφεραν ότι οι επιχειρήσεις τους, εμπλέκουν τους εργαζόμενους στη λήψη αποφάσεων σχετικά με διάφορα περιβαλλοντικά ζητήματα, αν και μόνο 9 (13,6%) ανέφεραν ότι άκουσαν τους εργαζόμενους. Οι τελικές αποφάσεις προήλθαν από την διοίκηση της επιχείρησης. Πολλοί ερωτηθέντες μίλησαν για μια

σύγκλιση πιέσεων από διάφορες πηγές, όπως δήλωσε ο διευθυντής μιας τεχνικής εταιρείας στην Τσεχία: “Οι αποφάσεις λαμβάνονται έτσι ώστε να υπάρχει συμμόρφωση με τη νομοθεσία και σε σχέση με την επιχειρηματική αποδοτικότητα της εταιρείας”.

Σχήμα 13: Κινητήριες Δυνάμεις για Βέλτιστες Περιβαλλοντικές Επιδόσεις

Ανακεφαλαιώνοντας, οι περισσότερες επιχειρήσεις παρακολουθούν τις εισροές τους (πρώτες ύλες) για λόγους οικονομικής απόδοσης, ενώ κάτω από τις μισές επιχειρήσεις παρακολουθούν τις εκροές τους για λόγους συμμόρφωσης με τη νομοθεσία. Δυστυχώς, η συντριπτική πλειοψηφία των επιχειρήσεων δεν πραγματοποίησε κάποιο πρόγραμμα περιβαλλοντικού ελέγχου ή δεν αξιολόγησε την περιβαλλοντική τους επίδοση. Αν και ένας αριθμός επιχειρήσεων ανέλαβε κάποιες περιβαλλοντικές πρωτοβουλίες, αυτές ήταν μη επαναλαμβανόμενες και δεν ήταν στρατηγικά κατευθυνόμενες. Από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων υπήρχαν ελάχιστες ενδείξεις ότι η περιβαλλοντική δράση των επιχειρήσεων ήταν σταθερή ή βασιζόμενη σε κάποια στρατηγική. Τέλος είναι προφανές ότι η κύρια κινητήρια δύναμη περιβαλλοντικής επίδοσης των επιχειρήσεων είναι η νομοθεσία.

Επίδραση της Νομοθεσίας

Στο κεφάλαιο αυτό οι συμμετέχοντες στην έρευνα υποβλήθηκαν σε ένα αριθμό ερωτήσεων που σχετίζονταν με την περιβαλλοντική νομοθεσία. Τα κυριότερα δεδομένα της έρευνας είναι τα εξής:

- Οι περισσότεροι (59: 89,3%) ερωτηθέντες παραδέχτηκαν ότι δέχονταν πίεση από την περιβαλλοντική νομοθεσία.
- Οι περισσότεροι (39: 68%) συμμετέχοντες στην έρευνα ανέφεραν ότι η νομοθεσία που αφορά τα απόβλητα ήταν η κύρια πηγή πίεσης, ενώ η νομοθεσία για τις αέριες εκπομπές και τη συσκευασία αναφέρθηκε επίσης από 16 (24,2%) και 15 (22,7%) συμμετέχοντες αντίστοιχα.
- Οι περισσότεροι (44: 66,6%) ερωτηθέντες παραδέχτηκαν ότι οι επιχειρήσεις τους είχαν κάνει θετικά βήματα σαν αποτέλεσμα της επιβολής της νομοθεσίας.
- Ένα μεγάλο μέρος (32: 48,5%) των συμμετεχόντων αισθανόταν ότι η περιβαλλοντική νομοθεσία ήταν αναγκαία και σημαντική.

Ενώ η συντριπτική πλειοψηφία των επιχειρήσεων αισθανόταν πίεση από τη νομοθεσία, υπήρχαν ελάχιστες πειστικές ενδείξεις ότι οι συμμετέχοντες θα αυτενεργούσαν για να αναζητήσουν πληροφορίες σχετικά με αλλαγές στη νομοθεσία ή στους κανονισμούς: με άλλα λόγια, ανταποκρίνονταν στην πληροφορία εάν, και όταν την λάμβαναν. Ο διευθυντής μιας τεχνικής εταιρείας στη Μεγάλη Βρετανία δήλωσε: “Είμαι σίγουρος ότι εάν υπάρχει κάτι καινούριο θα το λάβουμε με μορφή επιστολής-ταχυδρομικώς ή με άλλο τρόπο. Αλλά μέχρι να μπει στο γραμματοκιβώτιο, δεν μπορούμε να κάνουμε τίποτα... Είναι δύσκολο, επειδή υπάρχει τόση πληροφορία που φαίνεται να σε κατακλύζει προς το παρόν”.

Οι περισσότεροι (44: 66,6%) από τους ερωτηθέντες ανέφεραν να έχουν λάβει μέτρα σαν αποτέλεσμα της νομοθετικής πρωτοβουλίας, αν και ήταν προφανές ότι τα περισσότερα μέτρα σχετίζονταν αποκλειστικά με την συμμόρφωση προς τη νομοθεσία. Όπως δήλωσε ο διευθυντής μίας ελληνικής ποτοποιίας: “Έχουμε άδειες λειτουργίας για όλες τις

εγκαταστάσεις παραγωγής, οι οποίες ικανοποιούν τις απαιτήσεις της νομοθεσίας σε σχέση με τα υγρά απόβλητα, τις αέριες εκπομπές, τα στερεά απόβλητα, κλπ.". Όμοια, ο διευθυντής μιας ελληνικής επιχείρησης παραγωγής μαστίχας ανέφερε: "Συμμορφωνόμαστε πλήρως με τις νομικές απαιτήσεις". Στην Τσεχία, ο υπεύθυνος μηχανικός για τον ποιοτικό έλεγχο σε μια επιχείρηση βιομηχανικού σχεδιασμού και κατασκευαστής μηχανικών καλουπιών και εργαλείων ανέφερε ότι: "Ασχολούμαστε με την καταγραφή των αποβλήτων και των εκθέσεων σύμφωνα με τις απαιτήσεις της νομοθεσίας", ενώ στη Μεγάλη Βρετανία, ο υπεύθυνος ποιότητας μιας μεσαίου μεγέθους επιχείρησης κατασκευής κεραμικών ανέφερε ότι: "Πρέπει να κατονομάσω τί υπάρχει στα απόβλητά μου, αυτά τα οποία απαιτεί ο νόμος". Ένας διευθυντής παραγωγής μιας εταιρείας παραγωγής χημικών στην Μεγάλη Βρετανία εξήγησε τα βήματα που είχε κάνει η επιχείρησή του σαν αποτέλεσμα της εφαρμογής του IPPC (η Οδηγία 96/61/EK που αφορά την Ολοκληρωμένη Πρόληψη και τον Περιορισμό της Ρύπανσης) "ήμασταν υποχρεωμένοι να κάνουμε χαρτογραφήσεις, προσομοιώσεις εκπομπών, και αυτό και εκείνο και το άλλο, δεν νομίζω ότι η οδηγία IPPC θα μας αναγκάσει να κάνουμε οτιδήποτε άλλο από εκείνο που κάνουμε τώρα. Απλά θα μας

κοστίσει κάποια χρήματα.

Είναι πλήγμα στα καθαρά έσοδα, ένα επιπρόσθετο κόστος...". Μια παρόμοια κατάσταση αναδείχτηκε στην Ιρλανδία, συγκεκριμένα η υπεύθυνη τεχνικός μιας μεσαίου μεγέθους γαλακτοκομικής εταιρείας δήλωσε: "Έχουμε γίνει μέλη του προτύπου Repak...του εγκεκριμένου προτύπου συμμόρφωσης που αφορά τους κανόνες συσκευασίας", και ο διευθυντής μιας μικρής

Το Repak είναι ένα εθελοντικό πρότυπο συμμόρφωσης προς τους κανόνες της συσκευασίας που καθιερώθηκε από την κοινή συμφωνία μεταξύ της βιομηχανίας, της Διεύθυνσης Περιβάλλοντος και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Είναι ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός, ιδρύθηκε από τη Βιομηχανία για τη Βιομηχανία. Ουσιαστικά δημιουργήθηκε για να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις της Ιρλανδίας απέναντι στην οδηγία της ΕΕ για τη συσκευασία και τα απορρίμματα συσκευασίας (94/62/EC). Το Repak είναι το μόνο εγκεκριμένο πρότυπο που αφορά τον Κανονισμό του 1997 για τη Διαχείριση Αποβλήτων (Συσκευασίας). Στόχος της Ιρλανδίας (της Ελλάδας και της Πορτογαλίας) για το 2005 είναι 50% ανάκτηση, αν και υπήρχε πρόταση από την Ε.Ε. ότι αυτό το ποσοστό θα αυξηθεί σε 70% μέχρι το 2009. Άλλα Κράτη Μέλη ήδη ανακτούν και ανακυκλώνουν πάνω από το 50% των απορριμμάτων συσκευασίας με ένα ελάχιστο ποσοστό, 15% κατά βάρος ανά υλικό.

μονάδας επεξεργασίας κρέατος δήλωσε: “ήμασταν υποχρεωμένοι να κάνουμε αίτηση για παροχή άδειας διάθεσης των αποβλήτων μας από τις τοπικές αρχές”. Τα παραπάνω γεγονότα στηρίζονται και από το πόρισμα της μελέτης του Baylis et al (1998) ο οποίος υπέδειξε ότι η συμμόρφωση με τη νομοθεσία είναι η πιο κοινή πηγή περιβαλλοντικών κινήτρων για κάθε μεγέθους επιχείρηση.

Όπως είδαμε και παραπάνω, η νομοθεσία προκαλεί καλύτερες πρακτικές συστηματικής παρακολούθησης (ιδιαίτερα όταν οι επιχειρήσεις έχουν άδεια να εκπέμπουν αέριους ρύπους ή να απορρίπτουν υγρά απόβλητα). Οι επιχειρήσεις πρέπει να εξασφαλίσουν ότι είναι σύμφωνες με τα σχετικά πρότυπα και τις συνθήκες, όπως δήλωσε ο διευθυντής μιας μεσαίου μεγέθους επιχείρησης στη Μεγάλη Βρετανία: “Είμαστε δέσμιοι των αυστηρότερων ελέγχων – έχουμε αρχίσει να παρακολουθούμε συστηματικά τα απόβλητα μας και είμαστε καλύτεροι σε αυτό”. Ένας διευθυντής παραγωγής μιας μονάδας παραγωγής χημικών στη Μεγάλη Βρετανία, η οποία κατανάλωνε μεγάλα ποσά ενέργειας, δήλωσε:

“Έχουμε αρχίσει να ελέγχουμε πολύ περισσότερο την κατανάλωση ενέργειας, η οποία είναι αρκετά υψηλή. Έχουμε εξετάσει τον χώρο που βρίσκονται οι καυστήρες αερίου, οι οποίοι λειτουργούν όλη τη νύχτα και παρακολουθούμε συνεχώς τη θερμοκρασία και... Θα αρχίσουμε να ελέγχουμε τα πάντα τελικά....το οποίο θα μας επιτρέψει πολύ περισσότερο...πρόκειται να πραγματοποιήσουμε περισσότερους ελέγχους”

Ο Υπεύθυνος Εκπαίδευσης και Περιβαλλοντικής Διαχείρισης μιας μεσαίου μεγέθους γαλακτοκομικής εταιρείας στην Ιρλανδία δήλωσε: “έχουμε θέση σε λειτουργία ένα μηνιαίο σύστημα παρακολούθησης των παρτίδων παραγωγής. Παρακολουθούμε συνεχώς το πρόγραμμα ανακύκλωσης χαρτονιών και πλαστικών”. Υπήρξαν επίσης μαρτυρίες που αφορούσαν την αγορά εξοπλισμού παραγωγής καθώς και διάφορες οργανωτικές αλλαγές, όπως δήλωσε ο Οικονομικός Διαχειριστής ενός μικρού ελαιουργείου στην Ελλάδα: “έχουμε εγκαταστήσει μια μονάδα επεξεργασίας των υγρών

αποβλήτων η οποία περιλαμβάνει και μια δεξαμενή καθίζησης. Αυτό είναι που έχουμε κάνει, μέχρι στιγμής”. Επίσης, ο Υπεύθυνος Ποιότητας μιας ιρλανδικής επιχείρησης παραγωγής χοιρινού και προϊόντων χοιρινού δήλωσε: “έχουμε κατασκευάσει μια καινούρια μονάδα επεξεργασίας των υγρών αποβλήτων σε αυτήν την τοποθεσία”. Άλλα μέτρα που πραγματοποιήθηκαν από τις επιχειρήσεις σαν αποτέλεσμα της περιβαλλοντικής νομοθεσίας είναι: η διαπίστευση κατά ISO 14001, έρευνες για την μείωση του θορύβου και η εκπαίδευση.

Όταν ζητήθηκε από τις επιχειρήσεις να σχολιάσουν τις γενικές τους αντιλήψεις για την περιβαλλοντική νομοθεσία, είναι ενδιαφέρον να πούμε, ότι 32 (48,5%) από τους ερωτηθέντες πιστεύουν ότι είναι απαραίτητη και σημαντική: προστατεύει το περιβάλλον και βελτιώνει την ποιότητα ζωής των ανθρώπων. Οι περισσότεροι από τους υπόλοιπους ερωτηθέντες πιστεύουν ότι είναι “κάτι που θα πρέπει να το αντιμετωπίσουν”. Για παράδειγμα, ο Διευθυντής μιας εταιρείας παραγωγής βιολογικών μαρμελάδων στην Ελλάδα δήλωσε: “(η περιβαλλοντική νομοθεσία) είναι απολύτως απαραίτητη για την προστασία του περιβάλλοντος. Οι επιχειρήσεις συνήθως δεν θα έκαναν και πολλά αν δεν ήταν υποχρεωμένες να συμμορφωθούν”. Ο Διευθυντής Ποιοτικού Ελέγχου μίας μεσαίου μεγέθους επιχείρησης ζαχαροπλαστικής στην Ελλάδα ανέφερε “Είναι απαραίτητο να προστατεύεται το περιβάλλον αλλά για τις μικρότερες επιχειρήσεις είναι ακόμη δυσκολότερο να συμμορφωθούν”.

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα έχουν την αίσθηση ότι η νομοθεσία είναι δυσνόητη, περίπλοκη και ασαφής. Ως εκ τούτου ήταν δύσκολο για τους συμμετέχοντες να γνωρίζουν εάν συμμορφώνονται πλήρως με τις νομικές τους υποχρεώσεις – μια κατάσταση η οποία επιδεινώνεται από την έλλειψη επικεντρωμένων και φιλικών προς το χρήστη νομικών πληροφοριών (Βλέπε παρακάτω: Ανάγκες Υποστήριξης των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων). Ο Διευθυντής μιας εταιρείας παραγωγής ανταλλακτικών μηχανών στην Τσεχία δήλωσε: “Η νομοθεσία είναι ασαφής, περίπλοκη και συνεχώς τροποποιείται...υπάρχουν πάρα πολλά όργανα ελέγχου”, ενώ ο Διευθυντής μιας μικρής επιχείρησης παραγωγής ανταλλακτικών μηχανών

στη Μεγάλη Βρετανία ανέφερε ότι: “Υπάρχουν τόσες πολλές νομοθετικές διατάξεις. Είναι δύσκολο να τις εντοπίσεις και είναι δύσκολο να τις ερμηνεύσεις όταν τις βρεις. Αυτό βέβαια είναι θετικό για τους δικηγόρους που πληρώνονται καλά για τις υπηρεσίες τους”. Για την εφαρμογή της νομοθεσίας, 33 (50%) συμμετέχοντες πίστευαν ότι η νομοθεσία εφαρμόζεται αυστηρά, αν και, χωρίς να αποτελεί έκπληξη, ο βαθμός εφαρμογής της εξαρτάται από τη βιομηχανία. Οι επιχειρήσεις που λειτουργούσαν με νόμιμες διαδικασίες ήταν περισσότερο πιθανό να παρακολουθούν τις νομοθετικές διατάξεις σε μόνιμη βάση. Ο υπεύθυνος ποιότητας και τεχνικός προϊστάμενος μιας μεσαίου μεγέθους γαλακτοπαραγωγικής επιχείρησης στην Ιρλανδία επιβεβαίωσε ότι δεχόταν “συχνά” επισκέψεις από το Τοπικό Συμβούλιο, “4 ή 5 φορές το χρόνο” από τη Διεύθυνση Προστασίας Περιβάλλοντος, και “ελεγχόταν συστηματικά” από την Επιτροπή Περιφερειακής Αλιείας. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι πολλές επιχειρήσεις είχαν την αίσθηση ότι η εφαρμογή της νομοθεσίας αποτελεί μια σημαντική ένδειξη συμμόρφωσης. Επίσης ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι το 45% των επιχειρήσεων πιστεύει, ότι η νομοθεσία ή δεν εφαρμόζεται αυστηρά, ή δεν εφαρμόζεται καθόλου ή ότι οι νομοθέτες δεν συνεργάζονται με την επιχειρηματική κοινότητα, όπως ανέφερε ο γενικός διευθυντής μιας μεσαίου μεγέθους μονάδας ιχθυοκαλλιέργειας στην Ελλάδα: “Είναι αναγκαία προϋπόθεση... Έχω την εντύπωση επίσης ότι οι νομοθέτες δεν συνεργάζονται με την επιχειρηματική κοινότητα σε όλες τις περιπτώσεις”.

Ανακεφαλαιώνοντας, οι περισσότερες επιχειρήσεις παραδέχτηκαν ότι επηρεάζονται από την περιβαλλοντική νομοθεσία και ότι τα απόβλητα ήταν η πιο κοινή πηγή άσκησης πίεσης. Οι περισσότερες επιχειρήσεις χρειάζονται κάποιο είδος περιβαλλοντικής αδειοδότησης, εάν και αυτό φαίνεται και από ένα σημαντικό μέρος των νομοθετικών διατάξεων που αφορούν τις επιχειρήσεις τροφίμων στην Ελλάδα και στην Ιρλανδία. Αν και οι περισσότεροι ερωτηθέντες παραδέχτηκαν ότι είχαν κάνει κάποια βήματα λόγω της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, ωστόσο τα βήματα αυτά αφορούν περισσότερο την συμμόρφωση με την περιβαλλοντική νομοθεσία παρά περιβαλλοντικές καινοτομίες. Η νομοθεσία φαίνεται να έχει διευκολύνει την

ύπαρξη καλύτερων πρακτικών συστηματικής παρακολούθησης, επίσης κάποιες επιχειρήσεις ανέφεραν ότι είχαν επενδύσει χρήματα για εξοπλισμό παραγωγής και για να αποκτήσουν την πιστοποίηση κατά ISO 14001. Οι περισσότερες επιχειρήσεις είχαν την αίσθηση ότι η νομοθεσία ήταν κάτι που θα έπρεπε “την ανεχθούν” και ότι η γλώσσα των νομοθετικών κειμένων είναι πολύ περίπλοκη για μία μικρή επιχείρηση. Ένας αριθμός επιχειρήσεων πίστευε ότι η επιβολή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας δεν ήταν καθόλου αυστηρή.

Ανάγκες Υποστήριξης των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα ρωτήθηκαν να κάνουν διάφορες παρατηρήσεις σχετικά με την εμπειρία τους σε υφιστάμενους μηχανισμούς περιβαλλοντικής υποστήριξης, και να λάβουν επίσης υπόψη τις ανάγκες τους για μάθηση και για ενίσχυση.

Η Εμπειρία των Ερωτηθέντων σε Θέματα Υποστήριξης

Οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις είχαν λάβει ελάχιστη υποστήριξη για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών τους επιπτώσεων – όντως 42 (63,6%) ερωτηθέντες ανέφεραν ότι οι επιχειρήσεις τους δεν είχαν ποτέ αναζητήσει βοήθεια. Στην καλύτερη των περιπτώσεων, τα επίπεδα περιβαλλοντικής υποστήριξης μπορούν να περιγραφούν σαν κατακερματισμένα, ενώ στη χειρότερη των περιπτώσεων δεν μπορούν να επιληφθούν τις περιβαλλοντικά φιλικές πρακτικές. Ένας μεγάλος αριθμός συμμετεχόντων στην έρευνα είχε την αίσθηση ότι οι επιχειρήσεις τους δεν χρειάζονταν ενίσχυση, όπως ανέφερε ο Γενικός Διευθυντής μιας μεσαίου μεγέθους μονάδας ιχθυοκαλλιέργειας στην Ελλάδα: “Δεν έχουμε αναζητήσει οποιαδήποτε υποστήριξη. Νομίζω ότι τα πάμε καλά από μόνοι μας μέχρι στιγμής”. Σε ελάχιστες περιπτώσεις οι επιχειρήσεις είχαν υποστήριξη, αυτή αφορούσε μεμονωμένα ζητήματα που σχετίζονταν με θέματα όπως η συσκευασία ή τα απόβλητα. Επίσης υπήρξαν ελάχιστες μαρτυρίες όπου οι

επιχειρήσεις αναζήτησαν υποστήριξη για να επιφέρουν μία βαθύτερη και στρατηγικά σκόπιμη περιβαλλοντική βελτίωση. Για παράδειγμα, ο λογιστής ενός μικρού ελαιουργείου στην Ελλάδα ανέφερε: “Έχουμε ζητήσει στο παρελθόν οικονομική ενίσχυση από την πολιτεία για να λύσουμε το πρόβλημα διάθεσης των αποβλήτων μας, αλλά είναι δύσκολο να την λάβει κανείς όπως ξέρετε. Αυτό έχουμε κάνει μέχρι στιγμής, πραγματικά”, ενώ ο Διευθυντής μιας μικρής επιχείρησης εργαλείων δήλωσε ότι: “Μας ενδιαφέρει το θέμα των πλαστικών σακουλιών που παίρνουμε από τους προμηθευτές τίποτε άλλο δεν έρχεται στο μυαλό μου”.

Η υπευθυνότητα του ερωτηθέντα μπορεί να παίξει καθοριστικό ρόλο στην απόφαση μιας επιχείρησης να αναζητήσει (και να επωφεληθεί) από μία περιβαλλοντική ενίσχυση. Οι υπεύθυνοι περιβαλλοντικής διαχείρισης μπορεί να είναι περισσότερο πρόθυμοι να αναζητήσουν υποστήριξη από ότι οι οικονομικοί διευθυντές ή οι υπεύθυνοι παραγωγής. Ο Οικονομικός Διευθυντής μιας μικρής εταιρείας παραγωγής αγωγών στη Μεγάλη Βρετανία ανέφερε ένα σημαντικό πρόβλημα, που αφορά και όλες σχεδόν τις επιχειρήσεις, σχετικά με την απόφαση της εταιρείας του να αναζητήσει υποστήριξη:

“Έχουμε σκεφτεί για βοήθεια αλλά...Εάν θέλεις κάτι να γίνει, θα πρέπει υπάρχει κάποιος που θα πληρωθεί για να το κάνει, είτε είναι κάτι που αφορά το νόμο, είτε είναι κάτι που έχει να κάνει με τα λογιστικά, έτσι ακριβώς είναι η κατάσταση. Επομένως σκέφτεσαι με τον εξής τρόπο, δεν τον θέλω αυτόν γιατί θα με χρεώσει πολύ ακριβά. Υποθέτω ότι όλα καταλήγουν στο χρήμα τελικά....Για το λόγο αυτό νομίζω ότι η κυβέρνηση θα πρέπει να έχει κάποιο είδος υπηρεσίας, εάν θέλεις, που να προσφέρει υποστήριξη εντελώς δωρεάν... η οποία θα έρχεται σε επαφή μαζί σου και θα σε συμβουλεύει ότι πρέπει να κάνεις αυτό, ότι θα πρέπει να κάνεις το άλλο για να μην επωφεληθούν εκείνοι και τέτοιου είδους πράγματα, ξέρετε, αυτό νομίζω ότι θα ήταν προσωπικά επωφελές. Κάποτε υπήρχαν 5750, πρότυπα ποιότητας και σκεφτόσυνα εάν είναι απαραίτητα όλα αυτά.

Εξακολουθούμε να εργαζόμαστε στην συγκεκριμένη επιχείρηση, συνήθως άνθρωποι μας προσλαμβάνουν και σκέφτεσαι, λοιπόν, για πιο λόγο γίνονται όλα αυτά;Φαντάζομαι ότι πολλές εταιρείες σκόρπισαν χιλιάδες λίρες σε αυτά για το τίποτα”.

Σε αντίθεση με την παραπάνω άποψη, ο υπεύθυνος περιβαλλοντικής διαχειριστής μιας μεσαίου μεγέθους τεχνικής εταιρείας στη Μεγάλη Βρετανία έθεσε μια διαφορετική προσέγγιση, ισχυριζόμενος ότι η επιχείρηση του θα επωφελούνταν από μια ενίσχυση, αλλά το οικονομικό τμήμα της επιχείρησης του ήταν αντίθετο στο να λάβουν βοήθεια: “Θα ήθελα να προσλάβω συμβούλους για να μειωθεί η κατανάλωση ενέργειας...αλλά [από το Οικονομικό Τμήμα] μου λένε ότι δεν υπάρχουν χρήματα....προσωπικά νομίζω ότι δεν έχουν έτσι τα πράγματα σε καμιά περίπτωση...Νομίζω ότι χάνουν μια ευκαιρία”.

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις που συμμετείχαν στην έρευνα είχαν χρησιμοποιήσει διάφορους φορείς υποστήριξης. Οι δημόσιες υπηρεσίες και βιομηχανικοί σύνδεσμοι ήταν η συνηθέστερη πηγή υποστήριξης, αν και κάποιες επιχειρήσεις είχαν απευθυνθεί σε προμηθευτές, περιβαλλοντικούς συλλόγους, εταιρείες παροχής συμβουλών και εκπαίδευσης, κολλέγια και πανεπιστήμια. Δεν υπήρχε καμιά επιχείρηση που να είχε αναπτύξει μακροχρόνιες ή σταθερές σχέσεις με άτομα, υπηρεσίες κλπ. (που προσφέρουν ενίσχυση), αν και αυτό δεν είναι καθόλου παράξενο αφού οι επιχειρήσεις συνήθως έψαχναν βοήθεια για να επιλύσουν μεμονωμένα ζητήματα. Για παράδειγμα, ο υπεύθυνος παραγωγής μιας επιχείρησης χημικών στην Τσεχία ανέφερε: “Είχαμε κάποτε συνεργαστεί με έναν σύμβουλο για τη διάθεση των χημικών ουσιών, αλλά αυτό ήταν όλο”. Όμοια, ο Διευθυντής μιας μικρής επιχείρησης παραγωγής μηχανικών εξαρτημάτων με έδρα τη Μεγάλη Βρετανία ανέφερε, “Θα πάω κάπου αλλού εάν χρειαστεί, αλλά δεν θα μπορέσω να σας πω που θα πήγαινα – για να είμαι ειλικρινής αυτό εξαρτάται από το τι θα πρέπει να κάνω”, ενώ ο προϊστάμενος μιας μικρής επιχείρησης παραγωγής ούζου στην Ελλάδα δήλωσε: “Συνεργαζόμαστε με κάποιους περιβαλλοντικούς συμβούλους για τα απόβλητά μας. Τίποτα περισσότερο”. Τα συγκεκριμένα σχόλια επίσης

μαρτυρούν ότι οι επιχειρήσεις αναζητούν υποστήριξη σε συγκεκριμένα θέματα – συνήθως αφορούν την νομοθεσία.

Ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες στην έρευνα να σχολιάσουν το επίπεδο και την ποιότητα της διαθέσιμης υποστήριξης. Οι απαντήσεις τους μπορούν να χωριστούν σε τρεις ευρύτερες κατηγορίες:

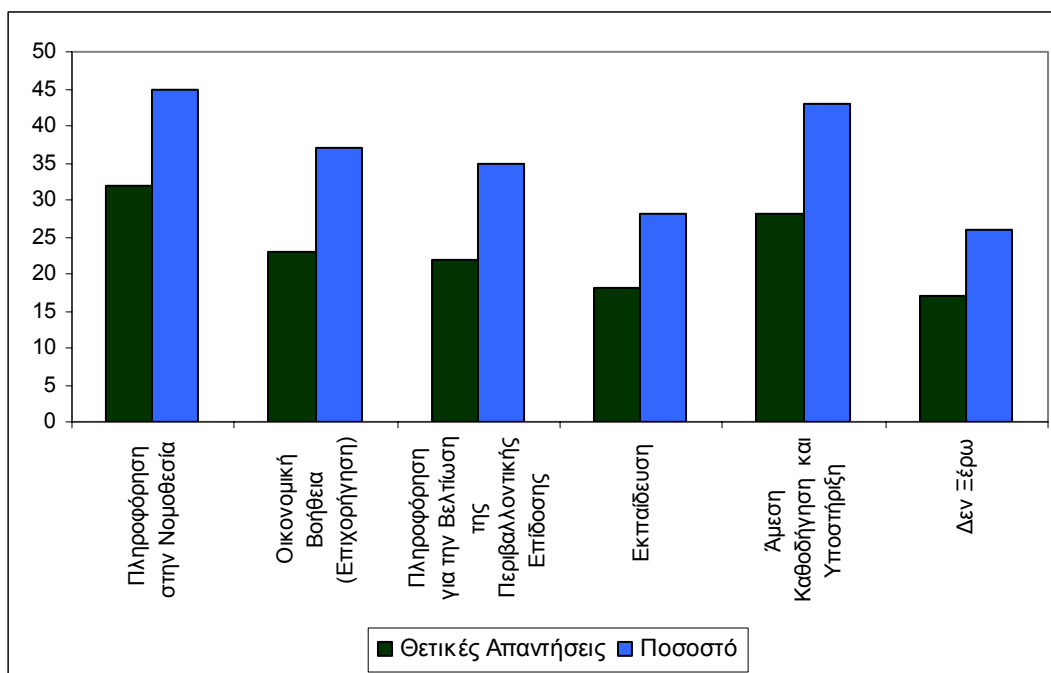
- Είχαν την αίσθηση ότι οι υφιστάμενοι μηχανισμοί ενίσχυσης ήταν ανεπαρκείς
- Δεν μπορούσαν να έχουν άποψη λόγω έλλειψης γνώσης και εμπειρίας
- Δεν ήταν ενήμεροι ότι υπήρχε διαθέσιμη υποστήριξη

Ήταν ξεκάθαρο από τις συζητήσεις που έγιναν ότι οι ερωτηθέντες γνώριζαν ελάχιστα για την διαθέσιμη υποστήριξη. Η εμπειρία των επιχειρήσεων που είχαν λάβει ενίσχυση δεν ήταν πάντοτε θετική ή επιτυχής, όπως ανέφερε ο προϊστάμενος ενός μικρού ελαιουργείου στην Ελλάδα: “Αναζητήσαμε τεχνικές λύσεις και οικονομική ενίσχυση από το κράτος, αλλά δεν τα καταφέραμε”. Επίσης, ο υπεύθυνος παραγωγής μιας μικρής επιχείρησης χημικών ουσιών στην Τσεχία δήλωσε, ότι η διαθέσιμη υποστήριξη ήταν “ελάχιστη για να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της νομοθεσίας”. Στις συνεντεύξεις που έγιναν υπήρξαν οι εξής φράσεις σχετικά με προσφερόμενη υποστήριξη: “ανεπαρκής”, “φτωχή”, “όχι καλή” και “ανύπαρκτη”. Εάν και ήταν δύσκολο να βρεθούν χειροπιαστά παραδείγματα των προβλημάτων που είχαν βιώσει οι ερωτηθέντες, ωστόσο μερικά από τα προβλήματα που παρουσιάστηκαν στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις είναι: η δυσκολία πρόσβασης στα προγράμματα υποστήριξης, το γεγονός ότι είναι πολύπλοκα (συμπλήρωση πολλών εγγράφων), πολύ γραφειοκρατικά (πολλές διοικητικές διαδικασίες) και πολύ γενικά (όχι προσαρμοσμένα στις πραγματικές ανάγκες των επιχειρήσεων). Οι επιχειρήσεις χρειάζονταν ταχύτερες και λιγότερο γραφειοκρατικές λύσεις – όπως δήλωσε ο προϊστάμενος ενός παραδοσιακού αρτοποιείου στην Ελλάδα, υπάρχει “πολύ γραφειοκρατία. Οι επιχειρήσεις χρειάζονται ένα απλούστερο και

ταχύτερο σύστημα υποστήριξης”. Επίσης από τις συνεντεύξεις ήταν ξεκάθαρο ότι, η παρατηρούμενη ανεπάρκεια και μη ύπαρξη προγραμμάτων περιβαλλοντικής υποστήριξης οφείλεται και στην έλλειψη διαθέσιμου χρόνου από την πλευρά των ερωτηθέντων, όπως δήλωσε ο προϊστάμενος μιας μικρής επιχείρησης που παράγει μαρμελάδα στην Ελλάδα: “Απλά δεν έχω χρόνο να ψάξω για κάποιο πρόγραμμα υποστήριξης”. Όμοια, ο Διευθυντής μιας μικρής γαλακτομικής επιχείρησης στην Ιρλανδία ανέφερε: “Δεν μπορώ να πω κάτι. Δεν έχουμε χρόνο για να αναζητούμε τόσο πολύ, η παραγωγή έχει πολλές απαιτήσεις. Δεν έχουμε το χρόνο”.

Ανάγκες Υποστήριξης των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι, οι περισσότεροι συμμετέχοντες στην έρευνα (56: 84,8%) αναγνώριζαν ότι οι επιχειρήσεις τους θα μπορούσαν να βελτιώσουν την περιβαλλοντική τους επίδοση και ότι θα επωφελούνταν από σχετικά προγράμματα υποστήριξης. Η διαπίστωση αυτή μπορεί να μετριάσει την άποψη ότι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις πιστεύουν ότι δεν έχουν καμία επίπτωση στο περιβάλλον. Ζητήθηκε επίσης από τους συμμετέχοντες στην έρευνα να σχολιάσουν, σε γενικές γραμμές, τι είδους υποστήριξης θα μπορούσαν να ζητήσουν. Οι ερωτηθέντες δε απάντησαν σε συγκεκριμένες επιλογές και μπορούσαν να δώσουν περισσότερες από μια απαντήσεις. Η απαντήσεις αυτές παρουσιάζονται στο Σχήμα 14.

Σχήμα 14: Ανάγκες Υποστήριξης των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων

Πληροφορίες για τη νομοθεσία: Η πιο σημαντική ανάγκη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων ήταν η ξεκάθαρη πληροφόρηση και καθοδήγηση σχετικά με την περιβαλλοντική νομοθεσία: το γεγονός αυτό σχετίζεται με την προηγούμενη διαπίστωση ότι οι ερωτηθέντες γενικά είχαν την αίσθηση ότι η νομοθεσία ήταν περίπλοκη και δυσνόητη. Οι περισσότεροι ερωτηθέντες είχαν τον φόβο της ποινική δίωξης λόγω μη συμμόρφωσης με την περιβαλλοντική νομοθεσία, ωστόσο θεωρούν ότι η υφιστάμενη πληροφορία είναι αναξιόπιστη και αποσπασματική, όπως σχολίασε ο υπεύθυνος παραγωγής μιας μεσαίου μεγέθους εταιρείας κατασκευής καλωδίων στη Μεγάλη Βρετανία:

“Ναι, είναι δύσκολο να λάβεις αξιόπιστη πληροφορία σε νομοθετικά ζητήματα. Σαν τελικός χρήστης πληροφοριών, δεν γνωρίζω από πού μπορώ να τις προμηθευτώ, είναι πάρα πολύ κατακερματισμένες. Νομίζω πως θα μπορούσα ίσως να βρω περισσότερες πληροφορίες, από την [Ομοσπονδία Μηχανικών]. Βασιζόμαστε σε αυτούς σε σημαντικό βαθμό κυρίως σε θέματα υγιεινής, ασφάλειας, προσωπικού, νομοθεσίας. Μιλώ με αυτούς συνεχώς, αλλά δεν γνωρίζω αν κάνουν κάτι για το περιβάλλον. Περιμένω να έρθει σύντομα ένα άτομο για να μου δώσει κάποιες οδηγίες σε

θέματα υγιεινής και ασφάλειας οπότε θα κάνω ίσως μια κουβέντα μαζί του και για θέματα περιβαλλοντικής διαχείρισης”.

Άμεση Καθοδήγηση και Υποστήριξη: ένας αριθμός συμμετεχόντων στην έρευνα είπε ότι χρειάζεται άμεση καθοδήγηση και υποστήριξη. Αυτή θα μπορούσε να έχει τη μορφή μιας αξιόπιστης ανοιχτής τηλεφωνικής γραμμής παροχής συμβουλών ή καλύτερα, να έχει την μορφή της άμεση υποστήριξης μέσα στην ίδια την επιχείρηση από έναν επίσημο σύμβουλο. Επίσης θα μπορούσε να έχει σχέση με ζητήματα, όπως: την συμμόρφωση με την περιβαλλοντική νομοθεσία, τον έλεγχο ή την υποστήριξη σε τεχνικά θέματα και την καθοδήγηση. Οι παρατηρήσεις ενός Διευθυντή μιας μικρής επιχείρησης κατασκευής αλουμινένιων πλαισίων στη Μεγάλη Βρετανία ήταν ενδιαφέρουσες:

“Νομίζω ότι θα έπρεπε να έχουμε κάποιο εξωτερικό φορέα που να ελέγχει την επιχείρηση και νομίζω ότι ο μόνος τρόπος που θα μπορούσαμε αντικειμενικά να παρακολουθούμε συστηματικά τα απόβλητα μας και άλλα, είναι να φέρουμε κάποιο άτομο να το κάνει...θα χρειαζόμασταν κάποιον να έρθει και να το ξεκινήσει αυτό σωστά και με υπευθυνότητα. Υποθέτω ότι μόνο τότε θα μπορούσαμε να υπερβούμε το ζήτημα του ελέγχου”.

Είναι επίσης σημαντικό ότι, ο ίδιος ο ερωτούμενος είχε την αίσθηση ότι η επιχείρησή του δεν έχει τους πόρους για να κάνει τις κατάλληλες βελτιώσεις: “Νομίζω θα ήταν καλό να γίνει... θα ήθελα να το δω να πραγματοποιείται αλλά αυτή τη στιγμή...δεν έχουμε τους πόρους για να το κάνουμε”. Επίσης μερικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις ανέφεραν ότι η παροχή συμβουλών και η καθοδήγηση αποτελούν σημαντικά θέματα. Ο διευθυντής μιας μικρής γαλακτοπαραγωγικής μονάδας στην Ιρλανδία δήλωσε: “Θα ήταν καλό να έχουμε κάποιον για να συζητάμε συγκεκριμένα θέματα”, ενώ ο υπεύθυνος ποιότητας και περιβαλλοντικής διαχείρισης μιας εταιρείας παραγωγής αλκοολούχων ποτών στην Ελλάδα ανέφερε: “Χρειαζόμαστε άμεση επιστημονική υποστήριξη. Συμβούλους να μας επισκεφτούν και να μας κάνουν επιτόπια σεμινάρια. Γνωρίζετε, πως... θα πρέπει να κάνουμε κάτι”. Ο ιδιοκτήτης μιας μικρής μονάδας παραγωγής φρουτοχυμών στην Ιρλανδία

δήλωσε: “θα χρειαζόμασταν παροχή τεχνικής βοήθειας και συμβουλών σε θέματα ενέργειας”.

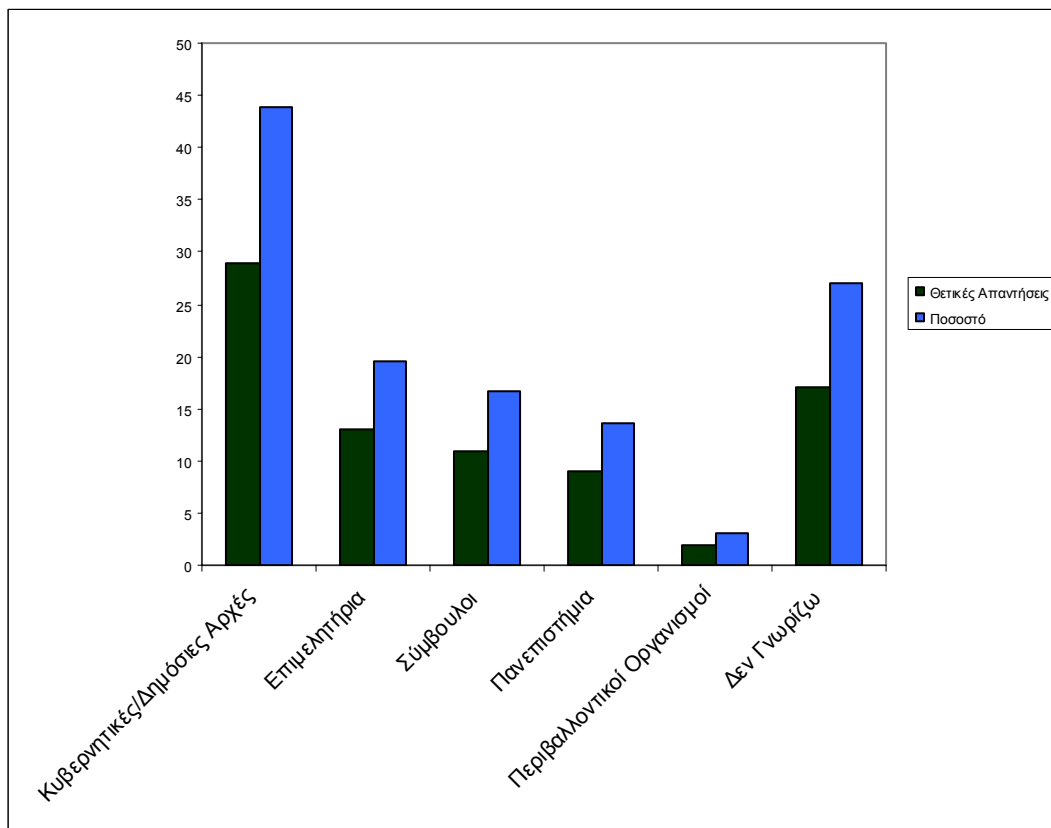
Οικονομική Ενίσχυση: εφόσον οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις έχουν περιορισμένους πόρους, δεν ήταν παράξενο που ένας μεγάλος αριθμός συμμετεχόντων στην έρευνα μίλησαν για οικονομική ενίσχυση. Όροι όπως “επιδοτήσεις”, “δάνεια”, “χρηματοδοτήσεις” και “χρήματα”, αναφέρονταν συχνά στις συζητήσεις. Οι ερωτηθέντες πίστευαν ότι η οικονομική ενίσχυση θα πρέπει να αποσκοπεί στην προμήθεια εξοπλισμού και περιβαλλοντικών τεχνολογιών – επίσης οι επιδοτήσεις για την εκπαίδευση αναφέρονταν συχνά. Οι συμμετέχοντες στην έρευνα είχαν αρνητική εικόνα για τις υφιστάμενες δομές χρηματοδότησης. Η εικόνα αυτή οφείλετε σε μεγάλο βαθμό από την έλλειψη πληροφόρησης και από το γεγονός ότι μερικές επιχειρήσεις είχαν προσπαθήσει να λάβουν οικονομικούς πόρους χωρίς επιτυχία. Οι ερωτηθέντες βρήκαν τις δομές χρηματοδότησης πολύ γραφειοκρατικές και κατευθυνόμενες από μη αντικειμενικούς στόχους. Ο διευθυντής μιας μεσαίου μεγέθους τεχνικής εταιρείας στη Μεγάλη Βρετανία ανέφερε τα εξής: “Προσπαθήσατε εσείς ποτέ να λάβετε επιχορήγηση; Από τη στιγμή που έχεις συμπληρώσει πάρα πολλά έγγραφα δεν αξίζει τον κόπο ειλικρινά”. Επίσης υπήρχε έλλειψη κατανόησης στο πως λειτουργούσαν οι μηχανισμοί χρηματοδότησης, και αυτή η άγνοια προκάλούσε έναν υψηλό βαθμό κυνισμού. Οι ερωτηθέντες είχαν την εντύπωση ότι οι χρηματοδοτήσεις ήταν διαθέσιμες μόνο για “άλλες” επιχειρήσεις. Για παράδειγμα, ο διευθυντής μιας μεγαλύτερης μικρομεσαίας επιχείρησης στην Τσεχία πίστευε ότι οι χρηματοδοτήσεις απευθύνονταν στις μικρότερες επιχειρήσεις: “Νομίζω ότι δίνουν χρήματα σε μικρές επιχειρήσεις έτσι δεν είναι; ...Οπότε δεν αφορά εμάς”. Σε αντίθεση, ο διευθυντής μιας μικρής παραδοσιακής επιχείρησης παραγωγής μαρμελάδων στην Ελλάδα θεωρούσε ότι οι περισσότερες χρηματοδοτήσεις πήγαιναν σε μεγαλύτερες επιχειρήσεις: “Νομίζω ότι το μεγαλύτερο μέρος των χρηματοδοτήσεων πηγαίνει στις μεγαλύτερες επιχειρήσεις. Δεν απευθύνονται σε επιχειρήσεις όπως η δική μας”. Το πρόβλημα περιπλέκεται περισσότερο, επειδή ένας μικρός αριθμός επιχειρήσεων από την Δυτική Ευρώπη υποστηρίζει ότι οι

επιχορηγήσεις που παραδοσιακά πήγαινα στα ενταγμένα κράτη - μέλη της ΕΕ, τώρα κατευθύνονται στις υπό ένταξη χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, όπως δήλωσε ο υπεύθυνος υγιεινής, ασφάλειας και περιβάλλοντος σε μία επιχείρηση στη Μεγάλη Βρετανία: “Θα ήταν καλό να υπάρχουν κάποιες επιχορηγήσεις, αλλά πιθανότατα θα καταργηθούν τα επόμενα χρόνια λόγω των χωρών που πρόκειται να ενταχθούν στην ΕΕ”. Μια άλλη άποψη, η οποία εκφράστηκε από τον υπεύθυνο παραγωγής μιας μεσαίου μεγέθους εταιρεία παραγωγής καλωδίων ήταν: ότι, ακόμα και εάν διέθετε η επιχείρηση του οικονομικούς πόρους θα ήταν ανίκανη να επιφέρει μεγάλες αλλαγές στην περιβαλλοντική βελτίωση επειδή ο στόχος στον οποίο εστιάζονται είναι η επιδίωξη κέρδους, αφού η αγορά είναι αρκετά ανταγωνιστική. “Ακόμα και εάν είχαμε οικονομική ενίσχυση, δεν χρειάζεται προς το παρόν να κάνουμε περισσότερα από τα απαιτούμενα λόγω της υφιστάμενης κατάστασης στην αγορά”. Η επιχείρηση αυτή πιστοποιήθηκε με ISO 14001. Είναι ολοφάνερο, ότι απαιτείται περισσότερη πληροφόρηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων για να ξεπεραστούν οι αρνητικές εικόνες των υφιστάμενων δομών χρηματοδοτήσεων.

Πληροφορίες για τη Βελτίωση των Περιβαλλοντικών Επιδόσεων: Η κατηγορία αυτή ήταν δύσκολο να καθοριστεί: ουσιαστικά είναι μια κατηγορία που περιλαμβάνει αρκετά θέματα. Γενικά παρουσιάζει πληροφορίες σε θέματα παραγωγής, δικτύου προμηθειών, αποδοτικότητας και επιδόσεων. Οι συμμετέχοντες στην έρευνα αναζητούσαν πληροφορίες για να βελτιώσουν τις επιχειρηματικές και περιβαλλοντικές τους επιδόσεις. Για παράδειγμα, ο διευθυντής μιας μικρής μονάδας παραγωγής παραδοσιακών μαρμελάδων και σαλτσών στην Ελλάδα ανέφερε, “Ναι, θα χρειαζόμασταν πληροφορίες που αφορούν την βελτίωση των περιβαλλοντικών μας επιδόσεων διαμέσου όλου του δικτύου προμηθειών”, ενώ ο διευθυντής μιας επιχείρησης προμήθειας βιολογικού βοδινού στην Ιρλανδία ανέφερε: “Θα ήθελα κάποιες πληροφορίες σχετικά με την αξιοποίηση της ηλιακής ενέργειας και των αποβλήτων”. Τέλος οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις ζήτησαν πληροφορίες σε ζητήματα όπως η περιβαλλοντική διαχείριση, οι νέες τεχνολογίες, η διαχείριση της ενέργειας, η συσκευασία και το δίκτυο προμηθειών.

Εκπαίδευση: Η εκπαίδευση δεν παρουσιάζει μεγάλη προτεραιότητα στις διάφορες μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Πράγματι, χωρίς να γίνει καμία υπαγόρευση, μόνο οι 19 (28,7%) συμμετέχοντες στην έρευνα ανέφεραν ότι είχαν επίγνωση σχετικά με την εκπαίδευση που πρέπει να έχει το εργατικό δυναμικό. Εννέα επιχειρήσεις ανέφεραν ότι οι μάνατζερ των επιχειρήσεων ή αυτοί που είναι υπεύθυνοι με περιβαλλοντικά θέματα θα πρέπει να εκπαιδεύονται. Όταν οι συμμετέχοντες στην έρευνα ρωτήθηκαν να σχολιάσουν ποιο πρέπει να είναι το περιεχόμενο της εκπαίδευσης, οι απαντήσεις τους ήταν οι εξής: ρυθμιστικά και νομοθετικά θέματα, γενικές γνώσεις, βαθμός απόδοσης, διεργασίες καθαρότερης παραγωγής, τεχνικές δειγματοληψίας και συστηματικής παρακολούθησης και μάρκετινγκ. Εάν και οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες της έρευνας εξέφρασαν σκεπτικισμό για την on-line τηλε-εκπαίδευση, «προτιμούν η εκπαίδευση να γίνεται επί τόπου στην επιχείρηση», οι περισσότεροι απάντησαν ότι έχουν τις τεχνολογίες και τις ικανότητες να κάνουν χρήση της online εκπαίδευσης. Η έλλειψη υποστήριξης για εκπαίδευση τεκμηριώνεται και από την εργασία των Hutchison και Chaston et al (1994) οι οποίοι υποστηρίζουν ότι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις (MME) δεν έχουν την δυνατότητα, δες την σχετική αναφορά, για περιβαλλοντική εκπαίδευση.

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα επίσης ρωτήθηκαν ποιοι νομίζουν ότι μπορούν να τους προσφέρουν υποστήριξη. Το Σχήμα 15 αποκαλύπτει ότι υπάρχει μεγάλη εξάρτηση των επιχειρήσεων με τις κυβερνητικές και δημόσιες αρχές (29: 43,9%), κάτι που υποστηρίζεται και από τον Rutherford et al (2000) ο οποίος έδειξε ότι οι ιδιοκτήτες/μάνατζερ πιστεύουν ότι η κυβέρνηση θα πρέπει να έχει την καθοδήγηση παρέχοντας ένα κατάλληλο περιεχόμενο πολιτικών.

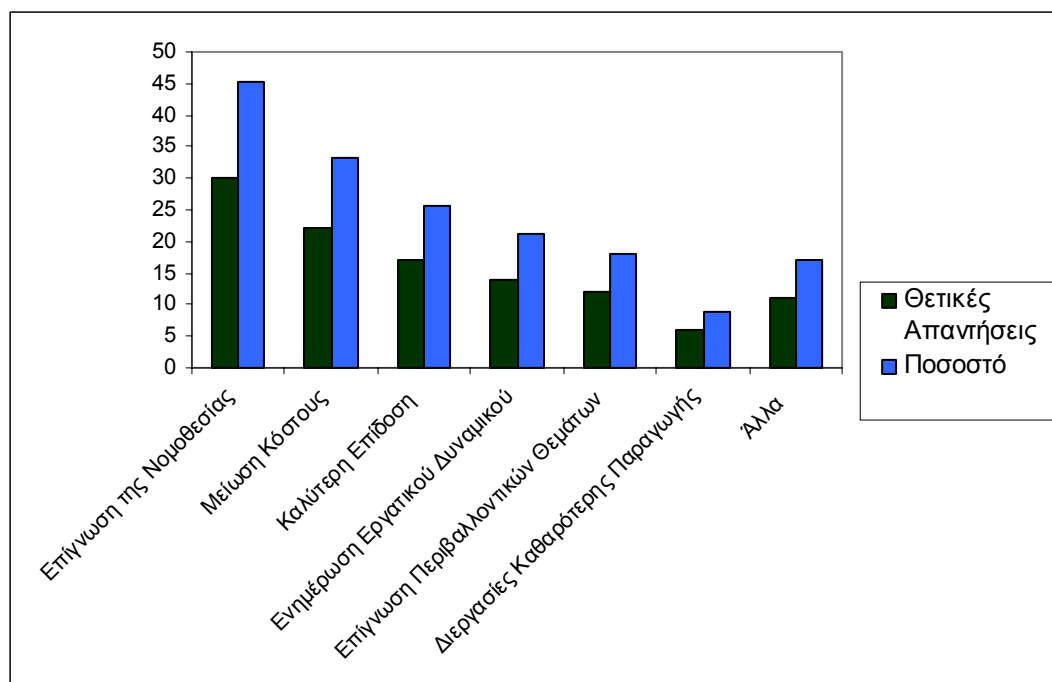

Σχήμα 15: Πηγές Υποστήριξης

Οι επιχειρήσεις επιθυμούν να εμπιστευτούν το άτομο/οργανισμό που τους προσφέρει υποστήριξη, γι' αυτό και θεωρούν τις επίσημες πηγές, ως τις πιο κατάλληλες πηγές υποστήριξης. Ένας διευθυντής σε μία μεσαία μεγέθους επιχείρηση παραγωγής κεραμικών στην Μεγάλη Βρετανία σχολίασε τα εξής: «Θα προτιμούσα ένα κυβερνητικό οργανισμό. Κάποιον που δεν πουλάει κάποιο προϊόν. Θα πρέπει να υπάρχει εμπιστοσύνη με το άτομο που σου δίνει πληροφορίες. Απλά θα πρέπει να σου επιβεβαιώνουν ότι συμμορφώνεσαι με την νομοθεσία». Παρόμοια, ένας μάνατζερ μίας χημικής επιχείρησης μεσαίου μεγέθους στην Μεγάλη Βρετανία, δήλωσε: «Θα ήταν καλό η υποστήριξη να προέρχεται από έναν κυβερνητικό οργανισμό ή κάποιον με συμβουλευτικές ικανότητες, ως εκπαιδευτής, να σε επισκεφτεί και να σου πει ότι πρέπει να κάνεις αυτό ή το άλλο ή πρέπει να κοιτάξει τον τρόπο που διαχειρίζεσαι ένα συγκεκριμένο θέμα επειδή σε δύο χρόνια η νομοθεσία θα αλλάξει». Και ο προϊστάμενος παραγωγής μία μικρής χημικής

επιχείρησης στην Τσέχικη Δημοκρατία πρότεινε ότι: «Νομίζω ότι η υποστήριξη πρέπει να προέρχεται από το Υπουργείο Προστασίας Περιβάλλοντος ... και πρέπει να χρηματοδοτείται». Ο μάνατζερ μίας μικρής επιχείρησης παραγωγής μεζέδων, γαρνιτούρων σαλάτας στην Ιρλανδία επίσης πρότεινε ότι θα ήταν ευχαριστημένος εάν η Board Bia (η Ιρλανδική Επιτροπή Τροφίμων) πρόσφερε υποστήριξη.

Οι ερωτηθέντες επίσης ανέφεραν τα εμπορικά επιμελητήρια (13: 19,6%) και τους συμβούλους (11: 16,6%). Τα πανεπιστήμια αναφέρθηκαν από τις 9 (13,6%) επιχειρήσεις, οι 5 από αυτές προέρχονταν από την Ελλάδα (αυτό μπορεί να εξηγηθεί από την ισχυρή σχέση που υπάρχει μεταξύ του Πανεπιστημίου Αιγαίου και τον σχετικά μικρό αριθμό των τοπικών-ομογενών παραγωγών τροφίμων). Όταν οι επιχειρήσεις ρωτήθηκαν σε τί θα ήθελαν να έχουν υποστήριξη, οι απαντήσεις διέφεραν και δεν υπήρξαν σαφή χαρακτηριστικά των απαντήσεων. Το κυρίαρχο θέμα που αφορά την υποστήριξη ήταν η συμμόρφωση με την νομοθεσία-όπως φαίνεται και από το Σχήμα 16, 30 (45,4%) επιχειρήσεις θα ήθελαν οποιαδήποτε υποστήριξη για να είναι νόμιμοι σύμφωνα με την περιβαλλοντική νομοθεσία.

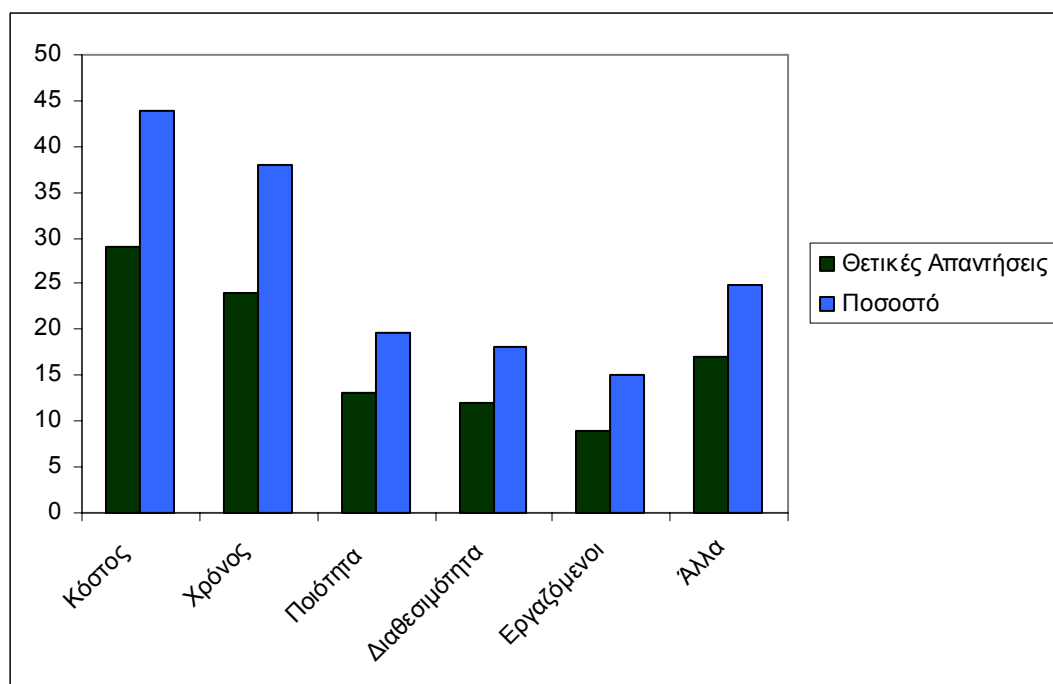

Σχήμα 16: Αποτελέσματα Υποστήριξης

Ένας μάνατζερ μίας μικρής επιχείρησης γαλακτομικών προϊόντων στην Ιρλανδία είπε: «Εφόσον συμμορφωνόμαστε με την νομοθεσία, είμαστε ευχαριστημένοι. Δεν θα ήθελα να αντιμετωπίσω κάτι που δεν έχω επίγνωση». Επίσης 22 (33,3%) επιχειρήσεις ανέφεραν την μείωση του κόστους. Η νομική συμμόρφωση και η μείωση κόστους είναι από τις πιο σημαντικές προτεραιότητες των περισσότερων επιχειρήσεων. Ο διευθυντής μίας μικρής επιχείρησης μεταποίησης αλουμινίου στην Βρετανία είπε τα εξής: «Πολλή σημαντική είναι η πληροφόρηση που αφορά την νομοθεσία και ιδιαίτερα η συμμόρφωση και η επίγνωση της νέας νομοθεσίας, επίσης εξετάζουμε και την μείωση κόστους. Νομίζω ότι αυτά είναι τα πιο σημαντικά για μια μικρή επιχείρηση. Εάν επίσης υπάρξουν και συστήματα διαχείρισης επενδύσεων καθώς και συμβουλές σε προγράμματα συντήρησης νομίζω ότι θα ήταν αρκετά καλό αλλά πιστεύω ότι δεν έχουν τόση μεγάλη προτεραιότητα όσο η συμμόρφωση με την νομοθεσία και η εξοικονόμηση δαπανών». Η καλύτερη απόδοση αναφέρθηκε από 17 (25,7%) ερωτηθέντες, η ενημέρωση του εργατικού δυναμικού από 14 (21,2%) και η επίγνωση των περιβαλλοντικών θεμάτων από 12 (18,1%). Δυστυχώς, μόνο 6 (9%) από τους ερωτηθέντες ανέφεραν τις διεργασίες καθαρότερης παραγωγής. Πράγματι, ήταν κάπως ολοφάνερο ότι η βελτίωση της περιβαλλοντικής επίδοσης είχε μία σχετικά χαμηλή προτεραιότητα. Ένας μάνατζερ μίας μικρής επιχείρησης παραγωγής ζυμαρικών, γλυκών, ελαιολάδου, ξιδιού και μαρμελάδων στην Ελλάδα επισήμανε: «Σαν επιχείρηση εξετάζουμε περισσότερο το κόστος από οτιδήποτε άλλο. Προς το παρόν εξετάσουμε την μείωση των δαπανών...για να αυξήσουμε τα κέρδη μας. Εάν γίνουμε περισσότερο φιλικόι προς το περιβάλλον, τότε η επιχείρηση μας έχει ένα πρόσθετο θετικό στοιχείο». Παρόμοια, ένας διευθυντής σε μία μικρή επιχείρηση παραγωγής κεραμικών στην Μεγάλη Βρετανία σχολίασε ότι: «Εάν δεν υπάρχει εξοικονόμηση χρημάτων και είναι αρκετά δαπανηρό να είμαστε φιλικόι προς το περιβάλλον, τότε το συγκεκριμένο θέμα (περιβάλλον) δεν προχωράει».

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα επίσης ρωτήθηκαν ποια εμπόδια τους παρουσιάζονται όταν επιθυμούν να υποστηριχτούν από κάποιο φορέα. Το

Σχήμα 17 δείχνει ότι, όχι αναπάντεχα, ότι το πιο σημαντικό εμπόδιο είναι το κόστος (το οποίο αναφέρθηκε από 29 (43.9%) ερωτηθέντες). Αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι οι ερωτηθέντες γενικά πιστεύουν ότι οι ανάγκες υποστήριξης τους, απαιτούν και χρηματική ενίσχυση και ότι γενικά η βοήθεια και η υποστήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων θα πρέπει να χρηματοδοτείται ή να επιχορηγείται όποτε είναι δυνατόν.

Σχήμα 17: Εμπόδια

Μετά από το εμπόδιο του κόστους ακολουθεί το εμπόδιο του χρόνου. Ένας μάνατζερ μίας μικρής επιχειρήσεις παρασκευής χρωμάτων στην Μεγάλη Βρετανία είπε: «Ο χρόνος θα έλεγα. Είναι πάρα πολύ δύσκολο να διαχειριστείς τον χρόνο. Σαν παράδειγμα θα ανάφερα το εξής γεγονός: τον Ιανουάριο οι τρεις μάνατζερ της επιχείρησής μας, συμπεριλαμβανομένου και εμένα, έπρεπε να παρακολουθήσουμε ένα τριήμερο εκπαιδευτικό σεμινάριο που αφορούσε την υγιεινή και ασφάλεια και ήμουν ο μόνος που το παρακολούθησα». Η ποιότητα (13: 19,6%) και η διαθεσιμότητα (12: 18,1%) σχετίζεται με τους ερωτηθέντες που είχαν αρνητική αντίληψη σχετικά με την επάρκεια της διαθέσιμης υποστήριξης-και συγκεκριμένα ότι είναι πολύ γενικά, είναι δύσκολο να έχεις πρόσβαση και πολύ γραφειοκρατικά. Σύμφωνα με την αναφορά ενός μικρού παραγωγού μαρμελάδας στην

Ελλάδα φαίνεται ότι και οι εργαζόμενοι μπορεί να αποτελέσουν εμπόδιο, σε λιγότερο όμως βαθμό, όσο αφορά την πρόσβαση στην υποστήριξη και συγκεκριμένα στην εκπαίδευση: «Δεν είμαι σίγουρος εάν οι εργαζόμενοι θα συμμετάσχουν με την δικιά τους θέληση. Θα πρέπει να τους παρακινήσουμε με κάποιο τρόπο».

Συνοψίζοντας, το επίπεδο της υποστήριξης που προσφέρεται και έχουν πρόσβαση οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις είναι ποικίλο. Πολλές επιχειρήσεις αναζητούν ή δέχονται οποιαδήποτε υποστήριξη σε περιβαλλοντικά θέματα και πολλές επιχειρήσεις επίσης νομίζουν ότι η υποστήριξη αυτή είτε είναι ανεπαρκής, είτε δεν έχουν επίγνωση για το που μπορούν να έχουν πρόσβαση. Ωστόσο, οι περισσότερες επιχειρήσεις παραδέχονται ότι δεν χρειάζονται οποιαδήποτε βοήθεια ή καθοδήγηση. Συγκεκριμένα οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις χρειάζονται βοήθεια και συμβουλές σε νομικά θέματα, άμεση καθοδήγηση και οικονομική υποστήριξη όποτε είναι δυνατόν. Η εκπαίδευση είχε πολύ χαμηλή προτεραιότητα για τις περισσότερες επιχειρήσεις. Ένα μεγάλο ποσοστό των επιχειρήσεων πιστεύει ότι η υποστήριξη θα πρέπει να προέρχεται από τις κυβερνητικές αρχές ή τους δημόσιους οργανισμούς. Το αποτέλεσμα οποιασδήποτε υποστήριξης, σύμφωνα με τις επιχειρήσεις, πρέπει να είναι η συμμόρφωση με την νομοθεσία και η μείωση του κόστους. Η προστασία του περιβάλλοντος φαίνεται να έχει χαμηλή προτεραιότητα στις περισσότερες επιχειρήσεις. Ο χρόνος και το κόστος είναι τα κύρια εμπόδια των περισσότερων επιχειρήσεων.

Η Ιστοσελίδα EnviroHelp (envirohelp.eu.com)

Διάφοροι συγγραφείς, όπως Hooper *et al* (1998), Hutchinson και Hutchinson (1997), Murphy και Bendell (1997) έχουν δείξει ότι υπάρχουν διάφορες πρωτοβουλίες οι οποίες έχουν αναπτυχθεί για να βοηθήσουν τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και να βελτιώσουν την περιβαλλοντική τους επίδοση. Πράγματι, ενώ υπάρχουν πολλές διαθέσιμες πηγές, ο Πίνακας 6 αποδεικνύει ότι καμία από τις παρακάτω πηγές δεν έχει ως άμεσο σκοπό να βοηθήσει τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις να συμμορφωθούν με την νομοθεσία. Ωστόσο υπάρχουν ιστοσελίδες όπως το EUR-Lex που αναφέρονται στην νομοθεσία, η συγκεκριμένη όμως ιστοσελίδα έχει αναπτυχθεί για να εξυπηρετεί περισσότερο δικηγόρους που έχουν προχωρημένες νομικές ικανότητες. Επιπλέον δεν υπάρχει μία ομοιόμορφη ιστοσελίδα που να παρουσιάζει τις βέλτιστες πρακτικές μεταξύ των κρατών μελών της ευρωπαϊκής ένωσης.

Δημοκρατία											
Δανία	www.di.dk	Σύνδεσμος Βιομηχανιών Δανίας								✓ *	✓ *
	www.mst.dk	Δανικός Οργανισμός Προστασίας Περιβάλλοντος			✓	✓					✓
Εσθονία	www.keskkonnainfo.ee	Κέντρο Περιβαλλοντικής Πληροφόρησης (Εσθονίας)					✓				✓
Φιλανδία	www.enviroment.fi	Φιλανδικό Υπουργείο Περιβάλλοντος			✓	✓					✓
	www.syke.net	Φιλανδικό Ινστιτούτο Περιβάλλοντος			✓	✓				✓	✓
Γαλλία	www.ademe.fr	Οργανισμός Περιβάλλοντος και Διαχείριση Ενέργειας						✓		✓	✓ *
	www.quimper.cci.fr	Εμπορικό Επιμελητήριο και Βιομηχανίας		✓							✓
	www.oseo.fr/-Regards-sur-les-PME-.html	Οργανισμός Παρακολούθησης Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων	✓						✓		
Γερμανία	www.bmu.de	Ομοσπονδιακό Υπουργείο Περιβάλλοντος, Διατήρηση Φύσης					✓				
	www.umweltbundesamt.de	Ομοσπονδιακός Οργανισμός Περιβάλλοντος									✓
	www.muenchen.ihk.de	Εμπορικό Επιμελητήριο και Βιομηχανίας του Muchen και Great Bavaria	✓		✓	✓	✓			✓	✓
Ελλάδα	www.minenv.gr	Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων					✓		✓		
	www.ypan.gr	Υπουργείο Ανάπτυξης		✓		✓					
	www.ekt.gr	Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης						✓	✓		
	www.vea.gr	Βιοτεχνικό Επιμελητήριο Αθήνας	✓		✓				✓		
	www.fgi.org.gr	Σύνδεσμος Ελληνικών Βιομηχανιών			✓ *				✓ *		
	www.eommex.gr	ΕΟΜΜΕΧ (Ελληνικός Οργανισμός Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων & Χειροτεχνίας)	✓						✓		
	www.e-boss.gr	Πανελλήνιος Εμπορικός Σύλλογος				✓			✓		
Ουγγαρία											

Ιρλανδία	www.epa.ie	Οργανισμός Προστασίας Περιβάλλοντος			✓					
	www.envirocentre.ie	Envirocentre (Ιρλανδική Επιχείρηση)	✓		✓		✓		✓	✓
	www.enfo.ie	Τμήμα Περιβάλλοντος			✓					
	www.repak.ie	Repack- Εθελοντικό σχήμα που ασχολείται με τα απόβλητα συσκευασίας							✓	
	www.basis.ie	Τμήμα Επιχειρήσεων, Εμπορίου και Εργαζομένων			✓					
	www.ibec.ie	Ιρλανδικός Σύνδεσμος Επιχειρήσεων & Εργαζομένων			✓					
	www.iela.info	Ιρλανδικός Σύλλογος Περιβαλλοντικής Νομοθεσία			✓					
Ιταλία	www.apat.gov.it	Οργανισμός Προστασίας Περιβάλλοντος								✓
Λετονία	www.lvpa.lv	Σύλλογος Περιβαλλοντικής Διαχείρισης Λετονίας							✓ *	✓ *
	www.varam.gov.lv	Υπουργείο Περιβάλλοντος και Τοπικής Ανάπτυξης				✓				
Λιθουανία	www.am.lt	Υπουργείο Περιβάλλοντος				✓				
	aaa.am.it	Οργανισμός Προστασίας Περιβάλλοντος								✓
Λουξεμβούργο	www.environment.public.lu	Υπουργείο Περιβάλλοντος				✓				✓
Μάλτα	mrae.gov.mt	Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος				✓				
Πολωνία	www.mos.gov.pl	Υπουργείο Περιβάλλοντος			✓	✓			✓	✓
Πορτογαλία	www.maotdr.gov.pt	Υπουργείο Περιβάλλοντος, Διαχείριση Γης και Περιφερειακής Ανάπτυξης				✓				
Σλοβακία										
Σλοβενία	www.sigov.si	Υπουργείο Περιβάλλοντος				✓				
	www.arso.gov.si	Περιβαλλοντικός Οργανισμός της				✓				

		Σλοβενίας							
Ισπανία	www.empresasostenible.info	Βιώσιμη Επιχείρηση-Γραφείο Περιβαλλοντικής Πληροφόρησης για Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις (υπάγεται στο Υπουργείο Περιβάλλοντος)	✓		✓	✓		✓	✓ *
Σουηδία	www.naturvardsverket.se	Σουηδικός Οργανισμός Προστασίας Περιβάλλοντος			✓	✓		✓	✓
	www.kemi.se	Σουηδικό Σώμα Επιθεωρητών Χημικών Ουσιών		✓		✓			
Κάτω Χώρες	International.vrom.nl	Υπουργείο Στέγασης, Ειδικού Σχεδιασμού και Περιβάλλοντος			✓	✓			
Μεγάλη Βρετανία	www.netregs.gov.uk	Οργανισμός Περιβάλλοντος	✓		✓	✓	✓	✓	✓
	www.envirowise.co.uk	Το Πρόγραμμα Envirowise			✓	✓	✓	✓	✓
Βαλτική	www.bef.lv	Το Βαλτικό Φόρουμ Περιβάλλοντος						✓	✓
Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη	www.rec.org/REC/Programs/Business	Το Περιφερειακό Περιβαλλοντικό Κέντρο για την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη-Προγράμματα Επιχειρήσεων και Περιβάλλοντος	✓ *						
Ευρωπαϊκή Ένωση	www.ewindows.eu.org	ΕνviroWindows (από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος)				✓	✓		✓
Ευρωπαϊκή Ένωση	europa.eu.int/eur-lex/lex/en/index.htm	EUR-Lex				✓			
Ευρωπαϊκή Ένωση	www.eel.nl	Ευρωπαϊκή Περιβαλλοντική Νομοθεσία				✓			
Διεθνές	www.ecolex.org	Ecolex				✓			

Οι περισσότερες από τις αναγνωρισμένες ιστοσελίδες είναι δημόσιες ιστοσελίδες. Σε μερικές χώρες, όπως στην Δανία και στην Γερμανία, οι τοπικές αρχές είναι αυτές που προσφέρουν περιβαλλοντική καθοδήγηση στις ΜΜΕ, οι οποίες συνήθως είναι και υπεύθυνες σε θέματα αδειοδότησης κ.λ.π.. Συχνά η περιβαλλοντική καθοδήγηση ή βοήθεια αποδίδεται με την μορφή «ελάτε σε επαφή με τον σύμβουλό-ειδικό μας». Σε άλλες χώρες, η περιβαλλοντική καθοδήγηση προσφέρεται από οργανισμούς προστασίας περιβάλλοντος, οι οποίοι έχουν και την αρμοδιότητα να αδειοδοτούν και να επιβάλλουν ποινές. Οι βιομηχανικοί σύνδεσμοι συνήθως απαιτούν από τα εγγεγραμμένα μέλη τους να πληρώνουν για τις υπηρεσίες που προσφέρουν. Η νομοθεσία συνήθως διαιρείται σε κατηγορίες (αέρας, νερό, απόβλητα κ.λ.π.). Σε μερικές περιπτώσεις και ειδικά στις ιστοσελίδες που αφορούν συγκεκριμένα τις επιχειρήσεις, η νομοθεσία ταξινομείται ανάλογα με τον κλάδο βιομηχανίας (κατασκευές, μεταποίηση, κ.λ.π.). Η καθοδήγηση ως προς την περιβαλλοντική διαχείριση επικεντρώνονται περισσότερο στο EMAS, ISO 14001, Οικολογικά-Σήματα και ελάχιστες ιστοσελίδες (εάν υπάρχουν) έχουν επιπλέον υλικό, όπως την μείωση των περιβαλλοντικών επιδράσεων (π.χ. οι 5 στρατηγικές αντιμετώπισης). Το τελευταίο θέμα συνήθως είναι διαθέσιμο από ιστοσελίδες μη κυβερνητικών οργανώσεων και δεν περιέχουν πληροφορίες σχετικά με την νομοθεσία. Επιπλέον οι περισσότερες ιστοσελίδες, ανεξάρτητα από την τοποθεσία τους και στο θέμα που επικεντρώνονται, είναι ανοργάνωτες και είναι δύσκολο να πλοηγηθούν.

Η ιστοσελίδα EnviroHelp δημιουργήθηκε για να καλύψει το παραπάνω κενό. Ουσιαστικά είναι μία ιστοσελίδα που διευκολύνει τις ΜΜΕ να αναγνωρίσουν την νομοθεσία που επηρεάζει την επιχείρησή τους και τέλος διευκολύνει τις ΜΜΕ να συμμορφωθούν με αυτήν. Επίσης στην ιστοσελίδα EnviroHelp οι ΜΜΕ μπορούν να διερευνήσουν διάφορα πρότυπα, όπως τα πρότυπα περιβαλλοντικής διαχείρισης και τα οικολογικά σήματα, τα οποία θα τους βοηθήσουν να προχωρήσουν και πέρα από την συμμόρφωση. Επειδή η συμμόρφωση με την νομοθεσία θεωρείται ως η πιο σημαντική απαίτηση των ΜΜΕ, γι' αυτό τον λόγο έχει δημιουργηθεί το εργαλείο αυτο-αξιολόγησης, το οποίο μπορούν να κάνουν χρήση πάρα πολύ εύκολα οι ΜΜΕ. Η δομή του εργαλείου αυτο-αξιολόγησης παρουσιάζεται στο διάγραμμα 2. Στο εργαλείο

αυτό-αξιολόγησης υπάρχουν 11 ερωτήσεις, οι οποίες καλύπτουν όλες τις δυναμικές επιδράσεις των ΜΜΕ προς το περιβάλλον. Όταν δημιουργήθηκαν οι συγκεκριμένες ερωτήσεις, προσπαθήσαμε να αποφύγουμε την νομική ή τεχνική ορολογία, η οποία παρουσιάζεται σε αρκετές ιστοσελίδες (η συγκεκριμένη ορολογία μπορεί να αποτρέψει τους χρήστες να απαντήσουν σε όλες τις ερωτήσεις):

1. Πιστεύετε ότι η επιχείρησή σας εκπέμπει οποιαδήποτε αέριο ρύπο στην ατμόσφαιρα;
2. Πιστεύετε ότι οι δραστηριότητες της επιχείρησής σας απορρίπτουν οτιδήποτε στο έδαφος ή στα υπόγεια ύδατα;
3. Πιστεύετε ότι η επιχείρησή σας αφαιρεί, περιορίζει ή περισυλλέγει την ροή ουσιών στο έδαφος ή στα υπόγεια ύδατα;
4. Πιστεύετε ότι η επιχείρησή σας παράγει, διαχειρίζεται ή χειρίζεται αποτελεσματικά τα στερεά ή υγρά απόβλητα;
5. Πιστεύετε ότι η επιχείρησή σας διαχειρίζεται ή κάνει χρήση υλικών συσκευασίας;
6. Πιστεύετε ότι η επιχείρησή σας διαχειρίζεται ή κάνει χρήση πετρελαίου;
7. Πιστεύετε ότι η επιχείρησή σας κάνει χρήση, διαχειρίζεται, μεταφέρει ή χειρίζεται αποτελεσματικά ουσίες που μπορεί να είναι επικίνδυνες;
8. Πιστεύετε ότι έχετε προκαλέσει μόλυνση στο έδαφος ή διαθέτετε έδαφος που μπορεί να επιμολυνθεί;
9. Πιστεύετε ότι η επιχείρησή σας δημιουργεί θόρυβο, άσχημες οσμές, κραδασμούς ή νομίζετε ότι ο λειτουργικός χώρος της επιχείρησής σας δεν είναι κατάλληλος με αποτέλεσμα τα σκουπίδια να απορρίπτονται ανεξέλεγκτα ή η επιχείρησή σας έχει οποιαδήποτε δραστηριότητα που μπορεί να επηρεάσει την τοπική κοινωνία ;
10. Πιστεύετε ότι η επιχείρησή σας διαχειρίζεται ραδιενεργά απόβλητα;
11. Η επιχείρησή σας ανήκει σε ένα από τους παρακάτω κλάδους:
 - Κλάδος 1: Ενέργεια
 - Κλάδος 2: Παραγωγή και επεξεργασία μετάλλων
 - Κλάδος 3: Παραγωγή ορυκτών πόρων (συμπεριλαμβάνεται τσιμέντο και ασβέστης, ίνες αμιάντου και γυαλιού)
 - Κλάδος 4: Χημικά

- Κλάδος 5: Διαχείριση αποβλήτων
- Υπόλοιποι Κλάδοι: Παραγωγή χαρτιού, παραγωγή χαρτοπολτού και χαρτονιού, παραγωγή άνθρακα, δραστηριότητες επικάλυψης, εκτύπωσης, επεξεργασία υφασμάτων, παραγωγή χρωστικών ουσιών, δραστηριότητες ξυλείας, δραστηριότητες παραγωγής καουτσούκ, εκτροφή ζώων, φυτικές ουσίες, βιομηχανία τροφίμων, εντατικές καλλιέργειες.

Εάν ο χρήστης απαντήσει «ναι» σε μία ή περισσότερες ερωτήσεις, τότε θα του δοθεί μία απλή εξήγηση των σχετικών θεμάτων που αφορούν μία συγκεκριμένη επιχείρηση. Αυτή η προσέγγιση βοηθάει τον χρήστη να μετακινηθεί από ένα γενικό σύνολο ερωτήσεων σε μία πιο απλή ταξινόμηση των ερωτήσεων που μπορούν να τον αφορούν- οι ερωτήσεις αυτές συνδέονται με συγκεκριμένους νόμους, κανονισμούς και πηγές βοήθειας. Επιλέγοντας μία (ή περισσότερες) ερωτήσεις, ο χρήστης θα αποκτήσει ένα σύνολο, ή αριθμό συνόλων, από νόμους που μπορούν να τον επηρεάζουν. Η συγκεκριμένες πληροφορίες αποφεύγουν την νομική ορολογία και καλύπτουν σημαντικά θέματα όπως: απλή εξήγηση για το τι κάνει ο νόμος και πως μπορεί να εφαρμοστεί, συνδέσεις με τις αρχικές/δευτερεύουσες πηγές, εξήγηση για το τι πρέπει να κάνει ο επιχειρηματίας για να συμμορφωθεί με την νομοθεσία, πληροφορίες για τις παραβάσεις των νόμων, πρόστιμα και άδειες καθώς και πηγές υποστήριξης (λεπτομέρειες επαφής κ.λ.π.). Όλες οι παραπάνω πληροφορίες θα είναι διαθέσιμες σε μορφή html και pdf.

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις μπορούν επίσης να βρουν πληροφορίες σχετικά με τις βέλτιστες πρακτικές καθώς και υποστηρικτικό υλικό που αφορά την νομοθεσία, μπορούν επίσης να δημιουργήσουν και εκπαιδευτικό υλικό κατάλληλο προσαρμοσμένο με τις άμεσες ανάγκες της επιχείρησης.

Συμπεράσματα

Η επίδραση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στο περιβάλλον είναι ενδεικτική αλλά ύπουλη, επειδή οι πολλές σχετικά μικρές επιδράσεις δημιουργούν μία μεγάλη συσσωρευτική περιβαλλοντική επίδραση. Το γεγονός αυτό δυσκολεύει σημαντικά τα άτομα που δημιουργούν την νομοθεσία, επειδή η άμεση επιβολή νόμων για την μείωση της περιβαλλοντικής επίδρασης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) απαιτεί αξιόλογο ανθρώπινο δυναμικό σε κάθε χώρα της ευρωπαϊκής ένωσης. Επίσης τα δεδομένα που συλλέχθηκαν σε αυτήν και την προηγούμενη μελέτη έδειξαν ότι οι ΜΜΕ συμμορφώνονται και δεν τους επιβάλλεται καθοδήγηση. Επιπλέον, υπάρχουν ελάχιστες ενδείξεις ότι οι ΜΜΕ ανταποκρίνονται στα οικονομικά κίνητρα ή στις πιέσεις του δικτύου προμηθειών με τον τρόπο που νομίζουν τα άτομα που δημιουργούν την νομοθεσία (Williamson and Lynch-Wood, 2005). Εάν οι παράγοντες αυτοί συνδυαστούν με αυτούς που παρουσιάζονται παρακάτω τότε η περίπτωση αλλαγής συμπεριφοράς των ΜΜΕ γίνεται πιο επιβλητική.

Χαρακτηριστικά των ΜΜΕ

- ο Οι ΜΜΕ αφιερώνουν ελάχιστο χρόνο στα περιβαλλοντικά θέματα αλλά αναγνωρίζουν ότι θα αντιμετωπίσουν στο μέλλον διάφορες περιβαλλοντικές προκλήσεις.
- ο Η περιβαλλοντική δραστηριότητα μίας ΜΜΕ καθοδηγείται κυρίως από την νομοθεσία, ειδικά όταν η επιχείρηση δεν διαθέτει τους απαιτούμενους πόρους
- ο Οι ΜΜΕ υποστηρίζουν ότι η νομοθεσία που αφορά τα απόβλητα είναι από τις πιο μεγάλες τους προκλήσεις και ότι θα επιδιώξουν να συμμορφωθούν επειδή δεν επιθυμούν να παρουσιάζονται ως πολίτες που δεν ενδιαφέρονται για το περιβάλλον.
- ο Οι ΜΜΕ χρειάζονται υποστήριξη για να συμμορφωθούν με την περιβαλλοντική νομοθεσία, αλλά έχουν την αίσθηση ότι η υπάρχουσα δομή υποστήριξης είναι ανεπαρκής, ειδικά όταν αυτή αναφέρεται σε νομικά θέματα. Επίσης επιθυμούν να έχουν άμεση υποστήριξη (επί-τόπου στην επιχείρηση)

- ο Η νομοθετική υποστήριξη των ΜΜΕ σε ευρωπαϊκό επίπεδο είναι αντιφατική και δεν εξηγεί με ξεκάθαρο τρόπο, τι πρέπει να κάνουν οι επιχειρήσεις για είναι εντός του νόμου.
- ο Οι ΜΜΕ παρουσιάζουν παρόμοια περιβαλλοντική συμπεριφορά και έχουν παρόμοιες ανάγκες υποστήριξης, ανεξάρτητα από την χώρα που προέρχονται.

Με βάση τα συγκεκριμένα εμπειρικά αποτελέσματα (ενώ αναγνωρίζουμε το περιορισμένο μέγεθος του δείγματος μας) η ομάδα του προγράμματος δημιούργησε υποστηρικτικό υλικό στην ιστοσελίδα EnviroHelp, που αφορά την νομοθεσία και τις βέλτιστες πρακτικές. Η συγκεκριμένη ιστοσελίδα η οποία είναι κατάλληλη για τις ανάγκες της κάθε χώρας, παρουσιάζεται σε μία κοινή πλατφόρμα και μοιράζεται τις βέλτιστες πρακτικές. Για πρώτη φορά, οι ΜΜΕ μπορούν να δημιουργήσουν εκπαιδευτικό υλικό το οποίο είναι κατάλληλα προσαρμοσμένο με τις ιδιαίτερες ανάγκες της επιχείρησης.

Η επίδραση και η αποτελεσματικότητα της συγκεκριμένης ιστοσελίδας θα μεγιστοποιηθεί εάν υπάρξει και η αντίστοιχη υποστήριξη από τις επιχειρήσεις. Η υποστήριξη που προσφέρει η συγκεκριμένη ιστοσελίδα είναι σχετικά φθηνή, ενώ η παροχή εξατομικευμένης υποστήριξης στις διάφορες επιχειρήσεις (επιτόπου υποστήριξη) απαιτεί σημαντικούς πόρους. Επιπλέον τα δεδομένα από το συγκεκριμένο πρόγραμμα έδειξαν ότι και οι δύο μορφές υποστήριξης είναι απαραίτητες και ότι δεν θα επιτευχθεί η βελτίωση της περιβαλλοντικής επίδοσης των ΜΜΕ πέρα από το συγκεκριμένο επίπεδο που διαθέτουν, εάν δεν υπάρχει η αντίστοιχη συνειδητοποίηση και δράση.

Αναφορές

- Birmingham: Groundwork Foundation National Office (1998) "Small Firms and the Environment: A Groundwork Status Report".
- European Commission (2003a) "SMEs in Europe" (No. 7), Observatory of European SMEs, European Commission.
- European Commission (2002) "European SMEs and social and environmental responsibility" (2002, No. 4), Observatory of European SMEs, European Commission.
- Gunnigham, N. (2002) "Regulating Small and Medium Sized Enterprises", Journal of Environmental Law, Vol 14, No. 1. p3.
- Hillary R. (1999), "Evaluation of Study Reports on the Barriers, Opportunities and Drivers for Small and Medium-sized Enterprises in the Adoption of Environmental Management Systems", report submitted to the UK Department of Trade and Industry, London, 1999.
- KPMG (1997) "The Environmental Challenge and Small and Medium Sized Enterprises in Europe" (The Hague: KPMG Consulting, 1997).
- Liikanen, E. Commissioner for Enterprise and Information, Society European Commission (2000) "Spearheading the Digital Economy in Europe-An Enterprise Policy for SMEs", BDI and DIHT Annual Meeting Brussels, 29 May 2000.
- Petts et al (1998), "Environmental responsiveness, individuals and organizational learning: SME Experiences", Journal of Environmental planning and management, 41(6), 771-730, 1998.
- Schaper, M. (2002) "the Challenge of Environmental Responsibility and Sustainable Development: Implications for SME and Entrepreneurship

- Academics”, in U. Füglistaller, H.J. Pleitner, T. Volery and W. Weber (eds.), *Radical Changes in the World: Will SMEs Soar or Crash?* (St Gallen, Switzerland: Rencontres de St Gallen): 525-34.
- Health and Safety Executive, (1979) *Construction: health and safety 1997-78* (London: HMSO).
- DTI (2002) *The Small Business Service* Trade and Industry, Department of trade and industry, UK (<http://www.dti.gov.uk>).
- European Commission (2003) Recommendation of 6 May concerning the definition of micro, small and medium-sized enterprises SME definition, L 124/36, 20.5.2003 Official Journal of the European Union
- Eurostat yearbook (2004)
- L'artisanat et les PME en Europe (2001), Comité économique et social européen. Avis du Comité économique et social, 30/05/2001
- Appiah-Adu, K. and Singh, S. (1998), “Customer orientation and performance: a study of SMEs”, *Management decision*, 36-6, 1998, 385-394.
- Baylis, R., Connell L. and Flynn, A (1998), “Company size, environmental regulation and ecological modernization: further analysis at the level of the firm”, *Business strategy and the environment*, 7, 285-296 (1998)
- Environment agency – Netregs, “SMEEnvironment 2003, a survey to assess environmental behaviours among smaller UK businesses”
- EU Business, <http://eubusiness.com>
- European Commission, Enterprise Directorate General, “Public policy initiatives to promote the uptake of environmental management systems in small and medium-sized enterprises”, Final report of the best project expert group, January 2004.

European Topic Centre on Waste and Material Flows, Topic Centre of European Environment Agency, EEA (environmental European agency), <http://www.eea.eu.int>

Europartner, <http://www.europartner-nrw.com>

Ireland's Agri-Food Industry at a Glance, Irish Food Board, <http://www.bordbia.ie>

Mandaraka, M. and Kormentza, I (2000), "Greece faces up to the EU packaging regulation, businesses reveal their plans to meet the new legislative environment", Environmental management and health, Vol. 11 No1, 2000, pp.7-19.

Mardikar, S.H. and Niranjana, K. (1995), "Food processing and the environment", Environmental management and health, Vol. 6 No 3, 1995, pp. 23-26

Marshall Report (1998), "Economic instruments and the business use of energy (Marshall Report, Stationary office, London.

Netregs (2002), "How green are small businesses?"

NUTEK (2003), "Environmental work in small enterprises – a pure gain?" R 2003: 7.

OECD (2004), "Addressing the economics of waste"

OECD (1998), "Fostering Entrepreneurship", Paris.

Progress continues toward '05 recycling target - Global Market Plays Pivotal Role (2003) - European paper recycling on target according to European Recovered Paper Council, Paperboard Packaging magazine, Nov. 2003

Riehle, H. (2003), Family business in an enterprise economy, Brussels, November 26, 2003. (Riehle is GEEF chairman)

- Selected Economic Results of Small and Medium-sized Enterprises in the CR 1995-2002 (2004, 8007-04), Czech statistical office, <http://www.czso.cz>
- Tanner et al (1996), "Barriers to waste reductions efforts: small business Response", *Journal of Environmental systems*, Vol. 24, Number 3 /1995-1996.
- The Hellenic Centre for Investment, <http://www.elke.gr>
- Theyel, G. (2001), "Customer and supplier relations for environmental performance", GMI Autumn 2001.
- UK statistics (2004), *The Official Yearbook of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland* (www.statistics.gov.uk).
- Visionary manufacturing challenges for 2020, US National Research Council (2002).
- Patton, M. (1990) "Qualitative evaluation and research methods", 2nd Ed, Newbury Park, Sage.
- York, R. (1998) "Conducting Social Work Research: An Experimental Approach", Needham Heights, Allyn and Bacon
- Kadushin, A. (1990) "The Social Work Interview", New York, Columbia University Press.
- Frey, J and Oishi, S. (1995) "How to Conduct Interviews by Telephone and in Person", London, Sage.
- Williamson, D. and Lynch-Wood, G. (2005) *Drivers of waste reduction behaviour in manufacturing SMEs* (2005) Waste Minimisation – A Challenge Too Far, Cardiff University, The ESRC Centre for Business Relationships, Accountability, Sustainability and Society, Cardiff University, 24th February
- Williamson, D. and Lynch-Wood, G. (2001) *A New Paradigm for SME Environmental Practice* (2001) *The TQM Magazine*, MCB Press, Vol. 13, No. 6, ISSN 0954-478X

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Τα σχόλια σας είναι ευπρόσδεκτα σε οποιοδήποτε θέμα που αφορά την έκθεση, ακόμη και για την ακρίβεια των δεδομένων που παρουσιάζονται, το περιεχόμενο της ιστοσελίδας EnviroHelp κ.λ.π. Μπορείτε επίσης να στείλετε με Fax τα σχόλια σας, στον αριθμό 22510-36274 ή με e-mail:

eda@env.aegean.gr